

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

MOŽNOSTI A MEZE OPTIMALIZACE PRÁVNÍHO JAZYKA
FORMOU SIMPLIFIKACE

Diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

MOŽNOSTI A MEZE OPTIMALIZACE PRÁVNÍHO JAZYKA
FORMOU SIMPLIFIKACE

Diplomová práce

Autor: Bc. Karel Růžička

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc.

Olomouc 2016

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Možnosti a meze optimalizace právního jazyka formou simplifikace*“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Obsah

Úvod.....	7
1 Právní jazyk na pozadí právních systémů.....	8
2 Obecné vymezení právního jazyka	10
3 Syntaktická specifika právního jazyka	14
3.1 Užití trpného rodu	14
3.2 Dlouhé a gramaticky složité souvětí	15
3.3 Nominalizace.....	16
3.4 Negace.....	16
3.5 Význam interpunkce	16
3.6 Repetice termínů, redundance	18
4 Lexikální specifika právního jazyka	18
4.1 Archaismy, neologismy.....	19
4.2 Vztah spisovného a právního jazyka.....	20
4.3 Právní pojem - právní termín	21
5 Právní jazyk a analýza diskurzu.....	24
6 Pragmatika právního jazyka.....	27
6.1 Pragmatika při porovnání právních kultur – Common law X Civil law	33
7 Funkce právního jazyka při pragmatickém užití.....	34
8 Simplifikace právního jazyka	35
8.1 Definování základních pojmů jazykové simplifikace	35
8.1.1 Jazyková optimalizace	35
8.1.2 Jazyková simplifikace	35
8.2 Historiografický přehled bádání v oblasti právně-jazykové simplifikace.....	37
8.3 Zkoumání jazykové simplifikace: Hledisko kvalitativní a kvantitativní	39
8.3.1 Kvantitativní simplifikace.....	39

8.3.2	Kvalitativní simplifikace.....	42
8.4	Snahy o optimalizaci právního jazyka: Příklady zahraničních přístupů	42
8.4.1	Evropská Unie.....	43
8.4.2	Švédsko	45
8.4.3	Německo	46
8.4.4	Francie	47
8.4.5	Itálie	47
8.5	Styčné teoretické body jazykové simplifikace	48
8.5.1	Obecná doporučení	49
8.5.2	Rozvržení dokumentu	49
8.5.3	Strukturování textu	49
8.5.4	Tvoření vět.....	50
8.5.5	Charakter lexikonu.....	50
8.6	Kritika simplifikace právního jazyka	51
8.7	Stručný přehled jazykově optimalizačních metod v právní oblasti	53
9	Vlastní výzkum	55
9.1	Výzkumné otázky.....	55
9.2	Metodika výzkumu.....	55
9.3	Výběr právních norem a vytvoření jazykových sad.....	56
9.4	Organizace experimentu.....	57
9.5	Hodnotící kritéria	57
9.6	Výběr respondentů	60
9.7	Provedení experimentu.....	62
9.8	Výsledky výzkumu.....	62
9.8.1	Hodnocení srozumitelnosti právního řádů v ČR.....	62
9.8.2	Míra obeznámení probandů s testovanými předpisy	63
9.8.3	Hodnocení míry srozumitelnosti testovaných zákonů	64

9.8.4	Objektivní míra porozumění testovaných zákonů	66
9.9	Shrnutí výsledků výzkumu.....	67
	Summary	69
	Seznam pramenů a literatury	70
	Seznam příloh	76

Úvod

Zájem badatelů o právní jazyk, jeho povahu, vývoj a způsob užití, lze vystopovat již v době, kdy se rodily první historicky známé právní systémy. Nazírání na tento lingvistický fenomén se měnilo s ohledem na danou kulturu, čas a místo jeho výskytu. V každém historickém období byla zjevná společenská exkluzivnost tohoto jazykového systému. To se projevovalo určitou měrou neproniknutelnosti a nesrozumitelností pro běžného občana i mnohé společenské skupiny. Exkluze laické veřejnosti ze světa právních pramenů byla běžná již ve starém Římě, kde bylo právo považováno za tajnou vědu, právní texty byly zpřístupněny úzkým skupinám uživatelů¹.

Nemožnost komplexně uchopit a exaktně popsat právní jazyk se táhne celými dějinami. Současná situace se o mnoho neliší. Snahy o prozkoumání jazykově právní problematiky se objevují v každém historickém období, silnější vlna zájmu o zkoumání vztahu mezi jazykem a právem se však objevuje až v moderní historii. Významná jsou z tohoto hlediska zejména 70. léta 20. století², během kterých dochází na poli humanitních věd k tzv. *obratu k jazyku*. Výjimkou pochopitelně nabyla ani oblast práva. Podstatu obratu k jazyku v právní vědě spatřuje Marcus Galdia v přenesení zájmu od užití jazyka, jako dekorace právních jazykových projevů, směrem k právní argumentaci. Tu považuje za ryze lingvistický fenomén, který dokázal úspěšně setrvávat v čase i přes neustálou konceptuální systematizaci práva³. Během ní začínaly být čím dál zřetelnější obtíže spojené s nedokonalostí jazyka. Nemožnost dosáhnout uspokojivých výsledků se projevovala např. v potřebě vypracování sémantických analýz právního jazyka⁴.

Z pohledu lexikálního Raul Narits uvádí, že tehdejšími nejfrekventovanějšími pojmy v jurispudenci byla *normativita*, *význam* a *interpretace*. Uvedená klíčová slova pravděpodobně nejlépe vystihují hlavní objekty právně-lingvistických zájmů a směr zkoumání vztahu mezi jazykem a právem⁵.

¹ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

² SCHANE, Sanford. LANGUAGE AND THE LAW. In: *Linguistic department, UCSanDiego* [online]. San Diego, US, 2012 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: ling.ucsd.edu/~schane/law/introduction.pdf

³ GALDIA, Marcus. *Legal linguistics*. New York: Peter Lang, 2009. ISBN 3631594631.

⁴ CHRISTOPHER HUTTON. *Language, meaning and the law*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. ISBN 9780748633524.

⁵ BURUKINA, Olga. Legal Language: A Realm of Contradictions. *Contemporary Readings in Law and Social Justice*. Moskva, 2012, 4(2), 17. ISSN 1948-9137.

Od 80. let 20. století se právní řády stávají komplexnějšími a zároveň méně srozumitelnými pro své adresáty, dochází k enormnímu růstu právních předpisů. V této souvislosti se nově setkáváme s termínem *legislativní inflace*⁶⁷. Postupně dochází k uvědomování si významné role jazyka ve vztahu k právu jakožto celospolečenského fenoménu. Jazykovědné bádání se neomezuje pouze na psaný materiál. Vedle analýz právních norem, či soukromoprávních textů, vznikají četné studie zaměřené na mluvený právní jazyk, typický pro oblast soudnictví nebo další subjekty působící při výkonu státní moci. Na přelomu 20. a 21. století sílí požadavky na větší srozumitelnost a přístupnost k právnímu jazyku. Hlasy volající po zjednodušení právního jazyka se ozývají jak z akademického prostředí, tak ze strany laické veřejnosti. Tyto tendence jsou patrné především v anglosaské kultuře, kde mají několika set-letou tradici, postupně se však přenášejí i do kontinentálního právního systému většiny evropských zemí.

1 Právní jazyk na pozadí právních systémů

Pro lepší pochopení povahy právního jazyka je důležité rozlišit právní a společenskou kulturu, ve které je utvářen. Nosnou platformou pro formování právního jazyka je především právní systém, jehož je součástí. V obecném dělení rozlišujeme tyto právní systémy:

- I. Kontinentální právní systém
- II. Anglosaský právní systém
- III. Náboženské právní systémy
- IV. Kombinace více právních systémů

Kořeny prvního jmenovaného kontinentálního právního systému sahají do 5. století př. n. l., tedy ke zrodu římského práva, které mělo podobu latinsky psaných zdrojů právního poznání⁸. Římské právo se stalo základem pro novodobé právní systémy, které jsou platné i dnes. Základním rysem kontinentálního systému je systematicky kodifikovaná podoba pravidel chování, která je odražena v právních normách. Tyto normy jsou vytvářeny na základě abstraktních právních principů, právními experty, akademiky a legislativci. Při

⁶ KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: (právněinformatický přístup)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0730-x.

⁷ CVRČEK, František. *Právní informatika. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. 371 s. ISBN 978-80-87439-00-5.*

⁸ OSINA, Petr. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-65-6.

rozhodování v jednotlivých kauzách je právo „nalézáno“ soudci, kteří jsou při svých rozhodováních vázáni právními předpisy⁹, pravidly majícími psanou podobu.

Anglosaský právní systém vznikl ve 12. stol. ve středověké Anglii, je tudíž poměrně mladší než systém kontinentální. Hlavní odlišností anglosaského systému je způsob pojmání právních norem. Závazná pravidla chování - právní normy, vytvářejí jednotliví soudci nebo soudní instance během procesu rozhodování. Vzniklá pravidla jsou precedentní povahy, proto mají dopad na případy mající podobné znaky, které nastanou v budoucnu. Z krátkého srovnání je zřejmé především to, že anglosaský systém, mnohem více než kontinentální, zdůrazňuje pragmatický a utilitaristický přístup v právu. Tato skutečnost se výrazně odráží i v právním jazyce. O pragmatice právního jazyka bude podrobněji pojednáno v osmé kapitole.

Pro účely této diplomové práce vycházíme výlučně ze dvou výše uvedených právních systémů. Jsou si blízké nejen svými historickými kořeny, ale i kulturními hodnotami. V posledních desetiletích navíc dochází k čím dál většímu sblížení obou právních kultur. Děje se tak vlivem globalizace a procesu harmonizace právních řádů uvnitř Evropské unie. Unifikace právních řádů se nutně odráží i v právně jazykové oblasti. V této souvislosti se na počátku 20. století objevují snahy o vytvoření univerzálního právního jazyka tzv. *právního esperanta*. Jeho slovní zásoba má vycházet z určité právní kultury, platná však má být ve všech právních systémech¹⁰. Ze soudobé právně jazykové interakce, probíhající mezi rozličnými právními systémy, je zřetelné důležité postavení anglosaské právní kultury a její silný vliv na kontinentální právní řády. Znatelné pronikání anglosaského práva do evropského kontinentu lze podle Koena Lemmensse spatřovat především v oblasti právní praxe. Lemmens poukazuje na to, jakým způsobem domácí praktikové a advokátní kanceláře vnímají své cizozemské konkurenty, tj. společnosti a kanceláře, poskytující právní služby uvnitř cizích států. Často se jedná o velké a bohaté nadnárodní korporace, které pocházejí právě z anglosaských zemí. Tuzemští právníci takovéto ekonomicky úspěšné kolosy považují za příklad hodný následování. S tím je spojena zřetelná snaha národních advokátních kanceláří a právních

⁹ ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.

¹⁰ LEMMES, Koen, (ed.). : The slow dynamics of legal language: Festina lente? In: , Rita Temmerman a Marc Van Campenhoudt. *The dynamics of terms in specialized communication: An interdisciplinary perspective*. 1. Amsterdam: John Benjamins, 2011, 74 –93. DOI: .1075/term.17.1.05lem. ISSN 0929-9971. ISSN 0929-9971.

společností o napodobování anglosaského modelu, což se také výrazně projevuje v přebírání jazykových prostředků¹¹.

2 Obecné vymezení právního jazyka

Při teoretickém vymezení právního jazyka nelze postupovat obdobným způsobem, jako se to děje např. při definování a klasifikaci jazyků podle národnosti mluvčích, a to ve smyslu čeština, angličtina, němčina apod. Právní jazyk je lingvistickým fenoménem svého druhu, který se vyznačuje určitými zvláštnostmi a specifiky.

Carles Duarte spatřuje v právním jazyku funkční variantu jazyka přirozeného. Právní jazyk se vyznačuje specifickou frazeologií, slovní zásobou, hierarchií termínů a významů. Mezi specifika právního jazyka řadí zvláštnosti morfosyntaktické, pragmatické a sémantické. Tento druh jazyka se uplatňuje u vymezených sociálních situací, typicky během soudních líčení, při žalobách nebo obhajobách¹².

Piotr Twardzis rozlišuje mezi *právním jazykem* a *jazykem práva*. Zatímco první termín referuje k jazyku užívanému k popisu právních záležitostí, druhé slovní spojení se týká jazyka psaných dokumentů s právním obsahem, jako jsou smlouvy, zákony a jiné právní texty¹³.

Viktor Knapp považuje právní jazyk za základní platformu, prostřednictvím které se uskutečňuje komunikace mezi právotvornými subjekty a adresáty práva. Pojetí jazyka, jako primárního nositele právních informací, nalézáme také u Michala Tomáška, který považuje za důležité definování *právního jazyka* ve vztahu k *jazyku právníckému*. První z uvedených, jazyk právní, se váže k právu jako k označované skutečnosti, druhý pojem, jazyk právnícký, je nutné chápat ve vztahu k jeho uživatelům. Těmi jsou zpravidla právníci nebo soudci¹⁴.

¹¹ tamtéž str. 87

¹² MATTILA, Heikki E. *Comparative legal linguistics*. Burlington, VT: Ashgate, c2006. ISBN 9780754648741.

¹³ TWARDZISZ, Piotr. Metaphors in commercial contracts. In: *ACADEMIE.edu* [online]. Varšava, 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.academia.edu/6655946/Twardzisz_Piotr._2013._Metaphors_in_commercial_contracts_.In_S_elected_Papers_from_the_2008_Stockholm_Metaphor_Festival_ed._by_Nils-Lennart_Johannesson_and_David_C_Minugh_pp._207-220

¹⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 1. vyd. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-125-1.

Knapp právní jazyk porovnává s obecným spisovným jazykem a zmiňuje vlastnosti, které odlišují jeden jazykový systém od druhého. Právnímu jazyku je vlastní především specifické lexikum, styl je oprostěn od subjektivních výrazů a stylistických ozdob. Právní jazyk je účelový, měl by být terminologicky přesný a bezrozporný¹⁵. Podle Knappa¹⁶ je právní jazyk součástí každého spisovného jazyka.

Aleš Gerloch definuje právní jazyk obdobným způsobem jako Knapp. Právním jazykem rozumí druh obecného spisovného jazyka, uplatňovaného v právní praxi. Gerloch také zdůrazňuje komunikační funkci právního jazyka, navíc však rozlišuje mezi jazykem používaným při rozhodování soudní, správní a další státní činnosti, jazykem advokátů a jazykem právní vědy. Na právní jazyk klade tři stěžejní požadavky, kterými jsou jednoznačnost, konstantnost a srozumitelnost. Hlavní odlišností obou přístupů k definování právního jazyka je poukaz na důležitost kontextualizace právně jazykových prostředků, což zdůrazňuje právě Gerloch¹⁷.

Východiskem pro popis právního jazyka je Knappovi i Gerlochovi legislativně technické hledisko, resp. legislativní technika. V rámci ní dochází k optimálnímu formování jazykových výrazů, které jsou formovány do právních předpisů takovým způsobem, aby mohly být sdělovány jejich adresátům¹⁸.

Sambor Grucza považuje právní jazyk za *jazyk odborný* a je dalším z těch autorů, kteří mezi ním a obecným jazykem spatřují úzkou vazbu. Odborné jazyky mají být studovány jako autonomní jazykové systémy. Současně odborné jazyky nepovažuje za kompletní jazyky v lingvistickém slova smyslu, tj. za formu některého větového jazyka. Oblasti, ve kterých se odborný i obecný jazyk úspěšně překrývají, jsou gramatika a fonetika. To však nelze tvrdit u jejich lexika, kde je překrývání pouze částečné¹⁹.

Bližší zkoumání vztahu mezi obecným a právním jazykem nalzáme např. v pracích Heikki Mattily nebo zmíněného Knappa. První jmenovaný autor má za to, že je právní

¹⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.

¹⁶ KNAPP, Viktor. *Právo a informace*. Vyd. 1. Praha, 1988.

¹⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.

¹⁸ tamtéž

¹⁹ BURUKINA, Olga. *Legal Language: A Realm of Contradictions*. Moskva, 2012, 4(2), 17. ISSN 1948-9137.

jazyk založený na základě jazyka obecného. Jinak řečeno, oba jazykové systémy sdílejí stejná gramatická pravidla i slovní zásobu.

Právní jazyk bývá někdy označován za *jazyk pro specifické účely*²⁰. To z toho důvodu, že obsahuje velkého množství termínů, jejichž vlastnosti se mění podle právního odvětví, ve kterém jsou užívány.

Jindy, uvádí Matilla, je právní jazyk nazýván *jazykem technickým* (odborným), čímž se chápe jazyk užívaný profesními odborníky – právníky. Toto pojetí však Matilla nepovažuje za zcela správné. Je totiž běžnou praxí, že s právním jazykem neoperují pouze odborníci z právní oblasti, ale také čím dál více subjektů ze světa politiky, státní sféry, vzdělání a z dalších ne-právnických profesí. Konečně jsou to i běžní občané, kteří disponují právním jazykem v mnoha situacích, jako je např. pořizování poslední vůle²¹.

Právní jazyk, pojímaný jako jazyk odborný - užívaný příslušníky určité profese, nacházíme i v pracích Koena Lammense²². Ten v souladu s výše uvedenými koncepcemi shodně dodává, že se právní jazyk od jiných odborných jazyků liší tím, že není vázaný pouze na užití v rámci uzavřené profesní skupiny, nýbrž má i externí užití. Další zvláštností právního jazyka je jeho povaha, vykazující znaky odborného jazyka, současně však musí být splněno kritérium srozumitelnosti pro každého, kdo je jeho adresátem. Zpravidla se jedná o běžné občany²³.

Poněkud odlišné pojetí právního jazyka nalézáme u Škopa²⁴. Výchozí bod pro něj představuje Wittgensteinova teze, která hovoří o větě jako obrazu skutečnosti. Tuto tezi Škop obrací a argumentuje, že pokud nedisponujeme jazykovými prvky a pravidly, nejsme schopni vyjádřit myšlený model světa, ani ho myšlenkově pojmut. Jestliže tedy není právní pravidlo jazykově vyjádřeno, potom nemůže existovat. Právní jazyk lze proto považovat spíše za *prostředek* k popisu, resp. k vyjádření námi myšlené vnější skutečnosti, stavů věcí ve světě. Konkrétní jazyková vyjádření právního jazyka - právní

²⁰ V originále „a language for specific purposes“

²¹ MATTILA, Heikki E. *Comparative legal linguistics*. Burlington, VT: Ashgate, c2006. ISBN 9780754648741.

²² LEMMES, Koen, (ed.). : The slow dynamics of legal language: Festina lente? In: , Rita Temmerman a Marc Van Campenhoudt. *The dynamics of terms in specialized communication: An interdisciplinary perspective*. 1. Amsterdam: John Benjamins, 2011, 74 –93. DOI: .1075/term.17.1.05lem. ISSN 0929-9971. ISSN 0929-9971.

²³ Tamtéž str. 2

²⁴ ŠKOP, Martin. *--právo, jazyk a příběh*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-37-7.

texty, považuje Škop za zvláštní druh literárních textů. Z tohoto důvodu s nimi pracuje jako s jakoukoliv jinou literaturou.

Julius Stone, právní komparatistik, si všímá spojitosti mezi kulturou právní a jazykovou. Právní jazyk považuje za prerekvizitu nezbytnou pro formování právní kultury a její manifestaci. Podle historických okolností je právní jazyk vytvářen na základech domácí jazykové kultury (jako latina ve starém Římě), cizí jazykové kultury, anebo přenesené (např. latina přenesena do renesanční Evropy spolu s římským právem)²⁵.

Anthony Pym²⁶ ve své rozsáhlé studii shrnuje devět pravidel, která platí pro právní jazyk:

1. Psaný X mluvený projev: Převažuje psaný projev, s výjimkou užití jazyka před soudy
2. Délka vět: Libovolná, věty mohou být jakkoliv dlouhé
3. Subordinace: Libovolná
4. Jednoznačnost je důležitější než čtivost
5. Čas: Převážně přítomný čas prostý (ve smyslu opozice přítomný čas prostý a průběhový v anglickém jazyku)
6. Modalita: *Smět* pro oprávnění, *muset* pro povinnosti
7. Deixe: Vnitřní číselné značení, a dále označení níže/výše, shora/dříve uvedený, zde/v tomto (dokumentu), dále (v textu), aj.
8. Odborná terminologie
9. Mnoho variant: např. římská právní kultura a její vliv na právo EU a Kanady, anglosaská právní kultura aj.

²⁵ STONE, Julius. *Legal system and lawyers' reasoning*. Stanford (Calif.): Stanford university press, 1968. ISBN 9780804702140.

²⁶ PYM, Anthony, cit. podle BURUKINA, Olga. *Legal Language: A Realm of Contradictions*. Moskva, 2012, 4(2), 17. ISSN 1948-9137.

3 Syntaktická specifika právního jazyka

Ze syntaktického hlediska se v právním jazyku typicky setkáváme s následujícími jazykovými jevy: Trpný rod, dlouhé a gramaticky složité věty, nominalizace, vícenásobný zápor, užití kondicionálů, inverze, redundance termínů, či neobvyklá anafora²⁷. Častý je také výskyt archaických syntaktických forem²⁸.

Knapp spojuje syntaktickou stránku právního jazyka s požadavkem přesnosti právního vyjadřování. To se projevuje např. v tom, že právní jazyk používá některých vazeb či vedlejších vět s konstantním smyslem. Tyto vazby a vedlejší věty vytvářejí v právním jazyku výrazové jednotky fungující podobně jako kód. Je však třeba nepojímat je izolovaně, nýbrž jako součásti syntaktických skladebních skupin – syntagmat. V opačném případě by mohly mít charakter lexikální a představovaly by spíše *jazykové klišé*. Jako Knapp autor uvádí vedlejší věty „*není-li ujednáno něco jiného*“ nebo „*jinak je právní úkon neplatný*“, které v prvním případě označují dispozitivní normu a ve druhém normu kogentní²⁹.

Stěžejní vlastností právního jazyka je podle Petera Tiersmy snaha o srozumitelnou a přesnou komunikaci, zajištěnou specifickou právní terminologií. Ta umožňuje právním odborníkům vyjádřit jedním slovem, popř. krátkým slovním obratem myšlenku, která by vyžadovala poměrně složité a zdlouhavé vysvětlení³⁰.

3.1 Užití trpného rodu

Důvody k preferování pasiva v právním jazyku jsou zpravidla totožné jako u běžného jazyka. Trpný rod je užit typicky v případech, kdy³¹:

- a) je vypuštěn agens, protože není znám, nebo pokud je uvedení pojmu „lidé“ zřejmé či nedůležité:

Př. „*S odůvodněním nálezu je možné se seznámit na straně 25*“.

²⁷ ČĚSNIENĚ, Žaneta a Rasa DARAČIENĚ. COMPATIBILITY of SYNTACTIC FEATURES of LEGALENGLISH and PLAIN ENGLISH. *RES HUMANITARIAE*. 2014, **XVI**, 22-36. ISSN 1822-7708.

²⁸ MATTILA, Heikki E a Christopher GODDARD. *Comparative legal linguistics: language of law, Latin and modern lingua Francas*. Burlington, VT: Ashgate Pub. Co., c2013. ISBN 1409439321.

²⁹ KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie. *Bulletin Ústavu Státní správy*. 1978, **4**, 21-23.

³⁰ TIERSMA, Peter, 1968 cit. podle BURUKINA, Olga. *Legal Language: A Realm of Contradictions*. Moskva, 2012, **4**(2), 17. ISSN 1948-9137.

³¹ BULATOVIĆ, Vesna. LEGAL LANGUAGE: THE PASSIVE VOICE MYTH. *ESP Today*. Montenegro, 2013, **1**(1), 94-97.

b) Agens je mluvčím záměrně neuveden:

Př. „*U výslechu vám budou pokládány otázky související s případem*“.

c) Jedná se o faktický popis, zejména procedur a procesů:

Př. „*Nukleární odpad bude radioaktivní i po 20.000 letech, proto musí být likvidován s patřičnou důkladností, uchován může být v kapalně podobě v zabetonovaných nerezových nádobách...*“

d) víceslovný předmět může být umístěn na konec věty:

Např. „*Byli jsme překvapení rozhodnutím státního zástupce navrhnout poměrně malé tresty a neobžalovat hlavního ze spolupachatelů.*“

e) promluva je pojímána z neosobního hlediska, její obsah je objektivován, potlačuje se subjektivní hodnocení³².

Na četnost užití pasiva v právním jazyku, spadajícího z funkčního hlediska do administrativního stylu, poukazuje Marie Těšitelová. Autorka uvádí, že se právě v administrativním stylu vyskytuje čtvrtina až pětina všech sloves v trpném rodu³³.

3.2 Dlouhé a gramaticky složité souvětí

V porovnání s ostatními funkčními styly jsou věty právního jazyka podstatně delší, obsahují častěji zapouštěné věty a jsou komplexnější³⁴. Nezvykle dlouhá a méně srozumitelná souvětí se nevyskytují v celé oblasti právního jazyka. Téměř nekončící sled vět lze běžně nalézt např. v soudní judikatuře a bez ohledu na to, která soudní instance je jejich tvůrcem. Délka souvětí je ovšem závislá především na typu právního dokumentu. Se syntakticky méně složitějšími jazykovými konstrukcemi se naopak zpravidla setkáváme u zákonů nebo soukromoprávních kontraktů. Právní normy v ČR podléhají Legislativním pravidlům vlády. Ta představují soubor pravidel, která mj. upravují postup ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při tvorbě a projednání připravovaných právních předpisů a dále požadavky týkající se obsahu a formy připravovaných právních předpisů³⁵. Kompozice právních předpisů je tak stanovena přímo v Legislativních pravidlech vlády. Struktura právních předpisů má

³² MATTILA, Heikki E a Christopher GODDARD. *Comparative legal linguistics: language of law, Latin and modern lingua Francas*. Burlington, VT: Ashgate Pub. Co., c2013. ISBN 1409439321, 73.

³³ TĚŠITELOVÁ, Marie. *Současná česká administrativa z hlediska kvantitativního*. Praha: ČSAV, 1985.

³⁴ TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

³⁵ LEGISLATIVNÍ PRAVIDLA VLÁDY. *Vláda České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

hierarchizovanou podobu. Podle komplexnosti právního předpisu struktura může nabývat vertikální podoby: Část, hlava, díl, oddíl, pododdíl, paragraf, odstavec, písmeno. Specifikem ústavních, lidskoprávních a mezinárodních dokumentů je struktura členěná do článků a užití preambulí, sloužících pro uvození základních myšlenek a záměru legislativce. Typickým příkladem takovýchto dokumentů jsou ústavy států³⁶.

3.3 *Nominalizace*

Vyjádření predikátů nominální konstrukcí může mít v kontextu právního jazyka ekonomizační funkci. Smyslem takovýchto kondenzačních prostředků je vtěsnání více informací do rámce věty.³⁷ Také v oblasti jazykově právní se setkáváme s kondenzátory substantivními (např. *ve shodě s tím, jak rozhodl správní orgán – podle rozhodnutí správního orgánu*), adjektivními (např. *věci, které byly vneseny a odloženy – věci vnesené a odložené*) či adverbialními (např. *neprodlít a vyrozumět - neprodleně vyrozumět*).

3.4 *Negace*

Z hlediska vyjádření záporu se v právním jazyku setkáváme s širokou paletou sémanticky negativních pojmů (v anglickém jazyce např. *unless, if not*³⁸). Peter Tiersma poukazuje na obecně nadměrné užití záporu v právním jazyku. To může být do jisté míry projevem snahy zákonodárce o regulaci lidského chování prostřednictvím jazyka a vyjádřením zákazu. To, čeho je nutné se v první řadě vyvarovat, je především dvojitý či vícenásobný větný zápor³⁹.

3.5 *Význam interpunkce*

Interpunkce hraje v jazyku práva významnou roli. Přímý vliv může mít především na význam a interpretaci právních textů. Vedle běžných interpunkčních znamének, jako jsou čárky a uvozovky, se běžně setkáváme i s méně používanými - závorkami, středníky nebo

³⁶ Viz např. Ústava ČR, která začíná slovy „*My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, v čase obnovy samostatného českého státu, věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé, odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů...*“

³⁷ BACHMANNOVÁ, Jarmila, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ (eds.). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 978-80-7106-484-8.

³⁸ AHMAD, Naveed. TEXT SIMPLIFICATION OF LEGAL ENGLISH: LAWS ON WOMEN'S RIGHTS IN PAKISTAN. *Cambridge occasional papers in linguistics*. 2012, 6, 295–310. ISSN 2050-5949.

³⁹ TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

spojovacími pomlčkami. Nejběžnějším interpunkčním znaménkem však pravděpodobně bude čárka⁴⁰.

Důležitost správného užití interpunkčních znamének lze ilustrovat na učebnicovém příkladu dvou vět, které jsou totožné, vyjma umístění čárky.

1. *Omilostnit, ne popravít.*
2. *Omilostnit ne, popravít.*

S trochou nadsázky lze tvrdit, že může být v některých případech správné užití interpunkčních znamének otázkou života a smrti.

Jiný příklad z praxe, i když ne s tak fatálními následky, pochází z Kanady, kde vedly spor telekomunikační společnost **Rogers Communications Inc** s **Aliant Inc.** - dodavatelem služeb na rozvedení kabeláže ve městě Maritime o 2.13 milionů amerických dolarů (přibližně 53 mil. Kč). Ve čtrnácti stránkové smlouvě mezi těmito korporacemi se ukázala být spornou jedna čárka v souvětí upravujícím dobu trvání kontraktu. Její znění bylo následující:

Účinnost smlouvy je stanovena na dobu pěti let od jejího uzavření, resp. na dobu pěti let po sobě jdoucích, ledaže by účinnost vypršela po uplynutí jednoho roku od doručení písemného oznámení některé z protistran.

Rogers měli za to, že kontrakt může být ukončen nejdříve po pěti letech. S tím nesouhlasili Aliant, kteří vyvozovali možný zánik smlouvy do roka od doručení písemného oznámení, které také učinili. Současně Aliant oznámili protistraně podstatné navýšení cen za poskytované služby, čímž vznikl spor o výše uvedenou částku. Ve věci rozhodovala Radio-televizní a telekomunikační komise (CRTC), která dala podle posouzení interpunkčních pravidel CRTC za pravdu Aliant⁴¹.

⁴⁰ SUTHERS, alison a Michael ROBERTS. TIPS FOR EFFECTIVE PUNCTUATION IN LEGAL WRITING. In: *Georgetown Law* [online]. 2005 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.law.georgetown.edu/academics/academic-programs/legal-writing-scholarship/writing-center/usefuldocuments.cfm>

⁴¹ Comma quirk irks Rogers. *Globe Advisor* [online]. Monday's Globe and Mail, 2006 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://secure.globeadvisor.com/servlet/ArticleNews/story/RTGAM/20060806/wr-rogers07>

3.6 Repetice termínů, redundance

Právníci se velice často uchylují k užívání redundantní frazeologie. Často se lze setkat s těžkopádnými slovními obraty, které by bylo možné nahradit jedním termínem⁴². V anglosaské právní kultuře se v této souvislosti setkáváme s termínem *boilerplate*. Označuje ustanovení, která jsou do určitých právních dokumentů implementována rutinně a mohou být přenášena do podobných kontextů bez nutnosti změny⁴³. Příkladem může být běžně používaná formule u závěrečných ustanovení soukromoprávních smluv: „*Tato smlouva může být měněna a doplňována pouze písemnými dodatky, které jsou stvrzeny podpisem obou stran.*“

Dalším faktorem, který přispívá k „rozvláčnosti“ právních textů, je častá preference užívání předložkových a jiných konstrukcí namísto jednoduchých příslovcí nebo předložek. To stejné platí pro předložky a spojky. Jak poznamenává Tiersma, u některých právníků se zdá, že nejsou schopni použít jednoduchá slova a vybírají primárně složitější slovní spojení (např. *jestli X v případě, že*)⁴⁴.

4 Lexikální specifika právního jazyka

Převážná část právních jazyků užívaných na evropském kontinentu se vyznačuje obdobnými lexikálními vlastnostmi. Je tomu tak proto, že evropské země sdílí společné právní dědictví. To započalo ve starověkém Římě, bylo systematizováno v Byzanci, znovu objeveno ve 14. století v severní Itálii a poté šířeno napříč Evropou⁴⁵. Dnešní právní jazyk je do značné míry ovlivněn latinskou terminologií. Vlivu latiny si lze dnes povšimnout jak v národních právně-jazykových konceptech, tak i právních dokumentech na unijní či mezinárodní úrovni⁴⁶. Latinismus v právních textech má navíc podle Tiersmy tendenci k dalšímu přetrvávání, nezdá se tedy, že by se od nich v budoucnu upouštělo.

⁴² TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

⁴³ Boilerplate. *The Free Dictionary by Farlex* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.thefreedictionary.com/boilerplate>

⁴⁴ TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

⁴⁵ ELDEN, Stuart. *The birth of territory*. London: University of Chicago Press, 2013. ISBN 978-0-226-20257-0.

⁴⁶ ČĚSNIENĚ, Žaneta. Lexical Units Impeding the Perception of Legalese in the Context of Plain Language Principles. *RES HUMANITARIAE*. 2014, **XVI**, 37-53. ISSN 1822-7708.

Latinismy jsou totiž podle něj mnohdy těžko přeložitelné, znějí více erudovaně a působí autoritativněji⁴⁷.

4.1 *Archaismy, neologismy*

I přes to, že je právní terminologie pevně spjata s historicko-právním vývojem, sahajícím především do dob římského impéria a ještě dál, nelze se přirozeně ubránit ani vlivům moderním, které do jazyka vnášejí nové výrazy. Podle Tiersmy je právní jazyk směsicí archaických výrazů i novotvarů⁴⁸. Častý výskyt archaismů odůvodňuje Matilla dvěma důvody. Za prvé připisuje právní profesi konzervativní charakter, kdy se řada právníků drží konzervativních termínů, a to i dlouhou dobu poté, co zmizely ze slovní zásoby obecného jazyka. Za druhé je to skutečnost, že jsou právní termíny často součástí právních předpisů, které byly účinné desetiletí, nebo i staletí. Matilla ilustruje prakticky neměnný stav slovní zásoby na příkladu ruské právní terminologie, která má shodné rysy s lexikem užívaným v této zemi v 18. století⁴⁹.

Řada právních termínů se stala obsoletními a z právního slovníku prakticky vymizela, u některých došlo k jejich „oživení“. Příkladem takového „znovuobjeveného“ termínu v českém prostředí je termín *pacht*⁵⁰. Tento institut, označující určitou modifikaci nájmu zemědělské půdy, byl do konce roku 1950 upraven zákonem č. 946/1811 Sb.z.s., obecný zákoník občanský⁵¹ a po více jak šedesátileté odmlce byl znovu zaveden zákonem č. 89/2012 Sb., novým občanským zákoníkem⁵².

S neologismy se v právu setkáváme jednak při vzniku nových právních oblastí, které odrážejí vznikající a proměňující se společenské vztahy, upravené právními předpisy. Jedná se např. o komunikační a mediální právo, informační právo nebo franšízové právo⁵³. Další způsob implementování novotvarů v právním jazyce je přirozený společenský a technický vývoj, jež s sebou nové pojmy přináší. Vzniklé neologismy se

⁴⁷ tamtéž str. 40

⁴⁸ TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

⁴⁹ MATTILA, Heikki E. *Comparative legal linguistics: language of law, latin and modern lingua francas*. 2nd edition. Farnham: Ashgate, 2013. ISBN 978-1-4094-3932-5.

⁵⁰ Zjednodušeně se jedná o druh nájmu zemědělské půdy, která je pachtýřem dočasně užívána a obhospodařována tak, aby přinášela výnos.

⁵¹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. Obecný zákoník občanský

⁵² Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

⁵³ Franchising Law. *HG.org Legal Resources* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.hg.org/franchise-law.html>

dostávají do obecné slovní zásoby, z ní následně přechází do oblasti práva. Právo tedy zpětně reaguje na změnu podmínek ve společnosti. Užití neologismů je poté zřejmé mj. na jazykových výstupech uživatelů právního jazyka, v soudní judikatuře nebo normotvorbě.

4.2 *Vztah spisovného a právního jazyka*

V oblasti slovní zásoby se nejzřetelněji jeví vzájemné překrývání a vztah spisovného jazyka s jazykem právním. Hranice mezi nimi není stálá a podléhá historickým změnám. Knapp (1978, 17-19) při popisu vztahu mezi právním a spisovným jazykem rozlišuje tři hlavní skupiny slov.

1. Slova vyskytující se primárně v právním jazyku. Často to bývají cizí slova zdomácnělá i nezdomácnělá, která se používají jako terminus technicus (de lege lata, de lege ferenda...), archaismy (výprosa, pacht...), a dále výrazy se specifickým právním významem, které se v daném spojení v obecném základu spisovného jazyka nepoužívají (nepojmenované smlouvy, základní kapitál).

2. Množina slov bez právního významu, patřících do obecného základu spisovného jazyka, např. radost, naděje, zpěv atp. Podle způsobu užití v historicko-právním kontextu se tyto výrazové prostředky mohou přesouvat do první, či třetí skupiny. Knapp jako příklad uvádí pojem „švagrovství“, který dnes najdeme mezi slovy, nepatřící do oblasti právního jazyka, avšak z hlediska historického bychom ho zařadili do skupiny třetí.

3. Množina slov náležící jak do obecného základu spisovného jazyka, tak do jazyka právního, je průnikem předchozích množin. V právním jazyku však bývají tato slova přesněji vymezena a v některých případech nabývají odlišného významu než v jazyku spisovném.

Při bližším zkoumání Knapp dále poukazuje na možnost rozšíření výše uvedených skupin o další. Jednu z nich tvoří slova neužívaná v obecném spisovném jazyce, která jsou však společná dvěma nebo více odborným jazykům. S případy tohoto druhu výrazů je možné se setkat zejména v oblasti státní správy či zákonodárství, kde je typické přebírání výrazů z jiných oborů, např. „rostlinolékařská péče“ aj.

Nejproblematictější ze všech množin je podle Knappa třetí množina, která podle něj zahrnuje nejméně dvě další podskupiny slov. Jsou to:

- I. Slova se specificky právním i obecným významem, např. stát, právo aj.
- II. Slova neutrální, tj. slova používaná v právních dokumentech, nemající však specifický právní význam. Tato podmnožina je vnitřně členitá a její oddělení od předcházející podmnožiny není možné exaktně určit.

Možných úskalí Knappovy třetí množiny, tj. výrazů běžných pro jazyk obecný, tak právní, si všímají např. Holland s Webbem. Třetí množina je součástí množiny první - slov se specificky právním významem, které slouží k precizní komunikaci mezi zkušenými uživateli právního jazyka. Podle zmíněných autorů však právě třetí množina reprezentuje výrazy, které představují zdroj významové neurčitosti přirozeného jazyka⁵⁴.

Obdobnou kategorizaci u popisu vztahu výrazových prostředků obecného a právního jazyka, jakou provádí Knapp, lze nalézt v koncepci Tomáška (2003). Ten rozlišuje následující skupiny slov:

- slova se specificky právním významem
- slova bez právního významu
- slova s právním i obecným významem, která se skládají ze slov majících alespoň částečný právní význam a ze slov, která se užívají v právních dokumentech, přičemž u nich absenteje specifický právní význam.

Obě zmíněné koncepce se v základu překrývají. Knapp více analyzuje výrazové prostředky právního jazyka, Tomášek se oproti tomu zaměřuje spíše na spisovný jazyk.

4.3 Právní pojem - právní termín

Pro pochopení vztahu mezi *pojmem* a *termínem* můžeme vyjít např. ze Slovníku spisovné češtiny⁵⁵. **Pojem** je v něm definován jako *obecná představa, jejíž obsah je souhrnem podstatných vlastností*, **termín** jako *odborná pojmenovací jednotka s přesným výrazem*.

Z jazykové praxe je však zřejmé občasné zaměňování obou výrazů. František Daneš⁵⁶ upozorňuje na to, že takováto libovolná záměna není možná. Pojem je *základní jednotka*

⁵⁴ NASCA-TATIRE, Dana Nora. GETTING TO GRIPS WITH LEGAL LANGUAGE. *STUDIA UBB PHILOLOGIA*. 2011, LVI(2), 1-9.

⁵⁵ KROUPOVÁ, Libuše, FILIPEC, Josef (ed.). *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.

⁵⁶ DŽUGANOVÁ, Božena. Terminológia ako vedná disciplína. In: *Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied* [online]. 2000 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: www.juls.savba.sk/ediela/ks/2002/3/ks2002-3.pdf

lidského myšlení, termínem naproti tomu rozumí *pojmenovací jednotku s ustáleným a přesným významem*. Stejný pojem lze vyjádřit různými termíny, tj. dojde ke změně termínu a pojem zůstane stejný⁵⁷. Termín slouží k pojmenování pojmu. Pojmenováním se v tomto místě rozumí jednoslovné či víceslovné jazykové označení pojmu. Na pojem je nutné nazírat z kognitivního hlediska, na termín z jazykového.

Právní pojem lze podle Jana Kořenského⁵⁸ chápat jako „základní jednotku právního usuzování, které se pouze částečně zobrazuje v povrchové struktuře, v textu“. Povrchovou strukturou je zde myšlen lineárně uspořádaný text báze, hlubinná struktura představuje třídy textových realizací a vztahy mezi právními pojmy. Takováto koncepce pojmu je ve své podstatě určitým „sjednocením tříd empirických textových realizací (právních termínů), které mohou být určeny podle svých vlastností, výčtem prvků nebo jménem fráze.

Obecnější definice právního pojmu nalézáme u Michela Paroussise. Tento německý právní teoretik má za to, že právní pojem referuje k jakémukoliv slovu, které je současně výrazovým prostředkem práva, ať už se jedná o popis skutkové podstaty, rozsudek, anebo teoretický právní akt⁵⁹. Jiný představitel německé právní teorie Karel Englisch chápe právní pojmy jako „shrnutí objektů a přístupů v nejširším slova smyslu do skupin a tříd, které vytvářejí společné juristické hodnoty a popisy⁶⁰.

Pro doplnění je třeba připomenout i požadavky na **právní terminologii**, které jsou stanoveny v Legislativních pravidlech vlády ČR⁶¹. Obecně je nutno vytvářet právní text tak, aby byl terminologicky přesný, jednoznačný a srozumitelný. Právní předpisy mají být terminologicky jednotné, v souladu s terminologií použitou v navazujících právních předpisech různé právní síly. Stanoven je tak požadavek na respektování obecného významu slov, nové právní termíny by měly být patřičně definovány. Pro tvorbu právních

⁵⁷ MACHÁČKOVÁ, Eva. [Http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6857](http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6857). *Vesmír* [online]. 1989, 72(3), 1 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz>

⁵⁸ KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: (právněinformatický přístup)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0730-x.

⁵⁹ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.

⁶⁰ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.

⁶¹ LEGISLATIVNÍ PRAVIDLA VLÁDY. *Vláda České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

předpisů je předepsáno užití oznamovacího způsobu času přítomného, zpravidla jednotného čísla⁶².

Výše popsané výrazy *právní pojem* a *právní termín* je nutné významově oddělovat od výrazu **právní norma**. Základ prvních dvou termínů má ryze jazykový charakter. Právní normy naproti tomu označují ty společenské normy, které lze definovat např. jako „*obecně závazná pravidla chování, stanovená a sankciovaná mocenskou autoritou, jež jsou určeny k ochraně, upevnění a řízení společenských vztahů tím, že za podmínek jimi stanovených určují účastníkům subjektivní práva a povinnosti, jejichž zachování a plnění je zajištěno státním donucením*“⁶³. Jestliže jsme právní pojem označili jako základní jednotku právního usuzování, potom právní norma bude představovat základní jednotku právního řádu⁶⁴. Její obecnou logickou strukturu tvoří tři prvky, **hypotéza**, **dispozice** a **sankce**. *Hypotéza* je částí právní normy, která stanovuje podmínky, za kterých se uskutečňuje vlastní pravidlo chování, jež označujeme jako *dispozici*. V případě, že je za podmínek stanovených hypotézou pravidlo chování porušeno, nastupují negativní následky pro toho, kdo pravidlo porušil. Část normy, která stanovuje nepříznivé následky, nazýváme *sankcí*. Jako příklad můžeme uvést znění § 211 odst. 1, zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, upravujícího úvěrový podvod:

*„Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“*⁶⁵

Hypotéza v uvedeném příkladu představuje část normy, která stanovuje podmínky pro uplatnění dispozice, tj. situace, kdy se jedná o osobu, která sjednává úvěrovou smlouvu nebo čerpá úvěr. *Dispozice* označuje jednání, jehož obsahem je uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo jejich zamlčení. *Sankcí* rozumíme případný trest, který postihne pachatele tehdy, pokud dojde k naplnění dispozice za podmínek stanovených hypotézou, tedy odnětí svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

⁶² ŠÍN, Zbyněk. *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-162-8.

⁶³ KUBŮ, Lubomír, Pavel HUNGR a Petr OSINA. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-637-2.

⁶⁴ tamtéž

⁶⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

5 Právní jazyk a analýza diskurzu

V polovině 60. let 20. století byly humanitní a sociální disciplíny svědky synchronního posunu paradigmatu za zrodu několika nových, spolu souvisejících interdisciplín, navazujících na sémiotiku, jako je psycholingvistika, sociolingvistika, pragmatika nebo právně diskurzivní studia⁶⁶. Studium diskurzu představuje široké pole obsahující mnoho subdisciplín a současně svým charakterem přesahuje hlavní společenskovední disciplíny. Schopnost přesáhnout tyto disciplíny vytvořilo prostor pro zkoumání dalších stylů a žánrů v podobě různorodých typů textů a promluv v oblasti politiky, médií, školství, vědy a také práva⁶⁷. Zdá se, že zkoumání diskurzu není omezeno na prakticky žádnou sociální oblast, ve které se jazyk užívá. Diskurz právního jazyka spadá do širokého pole zájmu diskurzivních studií.

V 90. letech 20. stol se pronikání analýzy diskurzu významnou měrou rozšiřuje o další oblasti, které jsou s právem úzce spjaté. Vydávány jsou nové významné publikace, pokrývající témata, mezi nimiž se objevují mj. forenzní lingvistika, jazyk soudních síní, procesní bilingvismus nebo komunikace při leteckých haváriích. Aplikování lingvistiky v oblasti práva lze však zpozorovat již mnohem dříve. Jazykovědci byli soudy povolováni k posudkům ještě před tím, než se analýze diskurzu dostalo širší pozornosti. Jejich práce byla využívána např. ke stanovování autorství psaných dokumentů nebo jazykovou interpretaci sporných ustanovení smluv a dohod. Na přelomu 70. a 80. let minulého století proběhly první pokusy v identifikaci hlasu, při kterých bylo využito především dialektologie, fonologie, syntaktických a stylistických rozborů⁶⁸.

Právní diskurz, podobně jako je tomu u jiných druhů diskurzů, vykazuje běžné diskurzivní znaky - jedná se o sled výroků pojmáných jako celek, a to z hlediska vnitřní narativní struktury a argumentace, které se podílejí na organizaci jazykových forem v diskurzu. Diskurz je druhem interakce mezi jedinci, účastníky se na komunikačních aktech. Právním diskurzem můžeme rozumět sociální komunikační událost nebo komplexní komunikační akt, zahrnující verbalizaci textu a nejazykových faktorů, tedy kontext užití a komunikaci participantů. Slovy polského lingvisty Stanisława Grabiase,

⁶⁶ VAN DIJK, Teun A. Editor's Introduction: The Study of Discourse: An Introduction. In: *Discourse in Society*" [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: www.discourses.org/OldArticles/The%20study%20of%20discourse.pdf

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ SCHIFFRIN, Deborah, Deborah TANNEN a Heidi Ehernberger HAMILTON (eds.). *The handbook of discourse analysis*. 1st pub. Oxford: Blackwell, 2001. Blackwell handbooks in linguistics. ISBN 978-0-631-20595-1.

se jedná o sekvenci jazykových jednání, jejichž forma závisí na tom, kdo říká co, komu, v jaké situaci a s jakým úmyslem⁶⁹.

Analýza právního diskurzu zpravidla probíhá spíše z perspektivy teorie práva než prostřednictvím lingvistických metod, zaměřuje se na formální logiku, sémiotiku a filozofii. Jedná se o model jazyka, vyznačujícího se normativní a preskriptivní povahou. Právní diskurz je také často založen na velkém počtu jazykových kontextů a situací⁷⁰.

Wojciech Kwarciński⁷¹ dává při vymezení specifických rysů jazyka užívaného v právu přednost pojmu právní diskurz. Dodává, že tento pojem velice dobře vystihuje různorodé vztahy mezi jazykem užitým v první oblasti. Podobně, jak bylo výše uvedeno, autor poukazuje na pragmaticky orientovaný přístup, podle kterého je diskurz složen z kontextualizovaných výpovědí (textů), které slouží určitému, primárně komunikativnímu úmyslu. Takovýto úmysl je manifestován v textu a je spjat s perlokučním úmyslem změnit právní situaci. Teoretické uplatnění manifestovaného perlokučního úmyslu má např. tu přednost, že je jeho prostřednictvím možné zřetelně odlišit právní diskurz od jiných typů diskurzů. Forma a struktura výpovědí, které tvoří právní text, je dobře uchopitelná prostřednictvím lingvistických metod. Na druhé straně, komponenty jako je kontext a funkce, zahrnují i mimojazykové faktory. Tyto skutečnosti podle Kwarcińského podporují tezi, že právní diskurz nemůže být zkoumán prostřednictvím nástrojů jediné disciplíny, nýbrž naopak, je žádoucí uplatňovat interdisciplinární přístup.

Studium diskurzu neprobíhá pouze mezi jednotlivými disciplínami. Proniká i do různých odvětví konkrétních oborů. Jinak tomu není ani v oblasti práva. Příkladem uplatnění diskurzivních studií uvnitř hlavní disciplíny, právní vědy, může být přístup Akbara Rasulova, který si klade za cíl analyzovat strukturu diskurzu mezinárodního práva. Diskurz mezinárodního práva (MP) je podle něj vnitřně spjatý s jeho participanty, zjednodušeně řečeno s právníky na poli MP. Základní premisu představuje předpoklad, že je mezinárodní právo v první řadě diskurzivní konstrukt. Diskurz mezinárodního práva považuje za nástroj sloužící ke konstrukci globální společenské reality, nebo také za

⁶⁹ CHARACTERISTICS AND ANALYSIS OF LEGAL DISCOURSE. *Iwona Lang* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://iwonalang.blogspot.cz/p/characteristics-and-analysis-of-legal.html>

⁷⁰ tamtéž

⁷¹ KWARCINŚKI, Wojciech. What is legal discourse? – a pragmatic account. In: *Adam Mickiewicz University in Poznań* [online]. Poznań, 2003 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://wa.amu.edu.pl/plm_old/2003/abs_kwarcinski.htm

proces, nutně zahrnující formy symbolického či reálného násilí, které v praxi souvisí se způsoby uplatňování moci. V mezinárodním právu se podle Rasulova objevuje chybná, implicitní snaha o nápodobu lékařské profese. To se projevuje tím, že jsou mezinárodní regulace považovány za jistý druh léčebných procedur, které mají za cíl odstranit neduhy mezinárodní společnosti, jako jsou ozbrojené konflikty, genocidy, kolonialismus aj.⁷²

Mezi podnětné právní oblasti pro analýzu diskurzu patří také trestní právo, a to především při studii soudního diskurzu, soudní interakce. V posledních letech se pozornost jazykovědců často upíná k analýze diskurzu zejména v trestním soudnictví, ve kterém je jazyka užíváno v typicky mocenském vztahu, resp. ve vztahu nadřazeného orgánu státní moci a jemu podřízených občanů. V nich jsou nalézána pravidla diskurzu, při kterých se moc uplatňuje⁷³. Dochází ke komparaci diskurzů rozličných soudních instancí a typů soudních výstupů v závislosti na právní kultuře. Hojně je využíváno právně-jazykových korpusů⁷⁴, analyzovány jsou i způsoby, kterými je soudcovské myšlení překládáno do jiných jazyků⁷⁵.

S právním diskurzem se, jak již bylo řečeno, nesetkáváme pouze v určitých oblastech aplikace práva. V kontextu tohoto oboru je možné výhody studia diskurzu uplatnit i pro edukační účely. V posledních letech jsme svědky trendu, ve kterém dochází k využití metodologie analýzy diskurzu při výuce cizích jazyků na některých zahraničních fakultách. Tak např. Craig Hoffmann z Georgetown University, je jeden z těch, kteří konstruují kurikulum způsobem, při kterém dochází ke zvýšení jazykového povědomí u studentů. Za tímto účelem řadí do výuky autentické právní texty, které jsou analyzovány diskurzivními metodami. Craig spatřuje tři výhody tohoto přístupu: 1) studenti jsou nuceni se pečlivě seznámit s autentickými právními texty, 2) studentům je předán nástroj

⁷² RASULOV, Akbar. *The Structure of the International Legal Discourse*. European Society of International Law Florence Founding Conference, 2004.

⁷³ LUCHJENBROERS,, June. Discourse dynamics in the courtroom: some methodological points of description. *La Trobe working papers in linguistics* [online]. 1991, 4, 85-110 [cit. 2016-02-21]. ISSN 1036-0808. Dostupné z:

<http://arrow.latrobe.edu.au:8080/vital/access/manager/Repository/latrobe:33123;jsessionid=06476F2B3FA040A582E919B5774B3935>

⁷⁴ CHENG, Le. Discourse and judicial thinking: a corpus-based study of court judgments in Hong Kong, Taiwan and Mainland China. *The International Journal of Speech, Language and the Law* [online]. 2010 [cit. 2016-02-21]. ISSN 1748-8885. Dostupné z:

<https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjGtqeI5InLAhUEKpoKHWnICUEQFggcMAA&url=https%3A%2F%2Fjournals.equinoxpub.com%2Findex.php%2FIJSL%2Farticle%2FviewFile%2F9139%2F7638&usg=AFQjCNHiyzmylFSUC2e171b72RzkObvGYQ&sig2=E22z-bdQROgQbVhdAzSepA>

⁷⁵ HALE, Sandra Beatriz. *The discourse of court interpreting: discourse practices of the law, the witness, and the interpreter*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2004. ISBN 9027216584.

pro jazykové hodnocení právní efektivity analyzovaných textů, 3) studentům je umožněno kriticky přistupovat k právním textům a smysluplně využívat jazykových prostředků tak, aby docházelo k dosažení žádaných cílů skrze právní diskurz⁷⁶. Pozitivní výsledky implementace metod analýzy diskurzu při výuce práva uvádějí i Anush M. Shoikova a kol⁷⁷. Závěry jejich studie potvrzují hypotézu, že při zapojení autentických právních textů ve výuce dochází k významnému rozšíření lexika právního diskurzu u zkoumaných osob. Studenti si nejenže pamatují cizojazyčnou právní terminologii, jsou navíc schopni porozumět hlavním i vedlejším elementům koherentního právního diskurzu a reprodukovat je⁷⁸.

6 Pragmatika právního jazyka

Sémantika spolu se syntaxí představují stěžejní prostředky pro přenos komunikačního obsahu. Ten však bývá pragmaticky obohacen vlivem různých faktorů, které mohou hrát klíčovou roli pro úspěšnou komunikaci.

Poukaz na teoretická úskalí sémantiky, ve smyslu výhradního zaměřování se na význam pojmů, je patrný v pracích nespočtu autorů působících převážně již na počátku 20. století. Mezi nejznámější postavy, které začaly zohledňovat také praktické užití jazyka, roli mluvčího, či konverzační kontext, lze zařadit badatele, jako jsou Ludvig Wittgenstein, John L. Austin, John R. Searle, či Paul Grice. První jmenovaný, Wittgenstein, přišel s myšlenkou chápat význam slov podle toho, jak jsou v reálných situacích užívána. V této souvislosti zavádí pojem *jazykové hry*, jejichž pomocí poukazuje na různorodost lidských aktivit opírajících se o jazyk a nekonečnou proměnnost sociálních kontextů, ve kterých se jazyk uplatňuje. Wittgenstein tím současně vyvrací svou původní představu, že „*jazyk funguje vždy jenom jedním způsobem a slouží vždy k jedinému účelu: přenášení myšlenky*“⁷⁹. Wittgensteinovy koncepce kriticky analyzuje a rozvádí John L. Austin. Společným východiskem obou autorů je chápání jazyka jako určitého druhu jednání, na čemž Austin následně zakládá svou teorii mluvnických aktů. Podle ní se každá promluva

⁷⁶ HOFFMAN, Craig. Using Discourse Analysis Methodology to Teach "Legal English". *International Journal of Law, Language & Discourse*. 2011, 1(2), 1-20.

⁷⁷ SHOIKOVA, Anush M. a Evgeniya V. The Development of Students' Mental Lexicon in Legal Discourse by Means of Authentic Materials. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014, , 522 – 526.

⁷⁸ tamtéž

⁷⁹ PEREGRIN, Jaroslav. *Wittgenstein a pravidla našich jazykových her*. Pusté Úřany: Schola Philosophica, 2008.

vyznačuje performativní funkcí. Ta se projevuje tím, že pronesená slova neslouží výhradně k popisu sociální reality, ale především k její změně⁸⁰.

Z novodobých badatelů navazuje na Wittgensteina např. Wilfred Sellars⁸¹. Sellars podobným způsobem pojímá jazykové výrazy ve smyslu instrumentu k dosahování rozmanitých praktických cílů. U právního jazyka se Sellars zaměřuje na funkce užitých pojmů. Má za to, že u ekvivalentů není relevantní ani tak shoda ve významu, jako shoda ve funkci, která determinuje jejich význam. Z tohoto důvodu považuje za stěžejní nalézání právě takových funkcí právních pojmů, z čehož dále vyvozuje praktické důsledky pro oblast interpretace práva⁸².

John Searle, žák Austina, zavádí pojem *řečové akty*, kterými popisuje, jak je jazyk mluvčími uplatňován v praxi. Východiskem je mu předpoklad, že mluvou osoby běžně dělají více, než jen produkují řadu slov. Užití jazykové prostředky představují často určité konání, jsou řečovými akty.

V právním jazyce hrají performativy významnou roli především u některých řečových aktů⁸³. Mezi ně patří následující řečové akty, ilustrovány na příkladech: **Slib** poslance nebo senátora Parlamentu České republiky, kterým dochází k převzetí mandátu⁸⁴, **prohlášení** snoubence a snoubenky při odpovědi „ano“ na otázku „Berete si zde přítomnou/přítomného...“, svědecká **přísaha** při výpovědi před soudem, platební **příkaz** pro zaplacení dlužné částky.

Některé řečové akty mohou mít za následek právní sankci. Např. při falešné výpovědi, **tvrzení** nepravdivých informací, nebo **nabídce** úplatku úřední osobě. Takovéto protiprávní řečové akty Roger Shuy označuje jako „jazykové trestné činy⁸⁵“. Tento sociolog působil jako expertní znalec a konzultant pro hodnocení nespočtu trestných činů. Pomocí analýzy diskursu a zkoumání řečových aktů demonstroval, jakým způsobem jsou dialogy pachatelů trestných činů strukturovány, tj. kdo z účastníků je iniciátorem

⁸⁰ Pragmatics. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 2015 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/entries/pragmatics/>

⁸¹ SOBOTKA, Martin. *Interpretace práva jako komunikační akt*. 2014. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce Tatiana Machalová.

⁸² tamtéž

⁸³ SCHANE, Sanford A. *Language and the law*. New York: Continuum, c2006. ISBN 9780826488299.

⁸⁴ "Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

⁸⁵ TIERSMA, Peter M. a Lawrence M. *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 019874496X.

konverzačního tématu, která témata jsou zanechána, potlačena, nebo jaké jazykové prostředky byly během rozhovoru použity⁸⁶.

Lawrence Solan pracuje s řečovým aktem „přiznání (se)“ ve vztahu k pátému dodatku americké ústavy. Toto ustanovení obsahuje zákaz sebeobvinění, podle kterého by bylo protiústavní, pokud by osoba byla nucena k tomu, aby svědčila proti sobě. Řečový akt „přiznání“ v tomto případě definuje Solan jako úmyslný komunikativní akt, jdoucí proti zájmům mluvčího, což může mít za následek vlastní způsobení si škody nebo vystavení se trestnímu stíhání.

O téma řečových aktů v právním jazyce se obšírně zajímá i Tiersma. Zkoumá užití jazyka u trestných činů pomluvy a u křivé výpovědi. U prvního zmíněného trestného činu dochází k závěru, že řečový akt „obvinění“ představuje hlavní znak pomlouvačného výroku. Obvinění navíc musí zahrnovat jednání, které je v dané komunitě považováno za zavrženíhodné či odsouzeníhodné. Co se týče křivého svědectví, Tiersma poukazuje na případy nejasné hranice mezi tím, co už je a tím, co už není křivé svědectví. Problematiku ilustruje na kauze Bronston vs. Spojené státy. Zde nejvyšší soud řešil otázku, zda je možné obvinít svědka z křivé výpovědi v případě, že je jeho doslovné tvrzení pravdivé, avšak nekoresponduje s položenou otázkou nebo je zavádějící vlivem negativních implikací⁸⁷.

Pragmatický aspekt užití jazyka je typicky spjat s dvěma fundamenty. První z nich představuje *kontext*, který hraje klíčovou roli pro porozumění obsahu komunikačního aktu. Druhý se týká nutnosti rozlišení mezi tím, co bylo řečeno, popř. slovy vykonáno a tím, co mluvčí nepřímo sděluje, nebo co je ve sdělení implikováno. Obecně řečeno, schopnost mluvčího předat komunikační obsah, který přesahuje pouhou slovní produkci, záleží na dvou faktorech: Relativně bohaté kontextové východisko, známé pro obě komunikující strany a pravidla, uplatňující se v dané konverzační situaci. Ve vztahu k právnímu jazyku se však oba faktory mohou jevit jako problematické, na co poukazuje Andrei Marmor⁸⁸. V právním jazyce se z pravidla nesetkáváme s deskriptivními tvrzeními. Naopak, podle Marmora je právní jazyk preskriptivní, obsahuje způsoby jednání, tj. uděluje oprávnění, stanovuje povinnosti apod. Otázku, zda jsou preskriptivní

⁸⁶ SCHANE, Sanford A. *Language and the law*. New York: Continuum, c2006. ISBN 9780826488299

⁸⁷ TIERSMA, Peter M. a Lawrence M. *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 019874496X.

⁸⁸ MARMOR, Andrei. *The Pragmatics of Legal Language*. *Ratio Juris*. Oxford: Blackwell Publishing, 2008, 21(4), 423-452.

výroky současně propozicemi, nechává otevřenou. Pokládá ji za kontroverzní, proto pro zamýšlený obsah právního jazyka používá pojem *preskriptivní obsah*. Na tomto místě se Marmor táže, zda je v kontextu práva možné, aby *preskriptivní obsah* určité zákonné normy znamenal něco jiného, než to, co daná norma *říká*. Jako příklad uvádí kauzu Holy Trinity⁸⁹. V něm byl veden spor o výklad zákonného ustanovení, jehož smyslem mělo být omezení přílivu levné manuální pracovní síly na území Spojených států, což bylo v té době spatřováno jako značné riziko pro místní trh práce. Doslovná část daného zákona zakazovala „*import pracovní síly a služeb jakéhokoliv druhu*“. Sporné v této kauze byl moment, kdy byl z Anglie přivezen vysoce postavený kněz, aby sloužil pastorovi sloužícímu v Holy Trinity Church. Soud rozhodl, že termín „pracovní síla“ cílí na omezení přístupu levné manuální pracovní síly a netýká se kněží. Marmor kauzy, jako je právě Holy Trinity, považuje za příklady, kdy může být soudem identifikován preskriptivní obsah zákonodárce, přičemž tento obsah není zcela determinován tím, co relevantní slovní spojení „pracovní síly a služby jakéhokoliv druhu“ z hlediska sémantiky znamenají. Na základě výše uvedených úvah dochází Marmor k obecnému závěru: Mluvčí je úspěšný v předání zamýšleného obsahu výpovědi, lišícího se od čistě slovní podoby, v případě, že je posluchači v daném kontextu zřejmé, že mluvčí nemohl zamýšlet přesně to, co řekl.

Na jiném místě Marmor⁹⁰ analyzuje právní jazyk z hlediska Griceova pojmání konverzačních implikatur. Grice přichází s myšlenkou, že naše schopnost porozumět určitému výrazu nad rámec toho, co je vyřčeno, je možné na základě dvou faktů. Jsou jimi obecné normy, které se uplatňují v určité konverzační situaci a specifická kontextuální znalost, sdílena v dané situaci jak mluvčím, tak posluchačem. V běžné konverzační situaci je smyslem řeči kooperativní výměna informací. K tomu dochází na základě konverzačních maxim:

- a) **maxima kvantity**: Míra uváděných informací v konverzaci by měla být vyvážená, tj. nemělo by být podáváno příliš mnoho ani příliš málo informací,
- b) **maxima kvality**: Neměly by být podávány informace nepravdivé nebo nepodložené,

⁸⁹ Tamtéž str. 7

⁹⁰ MARMOR, Andrei. The Pragmatics of Legal Language. *Ratio Juris*. Oxford: Blackwell Publishing, 2008, 21(4), 423-452

- c) **maxima relevance:** Podávané informace by měly mít návaznost na téma, které je komunikováno,
- d) **maxima způsobu:** Informace by měly být předány srozumitelným způsobem, logicky uspořádané, jasně a bez víceznačností.

Maximy se dají chápat jako normy, které přímo iniciují specifické funkce nebo záměry konverzačních interakcí a ty poté doprovází. Další krok je zajištěn implikaturami. Určitý obsah je mluvčím implikován v případě, že není součástí toho, co mluvčí explicitně říká, ale je vyvoditelný z dané promluvy, učiněné v konkrétní komunikační situaci, při zohlednění platných konverzačních maxim. Zjednodušeně řečeno, mluvčí A implikuje B tím, že řekne C, v kontextu D. Pravděpodobně nejčastější z Griceových příkladů představuje následující situaci: Osoba stojí vedle svého automobilu, protože došel benzín, žádá o pomoc místního kolemjdoucího. Kolemjdoucí na základě kontextu a daných skutečností odpoví: „Ve vedlejší vesnici je benzínová pumpa“. Kolemjdoucí tedy neřekl, že je benzínová pumpa otevřena a že se v ní prodává palivo. Že tomu tak skutečně je, lze však vyvodit (implikovat) při uplatnění konverzačních maxim.

Jak Grice sám zdůrazňuje, existují dva hlavní znaky, pojící se s konverzačními implikaturami:

1. Konverzační implikatury jsou vždy zrušitelné. Tj., v citovaném případě s benzínovou pumpou by místní kolemjdoucí řekl např. „...ale nejsem si jistý, zda mají otevřeno“.
2. Konverzační implikatury jsou kontextově specifické, což znamená, že vždy musí být dodány doplňující informace, jako podklad pro vytvoření obsahu implikatur.

Na základě stručně popsané Griceovy koncepce se nabízí otázka, zda, popř. jakou roli mohou hrát implikatury při určování obsahu právního jazyka. Již zmíněný Andrei Marmor shrnuje, že pragmatické implikatury vyžadují splnění (přinejmenším) tři podmínek, kdy musí být přítomny tyto skutečnosti:

1. *Mluvčí s komunikačními úmysly*
2. Konverzační *kontext*, který je alespoň do určité míry *sdílenou znalostí* mluvčího i posluchače
3. Některé konverzační maximy, které jsou relevantní pro danou konverzační situaci.

V případě právního jazyka však Marmor tvrdí, že jsou všechny tyto podmínky (nejvíce třetí z nich) poněkud problematické. Svůj postoj rozvádí následovně:

- a) Co se týče *mluvčího a jeho komunikačních úmyslů*, bývá v kontextu práva mluvčím zpravidla parlament, nebo jiná skupina legislativních odborníků, přičemž se může jednat až o stovky osob. Pluralita subjektů z hlediska komunikačního úmyslu znesnadňuje již jeho samotnou identifikaci a tím vytváří koncepční problémy.
- b) V případě legislativního procesu bývá konverzační kontext mnohem méně srozumitelný, než je tomu u běžných komunikačních situací, a to ze tří důvodů: Prvním z nich je nedostatek kontextuálních informací pro uživatele, kdy soudci ani strany sporu nejsou zapojeni do konverzačního dialogu při tvorbě norem a musí spoléhat na sekundární zdroje. V kontrastu s běžnou konverzací navíc u legislativních textů není jasné, kdy konverzace začíná a kdo přesně jsou účastníky konverzace.
- c) Jak již bylo výše uvedeno, u běžné konverzační situace jsou konverzační maximy uplatňovány tak, aby docházelo ke kooperativní výměně informací mezi účastníky konverzace. Tak tomu však podle Marmora není v případě procesu uzákonění právních norem, kde se o kooperativní výměnu informací nejedná. Hlavním důvodem tohoto rozdílu je, že zákonodárský proces představuje určitou formu *strategického jednání* ve smyslu politických vyjednávání a přijímání kompromisů v průběhu legislativního procesu.

6.1 Pragmatika při porovnání právních kultur – Common law X Civil law

Pro lepší pochopení pragmatických aspektů v právním jazyku je důležité rozlišit mezi kontinentální a anglosaskou právní kulturou. Základní rozdíl ve dvou uvedených systémech je pojetí zákonných norem. Anglosaský právní systém je precedentní, norma vychází od soudce, který rozhoduje na základě podobnosti s předchozími kauzami. V kontinentálním systému to jsou však legislativci a právní experti, kteří formulují znění zákonné normy. Právo je psané, tvořené systematicky při zohlednění právních principů. Soudci jsou vázáni psaným právem, nerozhodují podle precedentu⁹¹.

V anglosaském právním systému je na rozdíl od kontinentálního kladen větší důraz na pragmatické a utilitaristické hledisko. Andrej Nollenta uvádí, že podle některých francouzských studentů, absolvujících duální studium práv na právnických fakultách ve Spojeném království - „v Anglii se učí dovednost, ne soubor pravidel“ a opačně, podle anglických studentů studujících ve Francii - „teoretický přístup ve Francii vyžaduje mnohem sofistikovanější a abstraktnější úroveň porozumění, zatímco v Anglii je po studentech vyžadována znalost precedentních kauz a jejich aplikace, teoretické znalosti jsou vyžadovány minimálně nebo vůbec.“⁹²

Výše uvedeným způsobem lze obecně shrnout rozdíl mezi oběma právními systémy. Je však třeba poukázat i na skutečnost, že se i ona pomyslná dělicí čára mezi anglosaskou a kontinentální právní kulturou, začíná v některých ohledech ztrácet. Děje se tomu tak především kvůli globalizačním tendencím a sbližování národních systémů v Evropské unii⁹³.

⁹¹ SYAM, Piyali. What is the Difference Between Common Law and Civil Law? In: *Washington University School of Law* [online]. 2014 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://onlinelaw.wustl.edu/blog/common-law-vs-civil-law/>

⁹² NOLLET, Andrei, cit. dle NASCA-TATIRE, Dana Nora. GETTING TO GRIPS WITH LEGAL LANGUAGE. *STUDIA UBB PHILOLOGIA*. 2011, LVI(2), 1-9.

⁹³ NASCA-TATIRE, Dana Nora. GETTING TO GRIPS WITH LEGAL LANGUAGE. *STUDIA UBB PHILOLOGIA*. 2011, LVI(2), 1-9.

7 Funkce právního jazyka při pragmatickém užití

V souvislosti s užitím jazyka v daném sociálním kontextu vyvstává otázka po jazykovém účelu a jeho funkci. Při úvahách o funkcích právního jazyka se zpravidla jako první nabízí funkce komunikativní, s právním textem jako médiem, nesoucím určité sdělení od emitenta směrem k recipientovi. Jonathan Yovel však na tomto místě upozorňuje na fakt, že jazyk není založen pouze na sémanticko-referenčním hledisku, ale funguje především jako stěžejní mechanismus pro realizaci lidského jednání. Yovel odmítá výlučné zaměřování se na význam řečových aktů. Namísto toho klade důraz na multifunkcionalitu jazyka s poukazem na závislost řečových aktů na kontextu, ve kterém jsou realizovány a kde současně vzniká i jejich význam. Jazyková multifunkcionalita se podle Yovela promítá v jazykových paradigmatech v právu a právním vzdělávání. Na mysli má především funkce performativní, rétorickou a referenční, které se uplatňují při výkonu právních profesí a také v rámci vzdělávání v právní oblasti. Yovel tedy zkoumá jazykové funkce právního jazyka jak v právní teorii, tak v právní praxi⁹⁴.

Při analyzování funkcí právního jazyka se můžeme setkat i s názory některých autorů, kteří chápou právní jazyk jako nástroj ke kontrole společnosti. Resp. právní jazyk má sloužit k udržení zájmů privilegovaných, bohatých a vzdělaných skupin obyvatelstva⁹⁵. Takovýto způsob chápání právního jazyka, z pohledu prosazování moci v rozličném sociálním kontextu, nacházíme např. u dvojice autorů Colney a W. M. O'Barr⁹⁶. Cílem jejich studií je nalézání souvislostí mezi užitím právního jazyka a přirozenou mocenskou povahou práva. Výchozím bodem je jim nerovné postavení mezi subjekty v právním prostředí, které ilustrují na příkladech křížových výsledků nebo procesu mediace během rozvodových řízení.

⁹⁴ YOVEL, Jonathan. Rights and Rites: Initiation, Language and Performance in Law and Legal Education1. *Legal perspectives* [online]. 2002, **3**, 1-30 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://agora.stanford.edu/agora/volume2/articles/yovel/yovel.pdf>

⁹⁵ BURUKINA, Olga. Legal Language: A Realm of Contradictions. *Contemporary Readings in Law and Social Justice*. Moskva, 2012, **4(2)**, 17. ISSN 1948-9137.

⁹⁶ CONLEY, John M a William M O'BARR. *Just words: law, language, and power*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, c2005. ISBN 0226114880

8 Simplifikace právního jazyka

8.1 Definování základních pojmů jazykové simplifikace

Pro lepší pochopení cílů této práce je nutné objasnit základní pojmy, se kterými se bude dále v kontextu jazykové optimalizace, resp. simplifikace pracovat. Kvůli nedostatku tuzemské literatury, pojednávající o simplifikaci právního jazyka vycházíme převážně z anglosaských zdrojů a literatury několika států s kontinentálním právním systémem, ve kterých se tomuto tématu dostává dlouhodobé pozornosti (např. Německo, Švédsko, Itálie).

8.1.1 Jazyková optimalizace

Jazykovou optimalizací pro účely této práce rozumíme *proces modifikace užitých jazykových prostředků, jehož cílem je zajištění efektivnější komunikace mezi tvůrci právních předpisů a jejich příjemci*. To vše v kontextu právního řádu. Jazyková optimalizace pokrývá psanou i mluvenou formu. Optimalizace může probíhat po stránce kvalitativní i kvantitativní.

8.1.2 Jazyková simplifikace

Jazyková simplifikace představuje jednu z forem optimalizace jazyka. Simplifikací budeme rozumět *proces transformace použitých jazykových prostředků do podoby, která se vyznačuje vlastnostmi jako je srozumitelnost, jasnost či jednoduchost*. Simplifikovaný jazyk, tak jak je chápán a užíván v této práci, odpovídá svou podstatou anglosaskému termínu *plain language*.

8.1.2.1 Plain language

Výraz *plain*, resp. *plain language*, pochází z anglosaské kultury, ve které mají snahy o reformu jazyka dlouholetou tradici. Do češtiny lze adjektivum *plain* přeložit jako *jasný a srozumitelný*⁹⁷. Ve vztahu k užitému jazykovému stylu se význam tohoto slova blíží českým pojmům *běžný, jednoduchý*⁹⁸. V jistém kontextu může výraz *plain*

⁹⁷ CHOVANEC, Jan a Barbora BUDÍKOVÁ. Reforma anglického právního jazyka: lingvistická perspektiva. In VARIA XVIII. Zborník príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov Prešov Kokošovce-Sigord 3.-5.12.2008. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Slovenská akadémia vied, 2009. s. 255-261, 7 s. ISBN 978-80-555-0083-6.

⁹⁸ FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český, česko-anglický slovník: Comprehensive English-Czech, Czech-English dictionary*. 1. vyd. Voznice: Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-114-4.

znamenat také *běžný, obyčejný, popř. fádní*. Bryan Garner⁹⁹ nicméně upozorňuje, že podobné negativní konotace spojené s pojmem *plain* nejsou na místě, protože se jedná v první řadě o vlastnost jazyka, zajišťující větší srozumitelnost a přímočarost ve vyjadřování úmyslu mluvčího. Podobný názor zastává i Robert Eagleson¹⁰⁰. Pojmem *plain* podle něj označuje jazyk „*jasný*“, obsahující přímočaré výrazy a pouze tolik slov, kolik je potřeba. Je to jazyk, který se vyhýbá „*mlhavým, nabubřelým pojmům a komplikovaným větným konstrukcím*“, nelze ho však označit za druh primitivního jazykového systému. Smyslem simplifikace je především dovedení čtenáře (či posluchače) k pochopení významu sděleného materiálu, namísto toho, aby byli rušeni jeho komplikovanou formou¹⁰¹.

V právně jazykové oblasti se dále setkáváme se slovním spojením *plain intelligible language*, jež je do češtiny možné přeložit jako jazyk *jednoduchý a snadno pochopitelný*¹⁰². Termín *Plain intelligible language* se používá v anglosaských zemích pro určení platnosti ustanovení ve spotřebitelských smlouvách. To, zda je použitý jazyk *plain* a současně *intelligible*, tedy jednoduchý a snadno pochopitelný, se posuzuje s ohledem na to, komu je adresován. V praxi se vychází z objektivního hlediska, podle kterého má být dané ustanovení smluv snadno srozumitelné především běžným občanům - laikům, ne jen právníkům.

Pro zachování terminologické konzistence pojmů, užitých v této práci, budeme anglické termíny *plain language* nebo *plain intellegible language* překládat do češtiny jako *simplifikovaný jazyk*.

⁹⁹ GARNER, Bryan A. *Legal writing in plain English: a text with exercises*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, 2013. Chicago guides to writing, editing and publishing. ISBN 978-0-226-28393-7.

¹⁰⁰ Short Definition of Plain Language. *Plain Language* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov>

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² KOFFMAN, Laurence a Elizabeth MACDONALD. *The law of contract*. 7th ed. Oxford: Oxford University Press, 2010. Online resource centre. ISBN 978-0-19-957020-1.

8.2 Historiografický přehled bádání v oblasti právně-jazykové simplifikace

Problematika simplifikace právního jazyka je historicky mladší než jeho samotné zkoumání z různých jazykových perspektiv, podobně, jak bylo popsáno v předchozích částech. Snahy o reformaci právního jazyka se v Evropě tradičně datují do dob středověké Anglie¹⁰³. Zde známý spisovatel Geoffrey Chaucer ve svých *Canterburských povídkách* používá pro popis jasného a srozumitelného jazyka pojem „plain“, jež se dále přenesl do moderního pojetí v termínech „plain language“, popř. „plain English“¹⁰⁴. Mezi novodobé anglické kritiky nesrozumitelnosti právního jazyka lze zařadit např. filozofa Jeremy Benthama, spisovatele George Orwella nebo autora jazykových příruček Ernesta. A. Gowerse.

J. Bentham na přelomu 19. a 20. stol. ostře kritizoval jazyk právníků a považoval ho za *literární odpad*¹⁰⁵. Byl zastáncem kodifikace a systematizace práva, přičemž každá jeho část měla být rozdělena do malých, snadno zapamatovatelných částí a použitý jazyk natolik srozumitelný, aby běžní občané měli možnost porozumět záměru zákonodárce, obsaženého v právních normách. G. Orwell poukazoval na dekadenci společnosti, jež měla přirozeně za následek i dekadenci jazyka. Jazyk se podle něj stává nepřesný a nesrozumitelný, což demonstroval na příkladech absurdního užití jazykových prostředků v politické kultuře¹⁰⁶.

Jazyk, který je pro uživatele málo přístupný, dostal v anglosaské kultuře hanlivé označení *legalese* či *gobbledygook*, někdy se též považuje za druh právního žargonu¹⁰⁷. Jako následek vznikala potřeba reakce na nežádoucí stav právně jazykové kultury. Mezi významnými jazykovými reformátory byl Ernest Gowers, autor jazykových příruček,

¹⁰³ CUTTS, Martin: *Plain English Guide*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press 1999.

¹⁰⁴ CHOVANEC, Jan a Barbora BUDÍKOVÁ. Reforma anglického právního jazyka: lingvistická perspektiva. In *VARIA XVIII. Zborník príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov Prešov Kokošovce-Sigord 3.-5.12.2008*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Slovenská akadémia vied, 2009. s. 255-261, 7 s. ISBN 978-80-555-0083-6.

¹⁰⁵ THE PLAIN ENGLISH MOVEMENT. *Languageandlaw.org* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.languageandlaw.org/PLAINENGLISH.HTM>

¹⁰⁶ ORWELL, George. *Politics and the English language and other essays*. S.l.: Oxford City Press, 2009. ISBN 1849028362.

¹⁰⁷ Tips from the Editor – Legalese Gobbledygook – The Need for Clarity in Legal Writing. *Legal Sourcery* [online]. 2014 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://lsslib.wordpress.com/2014/05/28/tips-from-the-editor-legalese-gobbledygook-the-need-for-clarity-in-legal-writing/>

obsahujících stylistická doporučení pro oblast úředního jazyka. Jeho nejznámější příručkou se stala kniha s názvem *Plain Words*¹⁰⁸ z roku 1948. Vyšla v několika revidovaných a aktualizovaných vydáních, naposledy v roce 2014.

Podobně jako v Anglii se nepřehlednost právního jazyka stala terčem kritiky i ve Spojených státech, a to především na přelomu 18. a 19. stol., kdy USA získaly nezávislost na Velké Británii. Zakladatelé Spojených států amerických, Thomas Jefferson a John Adams, pozdější američtí prezidenti, otevřeně vyjadřovali antipatie vůči jazykové podobě právních dokumentů vydávaných v nově se rodícím státním útvaru¹⁰⁹.

Snahy o reformu právního jazyka se ve druhé polovině 20. století zformovaly do dvou proudů, které je od sebe nutné odlišovat. První z nich představují jazykové příručky a doporučení, pocházející od autorů, zpravidla právníků nebo jazykovědců. Příkladem může být již zmiňovaná kniha od E. A. Gowerse, nebo příručka z roku 1998 od Richarda Wydicka¹¹⁰. Druhý případ představují soukromoprávní sdružení a instituce např. *Plain English Campaign*¹¹¹ nebo *Plain English Commision*¹¹², které fungují na komerční bázi. Nutno dodat, že první skupina autorů na některých místech explicitně uvádí, že nechce být ztotožňována s obdobnými subjekty mj. proto, aby nevznikla mylná představa čtenáře o propojení obou skupin¹¹³.

Aktivity a cíle nestátních soukromoprávních subjektů lze ilustrovat na uvedené organizaci *Plain English Campaig* (PEC)¹¹⁴. Založena byla roku 1979. Její hlavní náplní je „*boj proti úřednické hatmatilce, žargonu a zavádějícím informacím*“, které jsou vydávány veřejnými nebo soukromými institucemi a jsou určeny občanům. PEC funguje komerčně. Jazykové služby poskytovala státním orgánům ve Velké Británii nebo mezinárodním

¹⁰⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Complete_Plain_Words#Plain_Words.2C_1948

¹⁰⁹ THE PLAIN ENGLISH MOVEMENT. *Languageandlaw.org* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.languageandlaw.org/PLAINENGLISH.HTM>

¹¹⁰ WYDICK, Richard C.: *Plain English for Lawyers*. 4. vyd. Carolina Academic Press 1998.

¹¹¹ *Plain English Campaign* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/>

¹¹² *Plain Language Commision: Clear Englih Standard* [online]. Whaley Bridge, 2011 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/>

¹¹³ CHOVANEC, Jan a Barbora BUDÍKOVÁ. Reforma anglického právního jazyka: lingvistická perspektiva. In VARIA XVIII. Zborník príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov Prešov Kokošovce-Sigord 3.-5.12.2008. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Slovenská akademia vied, 2009. s. 255-261, 7 s. ISBN 978-80-555-0083-6.

¹¹⁴ *About us* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/about-us.html>

bankám. Dokumenty, které PEC zpracuje do podoby snadno srozumitelné laické veřejnosti, jsou označeny vlastním certifikačním označením, tzv. *Crystal Mark*¹¹⁵.

8.3 Zkoumání jazykové simplifikace: Hledisko kvalitativní a kvantitativní

Při analýze nežádoucího stavu právně lingvistické oblasti je důležité rozlišit příčiny, které ho vyvolávají. Podle toho následně dojde k volbě vhodné simplifikační metody. V obecné rovině lze hovořit jednak o možnostech optimalizace právního jazyka cestou kvantitativní simplifikace, která je spjata zejména problémem přemíry jazykových výstupů v oblasti práva a dále o simplifikaci kvalitativní, zaměřující se na obsahovou stránku právního jazyka. Je však třeba mít na paměti, že v praxi často dochází ke splývání hranice mezi tím, co lze nazývat kvantitativním nebo kvalitativním přístupem k analýze právního jazyka a jeho následné optimalizaci.

8.3.1 Kvantitativní simplifikace

Kritický náhled na nepřehlednost legislativy nalézáme již u starých Římanů. Pro ilustraci může posloužit citát Tacita (56-119 n.l.), římského senátora a historika, který ve svých pamětech píše „*corruptissima re publica plurimae leges*“ – zkažený stát, přemíra zákonů¹¹⁶. Soudobá kvantitativní simplifikace reaguje na mnohaletý trend, spočívající v přílišné produkci legislativních aktů jak institucí Evropské unie, tak právotvorných orgánů členských států. Na potřebu zjednodušit legislativu v Evropské unii upozornila v roce 2014 i Německá hospodářská a průmyslová komora (*Deutsche Industrie- und Handelskammertag*¹¹⁷) ve svém návrhu, obsahujícím 18 konkrétních bodů, jak daného cíle dosáhnout. V programu komory je vyjádřena také kritika nadbytečného množství norem, regulujících různé právní oblasti do absurdní míry. Mezi zápornými příklady jsou uvedena notoricky známá nařízení týkající se žárovek nebo sprchových hlavic¹¹⁸.

Chaotický a nepřehledný právní řád, který se také potýká s problémem přemíry právních prepisů, nacházíme i v České republice, která v Evropě patří mezi země s nejvyšším

¹¹⁵ *Plain English Campaign* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/>

¹¹⁶ TRANSLATED BY ALFRED JOHN CHURCH AND WILLIAM JACKSON BRODRIBB. *The annals of imperial Rome*. Stilwell, KS: Digireads.com, 2005. ISBN 1420926683.

¹¹⁷ *Die Industrie- und Handelskammern* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.dihk.de/>

¹¹⁸ SCHUMAN, Alexander, Ulrike BELAND a Chritopher GOSAU. *18 Proposals to Simplify EU Law*. Berlin: Association of German Chambers of Industry and Commerce e. V. (DIHK), 2014.

počtem zákonů v přepočtu na obyvatele¹¹⁹. Na možné negativní následky tohoto stavu poukázal i Josef Baxa¹²⁰, předseda Nejvyššího správního soudu. V budoucnu může podle Baxy dojít ke stavu, kdy nebude v kapacitách státu efektivně vynucovat zákonné povinnosti, právě z důvodu jejich přemíry. Domnívá se, že jsou zbytečně regulovány tytéž skutečnosti hned několika typy různých právních norem. Z tohoto důvodu navrhuje, aby bylo zákony co „nejjednodušeji“ regulováno pouze to, co bude stát moci následně vynutit. Baxa se domnívá, že mohou vzniknout „*paralelní pravidla, zákonná a pak ta nemorální, jako korupce a násilí*“. Základní příčiny nežádoucího stavu spatřuje předseda NSS především v legislativních aktivitách vlád napříč historií a neschopnost státních institucí pracovat s právem komplexně.

Zdeňka Wágnerová souvislosti s přemírou předpisů hovoří o třech rovinách svobody a čtvrté nesvobodě. Roviny svobod pojímá vertikálně. První rovina zahrnuje svobody celku, národa, státu. Druhou rovinou je svoboda individuální, třetí je rovina svobod, deklarovaných mezinárodními lidskoprávními smlouvami. Čtvrtou rovinu označuje jako *nesvobodu*, opředenou spoustou zákonů, zákazů, norem a limitů. Wágnerová dodává „*Nedodržování zákonů a úmluv způsobuje nestabilitu společnosti. Přemíra zákonů však nezajišťuje to hlavní, které nám díky mediokracii a její zničující síle uniká - právo na život, důstojný život a bezpečí.*“¹²¹

Nepřehlednost tuzemského právního řádu je terčem kritiky již mnoho let. Objevilo se několik plánů na komplexní inventuru právních předpisů, např. u ministra Miloslava Výborného, působícího za vlády Josefa Tošenovského¹²², k praktickým krokům však doposud nedošlo. Problémů je hned několik. Obecně panují nejasnosti o tom, kolik platných předpisů se v České republice nachází a je velice nesnadné je spočítat. Mnoho norem je již obsoletních a nepoužitelných. Mezi platnými předpisy najdeme i zákony z doby Rakouska-Uherska, nebo 1. republiky, které jsou svým obsahem neaplikovatelné. Mezi další negativní jevy patří časté novelizace a pokusy o schválení změn právních

¹¹⁹ Ceskatelevize. *Česko má rekordní počet zákonů na počet obyvatel* [online]. 2007 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1448338-cesko-ma-rekordni-pocet-zakonu-na-pocet-obyvatel>

¹²⁰ Parlamentní listy. *Základní principy právního státu jsou ohroženy, říká jeden z nejvyšších soudních činitelů* [online]. 2013 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zakladni-principy-pravniho-statu-jsou-ohrozeny-rika-jeden-z-nejvyssich-soudnich-cinitelu-292712>

¹²¹ WAGNEROVÁ, Zdenka. Tři roviny svobody a čtvrtá nesvoboda. In: *IDnes.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://zdenkawagnerova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=483495>

¹²² Spočítejme zákony. Ale jak? *Česká advokátní komora* [online]. 2012 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3126>

předpisů formou legislativních přílepků, které Ústavní soud označil za protiústavní¹²³. Pravděpodobně nejzásadnějším problémem představuje zavedená praxe, spočívající v neustálém nárůstu legislativních aktů a pomalém tempu derogace norem nadbytečných.

V kontextu nárůstu legislativních aktů v jednotlivých letech hovoří František Cvrček o tzv. *legislativní inflaci*¹²⁴. Tento termín definuje jako *roční přírůstek k platnému právnímu řádu, který převyšuje 5% platného řádu*¹²⁵. Pro rozumnou představu o stavu právního řádu v jednotlivých letech je však podle něj nutné vycházet z počtu platných předpisů z předcházejícího roku navýšených o produkci v roce sledovaném bez derogací z tohoto roku. Na základě těchto kritérií Cvrček konstatuje, že kromě poválečného období nelze o legislativní inflaci na našem území hovořit, a to ani během období první republiky nebo po roce 1960, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Nepřiměřený nárůst legislativních aktů se nutně odráží i v jiných oblastech než je právo. Jednu z nich představuje ekonomika státu. Marek Litzman¹²⁶ je toho názoru, že současný stav legislativy v ČR nepodporuje stabilitu institucionálního prostředí, která je podmínkou pro dlouhodobý hospodářský růst země. Jako příklad uvádí daňovou legislativu, resp. Zákon o daních z příjmů, který je novelizován přibližně sedmkrát za rok. Tento předpis byl nejen nesčetněkrát upravován, jeho délka se od nabytí účinnosti v roce 1993 více jak zštinásobila z původních 13 tisíc na 85 tisíc slov. Zmnožení legislativy a s tím spojený nárůst povinností může mít podle Litzmana za následek úbytek pracovních sil v tržním sektoru, čímž dojde ke snížení nabídky. Pokud bereme v úvahu uzavřenou ekonomiku, výsledkem bude nižší produkce zboží, jehož cena se bude zvyšovat. Tím poklesne blahobyt společnosti. Její členové si totiž budou moci dovolit zboží méně. V oblasti mezinárodního obchodu dále dojde ke snížení konkurenceschopnosti¹²⁷.

Negativní dopady na ekonomické ukazatele v různých státech světa, způsobené zvyšující se komplexitou právních řádů si všímají i Costa a Aubyn. Přehřel právních předpisů

¹²³ Advokát Petr Toman: V českém právním řádu se vyzná málokterý odborník. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/11/advokat-petr-toman-v-ceskem-pravnim-radu-se-vyzna-maloktery-odbornik/>

¹²⁴ KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů*. 1. Praha: Academia, 1999.

¹²⁵ Tamtéž str 33

¹²⁶ LITZMAN, Marek. Legislativní inflace a její vliv na ekonomiku. In: *Jiné právo* [online]. 2014 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: jinepravo.blogspot.cz/2014/05/marek-litzman-legislativni-inflace-jeji.html

¹²⁷ LITZMAN, Marek. Legislativní inflace a její vliv na ekonomiku. In: *Jiné právo* [online]. 2014 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: jinepravo.blogspot.cz/2014/05/marek-litzman-legislativni-inflace-jeji.html

a jejich zvyšující se složitost podle těchto autorů vytváří překážky pro makroekonomický rozvoj země a představuje finanční zátěž pro obchodní společnosti i podnikající jedince. Costa a Aubyn mají za to, že neplatí přímá úměra mezi narůstající komplexitou právního řádu a ekonomickým růstem, spíše naopak. Z uvedených důvodů přijalo několik členských zemí OECD¹²⁸ (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) programy na reformaci právních svých řádů. Jejich obsahem jsou v obecné rovině aktivity, směřující ke zjednodušení právního řádu (redukce obsoletních norem, vytváření kodifikací aj.), usnadnění uživatelské přístupnosti k legislativě (jazyková optimalizace právních norem atp.) a sledování kvality nově přijatých předpisů¹²⁹.

8.3.2 Kvalitativní simplifikace

Kvalitativní simplifikaci právního jazyka lze pro účely této práce vymežit negativně. Kvalitativní simplifikace tak bude zahrnovat všechny ostatní jazykové oblasti, které nepokrývá výše uvedený přístup kvantitativní. Kvalitativní pojetí spočívá v analýze obsahové stránky jazyka, a to zejména prostřednictvím vlastností lexikálních, syntaktických, sémantických, diskurzivních či pragmatických. Pro podrobný popis takovýchto vlastností právního jazyka pouze odkazujeme na kapitoly 4 – 8 této práce.

8.4 Snahy o optimalizaci právního jazyka: Příklady zahraničních přístupů

V předchozích částech této práce bylo zdůrazněno dlouhodobé pronikání anglosaské právní kultury do Evropského kontinentu a s tím spojené změny v jazykové oblasti. Snaha o optimalizaci právního jazyka již není výhradně záležitostí anglosaských zemí. Obdobné přístupy lze pozorovat i v dalších státech s kontinentálním právním systémem, jmenovitě Německo, Francie, Švédsko nebo Itálie a v mnoha dalších státech světa. Vedle státních jazykových institucí se můžeme setkat i s již zmíněnými nestátními neziskovými organizacemi, s mezinárodním působením, které propagují simplifikaci právního jazyka (např. *Clarity*¹³⁰ nebo *Plain Language Association International*¹³¹).

¹²⁸ Členem OECD je od roku 1995 i Česká republika

¹²⁹ COSTA, Luis a Miguel AUBYN ST. *The Macroeconomic Effects of Legal- Simplification Programmes*. Technical University of Lisbon, 2012.

¹³⁰ *Clarity: an international association promoting plain language* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.clarity-international.net/>

¹³¹ *Plain language association internationale* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://plainlanguagenetwork.org/>

Wagner a Cutts považuje za zajímavé sledovat, co může motivovat tyto země k praktickým krokům, vedoucím k optimalizaci právních dokumentů. Zmiňují například švédský a italský důraz na implementování demokratických principů a inkluzivitu občanů v kontextu právního řádu. V Německu byl jedním z impulzů nešťastně zformulovaný návrh zákona, který se stal v parlamentu terčem posměchu, ve Francii je možné se setkat s názorem, že jazykové „*matení*“ veřejnosti je zneužití moci¹³².

8.4.1 *Evropská Unie*

Na nadnárodní úrovni se v Evropské unii realizují postupné kroky k optimalizaci právního jazyka již více jak 20 let. Jednu z dlouhodobě upravovanou oblastí představuje zejména spotřebitelské právo a s ním spojená snaha unijních zákonodárců o ochranu spotřebitelů. Za tímto účelem bylo roku 1994 vydáno *Nařízení pro spotřebitelské kontrakty*¹³³. Po pěti letech, roku 1999 bylo nahrazeno *Nařízením pro nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*¹³⁴. V §7 odst. 2 tohoto nového nařízení je uvedeno „*Prodejce nebo dodavatel je povinen zajistit, aby každé písemné ujednání ve smlouvě bylo vyjádřeno jednoduchým a snadno pochopitelným jazykem.*“¹³⁵ Pro případ, že smluvní ujednání nejsou formulovány výše uvedeným způsobem, mohou se pro spotřebitele stát nezávaznými¹³⁶.

Požadavky na jazykovou jednoduchost a srozumitelnost se vlivem evropského práva dostaly postupně i do členských zemí. Česká republika není výjimkou. Jazyková úprava spotřebitelských smluv, v souladu s evropskou legislativou, se v českém právním řádu objevila také od 1. 1. 2014 v Novém občanském zákoníku (NOZ)¹³⁷, konkrétně v §1800 odst. 1¹³⁸, upravujícího tzv. adhezní smlouvy¹³⁹. Jeho znění je následující: „*Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, kterou lze přečíst jen se zvláštními obtížemi, nebo doložku, která je pro osobu průměrného rozumu nesrozumitelná, je tato*

¹³² *Clarity: A movement to simplify legal language*. 2002, (47).

¹³³ Směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

¹³⁴ Nařízení Rady 1999 No. 2083 o nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

¹³⁵ §7 odst. 2 Nařízení Rady 1999 No. 2083 o nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

¹³⁶ Nařízení Rady 1994 No. 3159 pro spotřebitelské kontrakty.

¹³⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁸ §1800 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹³⁹ Adhezní smlouva je taková, jejichž obsah není výsledkem jednání, ale je určen jednou ze smluvních stran. Druhá strana může smlouvu buďto zcela přijmout, nebo nepřijmout, nemůže měnit její obsah. Jedná se např. o formulářové smlouvy s telekomunikačními společnostmi, dodavateli energie aj..

doložka platná, nepůsobí-li slabší straně újmu nebo prokáže-li druhá strana, že slabší straně byl význam doložky dostatečně vysvětlen.“

Jiným příkladem zákonného požadavku na srozumitelnost jazykové formy při uzavírání spotřebitelských smluv je §1811 odst. 1 NOZ¹⁴⁰: „*Veškerá sdělení vůči spotřebiteli musí podnikatel učinit jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se uzavírá smlouva.*“

Z výše uvedených ustanovení Nového občanského zákoníku je patrné, že se optimalizace právního jazyka netýká pouze veřejnoprávní oblasti, ve které je jedinec v podřízeném postavení ve vztahu k orgánům veřejné moci. Zákon klade požadavky po přesném a srozumitelném vyjadřování i v oblasti soukromoprávní, kde spolu jednají subjekty v rovnocenném postavení.

Pozitivně se ke zjednodušování právního jazyka postavili i překladatelé pracující pro Evropskou komisi. Užití jazykově-optimalizačních a simplifikačních metod podle jejich vyjádření šetří unijní náklady a usnadňuje práci s překládaným materiálem. V roce 2010 navázali na dřívější britskou simplifikační iniciativu *Fight the Fog initiative*¹⁴¹. Téhož roku byla spuštěna vícejazyčná kampaň s názvem *Clear Writing Campaign*. Jejím výsledkem se stala jazyková příručka pro srozumitelnější psaní právních textů. Přeložena byla do všech jazyků 23 členských států Evropské unie¹⁴².

Simplifikaci právních řádů v Evropské unii podpořila nedávno i současná evropská ombudsmanka Emily O'Reilly. Během své řeči ve Štrasburku, kde se nachází kancelář evropského ombudsmana, zdůraznila potřebu užití simplifikovaného jazyka v rámci komunikace mezi institucemi EU a evropskými občany. Srozumitelný a jednoduchý jazyk v legislativní oblasti považuje za předpoklad pro efektivní fungování státní správy, které je garantováno Listinou základních práv Evropské unie¹⁴³. Současně však uvedla, že se přístup k simplifikaci právního jazyka v různých zemích liší stejně jako tolerance pro užívání složitějších jazykových prostředků. Připomněla, že se v EU vyskytuje 24 úředních jazyků pro 28 členských zemí a že nejdůležitější postavení má dlouhodobě anglický jazyk. Mnohojazyčnost uvnitř EU podle O'Reilly vytváří komunikační problémy. Uvnitř Evropské unie má legislativa stejnou platnost v každém z 24 úředních

¹⁴⁰ §1811 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁴¹ *Iniciativa vznikla roku 1998. Zaměřovala se výhradně na zjednodušování právního jazyka, psaného v angličtině.*

¹⁴² CUTTS, Martin. *Oxford guide to plain English*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2009. ISBN 0199558507.

¹⁴³ Viz čl. 41. Listiny základních práv Evropské unie, upravující tzv. Právo na uspokojivé státní řízení

jazyků, proto není překvapivé, že je občas obtížné vypořádat se s lingvistickými rozdíly mezi jednotlivými jazykovými verzemi¹⁴⁴.

8.4.2 Švédsko

Švédsko je jednou z kontinentálních států s poměrně bohatými zkušenostmi s optimalizováním právního jazyka. Právně-jazyková kultura je v této zemi pěstována ve větším měřítku již více jak 40 let¹⁴⁵. V této souvislosti je vhodné zmínit několik důležitých milníků, souvisejících se snahami o projasnění právní komunikace. V roce 1978 zavedla Stockholmská univerzita studijní program *Poradce pro švédský jazyk*. Roku 1993 švédská vláda ustanovila Skupinu pro jednoduchou švédštinu (Plain Swedish Group), která se měla propagovat užití srozumitelného jazyka i mimo vládní orgány. O pět let později je vydána vládní zpráva s názvem *Švédský jazyk v EU*¹⁴⁶, obsahující návrhy pro zkvalitnění švédských právních dokumentů, vycházejících z unijní legislativy. Roku 2000 byla švédskou vládou ustanovena Komise pro švédský jazyk a Evaluační skupina, hodnotící stupeň srozumitelnosti oficiálních dokumentů. Se snahou o řádné jazykové zpracování evropské legislativy byla roku 2002 spuštěna činnost Jazykového úřadu pro legislativu Evropské unie ve Švédsku. Následující rok vláda ustanovila ministerskou skupinu pro koordinaci jazykové politiky¹⁴⁷.

Co se týče legislativního procesu ve Švédském království, je do něj zapojena skupina jazykových poradců tzv. *Klarspragsgruppen*, spadajících pod švédské ministerstvo vnitra. Jedním z jejich úkolů je zajistit, aby byly publikované dokumenty kvalitní po stránce jazykové. Nejedná se pouze o zákonné či podzákonné předpisy, dostatečně srozumitelné a jasné musí být např. oficiální zprávy, vyjádření a jiné texty vydávané státními orgány. Skupina expertů má vyvíjet aktivity, podporující užívání srozumitelného jazyka dalších veřejných činitelů. Ve Švédsku je také ustanovena zvláštní komise, která se stará a jazykovou stránku legislativy EU¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Address at the PLAIN language conference on “Plain language, citizens and the European Ombudsman”. *Evropský veřejný ochránce práv* [online]. Salzburg, 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/activities/speech.faces/en/60938/html.bookmark>

¹⁴⁵ Plain language in Sweden, the results after 30 years. *Plain language* [online]. 2004 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/usingPL/world/world-sweden.cfm>

¹⁴⁶ Statens offentliga utredningar (SOU) SOU 1998:114

¹⁴⁷ ARVIDSSON, Lisa. *The Swedish Government promotes clear drafting*. Stockholm: Ministry of Justice Sweden, 2005.

¹⁴⁸ EDITED BY ANNE WAGNER, Sophie Cacciaguidi-Fahy. *Obscurity and clarity in the law: prospects and challenges*. Aldershot, Hampshire, England: Ashgate, 2008. ISBN 0754671437.

Klíčové postavení při sestavování návrhů právních dokumentů má Oddělení pro právní a jazykovou revizi, které je součástí ministerstva vnitra. Žádný právní dokument nemůže být vydán bez toho, aby byl schválen právě touto institucí¹⁴⁹.

8.4.3 Německo

Obdobou *Legislativních pravidel vlády ČR*, stanovujících jazykové požadavky na proces sepisování právních předpisů, jsou v Německé spolkové republice *Společná procesní pravidla federálních ministerstev*¹⁵⁰. V §42 odst. 5 tohoto německého předpisu je uvedeno: „*Jazyk užitý v návrzích zákonů musí být bezchybný a srozumitelný co nejširšímu okruhu adresátů...návrhy zákonů jsou předkládány editorskému oddělení Německé jazykové společnosti ve Spolkovém sněmu, za účelem posouzení správnosti a srozumitelnosti použitých jazykových prostředků*“.

*Německá jazyková společnost*¹⁵¹ (*Gesellschaft für deutsche Sprache*) je apolitická organizace financovaná z vládních prostředků. Založena byla roku 1947. Ve vztahu k tvorbě legislativy funguje jako poradenský orgán pro Spolkovou radu a Spolkový sněm. V jazykových otázkách však asistuje ministerstvům i úřadům na federální i státní úrovni. Nejčastěji navrhované jazykové úpravy a doporučení uváděné Německou jazykovou společností lze rozdělit na tři oblasti:

- a) *Slovní zásoba*: např. užívej jednoznačné a konsistentní odborné termíny, u nich uváděj definice tam, kde je to vhodné. Vyhýbej se slovům neobvyklým, archaickým, módním nebo hovorovým. Dej přednost jednoduchým výrazům před složitými. Maximální délka věty má být v průměru stanovena na 22 slov.
- b) *Syntax*: např. vyhýbej se dlouhým větám i dlouhým souvětím. Umísťuj hlavní sloveso k začátku věty, pokud je to možné. Dávej přednost rodu činnému před trpným rodem, kladným větám před záporným. Vyvaruj se nadměrného užití záporu.

¹⁴⁹ WAGNER, Emma a Martin CUTTS (eds.). *Clarity: A movement to simplify legal language* [online]. 2002 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: www.clarity-international.net/journals/47.pdf

¹⁵⁰ *Společná procesní pravidla federálních ministerstev Spolkové republiky Německo*. 2006.

¹⁵¹ *Gesellschaft für deutsche Sprache* [online]. Wiesbaden: Gesellschaft für deutsche Sprache, 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://gfds.de/>

- c) *Stylistika*: např. používej logické a přehledné členění. Vyhybej se nadbytečným výrazům. Zkontroluj správnost a úplnost záhlaví¹⁵².

8.4.4 Francie

Roku 1539 rozhodl francouzský král Francis, že má být upuštěno od latiny jako úředního jazyka. Latinu měla nahradit francouzština, a to proto, aby státním dokumentům mohl rozumět co největší počet běžných osob. Obdobná historická paralela se zopakovala i na počátku 21. století, kdy francouzská společnost začala vyjadřovat jisté odcizení ve vztahu k jazyku oficiálních úředních dokumentů¹⁵³.

Za účelem vyřešení vzniklého problému založil v roce 2001 francouzský parlament Komisi pro simplifikaci úředního jazyka, tzv. COSLA¹⁵⁴ (*Comité d'Orientation pour la Simplification du Langage Administratif*). COSLA je charakteristická svým nehomogenním personálním obsazením. Složena je z jazykových expertů, úředníků avšak i z laiků, běžných jazykových uživatelů¹⁵⁵. Její účel spočívá v poskytování konkrétních návrhů na zkvalitnění úředního jazyka a vyhotovování jazykových revizí navržených úředních dokumentů, právních předpisů a dalších oficiálních textů. Josette Rey-Debove, jedna z hlavních členů Komise, považuje za nutné, aby došlo ke změnám ve stylu jazykové tvorby oficiálních dokumentů. Dodává, že současná praxe a nežádoucí způsob tvorby legislativy představuje formu zneužívání státní moci¹⁵⁶.

8.4.5 Itálie

Itálie je jedním z nejaktivnějších států v Evropské unii, pokud jde o právně jazykovou simplifikaci¹⁵⁷. Potřeba změny stylu psaní legislativních dokumentů byla v letech 1988 a 1995 konstatována italským Ústavním soudem, který překvapivě rozhodl, že „...*neznalost zákona je u běžných občanů omluvitelná v případech, kdy formulace zákona vede k obskurním či protichůdným závěrům*“. Tím v zásadě došlo

¹⁵² WAGNER, Emma a Martin CUTTS (eds.). *Clarity: A movement to simplify legal language* [online]. 2002 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: www.clarity-international.net/journals/47.pdf

¹⁵³ WAGNER, Emma a Martin CUTTS (eds.). *Clarity: A movement to simplify legal language* [online]. 2002 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: www.clarity-international.net/journals/47.pdf

¹⁵⁴ ASPREY, Michele M. *Plain language for lawyers*. 3rd ed. Sydney: Federation Press, 2003. ISBN 1-86287-464-6.

¹⁵⁵ ASPREY, Michele M. *Plain language for lawyers*. 3rd ed. Sydney: Federation Press, 2003. ISBN 1-86287-464-6.

¹⁵⁶ WAGNER, Emma a Martin CUTTS (eds.). *Clarity: A movement to simplify legal language* [online]. 2002 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: www.clarity-international.net/journals/47.pdf

¹⁵⁷ WAGNER, Anne a Sophie CACCIAGUIDI-FAHY. *Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. Linguistic insights, v. 37.

k modifikaci interpretace jednoho ze základních právních principů, obecně uplatňovaného jak v anglosaském, tak i kontinentálním právním systému, tedy římského *Ignorantia legis non excusat*¹⁵⁸.

Prvním společným výstupem italských lingvistů a právníků na poli optimalizace právního jazyka byla publikace z roku 1993 nesoucí název *Codice di stile delle comunicazioni scritte ad uso delle amministrazioni pubbliche*. Představovala mezioborovou snahu o zajištění produkce oficiálních textů, které by byly srozumitelné a čitelné pro běžného uživatele. Devadesátá léta byla bohatá na práce zabývající se tematikou jazykové optimalizace. V roce 1994 vyšel jazykový manuál italského profesora správního práva, Sabino Cassese, *La semplificazione del linguaggio amministrativo*. O tři roky později, roku 1997, publikoval právní teoretik Alfredo Fioritto další příručku pro psaní úředního jazyka nazvanou *Manuale di stile: strumenti per semplificare il linguaggio delle amministrazioni pubbliche*¹⁵⁹.

Patrně nejvýznamnějším počinem v Itálii, který měl dopad na vztah společnosti a státu v jazykové oblasti, se stal projekt *Progetto Chiaro!*¹⁶⁰, který vyhlásila italská vláda v roce 2002. Jeho cílem bylo usnadnění komunikaci mezi státními orgány a obyvatelstvem Itálie¹⁶¹.

8.5 Styčné teoretické body jazykové simplifikace

Z informací podaných v předchozích kapitolách je zřejmé, že existuje široká plejáda pramenů, jejichž snahou je ve větší či menší míře reformovat právně jazykovou kulturu směrem k lepší srozumitelnosti pro běžné uživatele. Jednalo se o návrhy, doporučení, jazykové příručky a manuály, ale i vnitrostátní legislativu nebo nadnárodní právní normy. Pro větší přehlednost a pochopení problematiky dále stručně shrnujeme jazyková doporučení a pravidla, která jsou nejčastěji uváděná v pramenech, zabývajících se právě simplifikací právního jazyka a dále některá specifická metodická vodítka od vybraných autorů. Vycházíme převážně z klasifikace Joe Kimbla, jednoho z hlavních zastánců právně jazykových reform

¹⁵⁸ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-233-2.

¹⁵⁹ název

¹⁶⁰ WAGNER, Anne a Sophie CACCIAGUIDI-FAHY. *Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. Linguistic insights, v. 37.

¹⁶¹ ASPREY, Michele M. *Plain language for lawyers*. 3rd ed. Sydney: Federation Press, 2003. ISBN 1-86287-464-6.

v USA¹⁶². Seznam je doplněn jazykovými doporučeními od autorů významných prací v oblasti simplifikace právního jazyka, mezi nimiž jsou např. již zmiňovaní E. A. Gowers, R. Wydick, nebo P. Tiersma.

8.5.1 *Obecná doporučení*

- Snažte se strukturovat text tak, aby byl pro čtenáře co nejpřehlednější. Hlavním cílem autora je prezentovat myšlenky jasným a srozumitelným způsobem.
- Zdržte se přílišného formalismu. Právní text by měl být psán přirozeným, uvolněným způsobem, neměl by však znít ani příliš neformálně.
- Nezahlcujte čtenáře nadbytečnými detaily.
- Užívejte příkladů tam, kde poslouží k objasnění textu.
- Kdykoliv je to možné, otestujte srozumitelnost textu na malé skupině typických uživatelů – vylepšete text na základě zpětné vazby.

8.5.2 *Rozvržení dokumentu*

- U dlouhých dokumentů vytvořte obsah.
- Dbejte na hodné užití typu písma a jeho velikosti.
- Snažte, aby řádek obsahoval mezi 50 až 70 znaků.
- Dbejte na přehledné rozvržení textů, na vhodné zvýrazňování odborných termínů a důležitých částí. Zvýrazňování by mělo být konzistentní, ne přehnané.
- Pro lepší vysvětlení obsahu text používejte tabulky, grafy nebo schémata.

8.5.3 *Strukturování textu*

- Doporučují se krátké odstavce a rozdělení větších částí na menší.
- Propojte tematicky související materiál.
- Řaďte jednotlivé části do logického sledu. Obecně vkládejte důležitější informace před méně důležité, obecné před specifickým.
- Užívejte informativní nadpisy pro hlavní odstavce a pododstavce. U spotřebitelských smluv je doporučeno vytvářet nadpisy pro jednotlivé části ve formě otázek.
- Omezte odkazování na jiné části v textu.

¹⁶² The Elements of Plain Language. *Plain Language* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/definitions/Kimble.cfm>

- Omezte množství definic. Pokud jich je více, vytvořte oddělený slovník definic na konci dokumentu.
- Ujistěte se, že každý odstavec rozvíjí svou hlavní myšlenku prostřednictvím logického sledu vět.
- Vytvářejte místa, ve kterých dojde k významovému přechodu předchozích a nových myšlenek.

8.5.4 Tvoření vět

- Dávejte přednost krátkým nebo středně dlouhým větám. Průměrná věta by měla obsahovat přibližně 20 slov.
- Vyhýbejte se příliš dlouhým větám a souvětím.
- Dlouhá souvětí rozdělujte na body, či odrážky.
- Podmět zpravidla vkládejte na začátek věty. Měl by být krátký a konkrétní.
- Podmět by měl být vkládán poblíž slovesa. Sloveso by mělo být umístováno blízko předmětu.
- Nejdůležitější informaci umisťujte na konec věty.
- Dávejte přednost činnému rodu před trpným. Trpný rod je vhodné použít, pokud je agens neznámý nebo nedůležitý.

8.5.5 Charakter lexikonu

- Upřednostňujte známá slova, zpravidla kratší a jednodušší, která mají v daném kontextu jednoznačný význam.
- Vyhýbejte se právnímu žargonu, formalistickým termínům nebo nadbytečným latinským termínům nebo archaismům.
- Ve spotřebitelských smlouvách vysvětlete význam odborných termínů, jejichž uvedení je nutné.
- Vynechávejte redundantní výrazy.
- Buďte konzistentní v použití termínů. Užívejte stejné termíny pro označení téže skutečnosti.
- Složité fráze nahrazuj jednoslovnými pojmy.
- Používejte genderově neutrální slovník. Vyhýbejte se sexistickým výrazům.
- Omezte užití akronymů a jiných druhů zkratek.

8.6 Kritika simplifikace právního jazyka

Podobně jako u neustále se vyvíjejících teoretických koncepcí, střetávají se i snahy o simplifikaci právního jazyka s jistou mírou kritiky. Námitky přicházejí jak ze strany lingvistů, tak od řady odborníků z právní profese. Pro lepší přehlednost uvádíme přehled nejčastějších argumentů proti simplifikaci a spolu s nimi příklady proti-argumenty na obhajobu použití simplifikačních metod.

Argumenty proti optimalizaci jazyka formou simplifikace	Příklady proti-argumentace zastánců jazykové optimalizace simplifikací
1. Jedná se pouze o mechanické zkracování textu a jeho nadměrné zjednodušení, kterým se v některých případech stává text primitivním. Simplifikace činí jazyk anti-intelektuální a anti-literární.	Simplifikace jazyka není jen otázkou zkracování textu. Zahrnuje techniky pro usnadnění komunikace, které pokrývají mnoho jazykových oblastí, mj. syntax, lexikologii, sémantiku, stylistiku či pragmatiku ¹⁶³ . (MAZUR) Nelze paušálně vyvozovat, že pokud je jazyk zjednodušen, stává se primitivním. Zjednodušený jazyk lze v rámci optimalizace chápat jako jasný, přímočarý přesný, přičemž všechny důležité informace jsou zanechány. Efektivní užití simplifikačních metod navíc vyžaduje určitou dovednost a praxi ¹⁶⁴ . (KIMBLE)
2. Simplifikace se zaměřuje výlučně na text a opomíjí jiné důležité aspekty celého dokumentu, především jeho vizuální rozvržení.	Mnoho příruček zabývajících se simplifikací právního jazyka obsahuje řadu typografických doporučení a návodů na úpravu vzhledu dokumentů ¹⁶⁵ .
3. Výstupy simplifikačních procesů jsou ověřovány buďto nakonec nebo vůbec.	Vyhodnocení výstupů simplifikačních metod je založeno v první řadě na zpětné vazbě od čtenářů z hlediska porozumění textu. Teprve poté nastupuje hodnocení charakteristiky upravených textů. Doporučeno je průběžné testování simplifikovaných dokumentů, jehož cílem je co nejdříve zjistit, jak konkrétní způsob jazykové

¹⁶³ Revisiting Plain Language. *Plain Language* [online]. 2000 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/mazur.cfm>

¹⁶⁴ KIMBLE, Joseph. Answering the Critics of Plain Language. *SCRIBES J. LEGAL WRITING*. 1995, 5(51), 1-37.

¹⁶⁵ Revisiting Plain Language. *Plain Language* [online]. 2000 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/mazur.cfm>

optimalizace funguje v praxi a podle toho zpracovat případné metodologické změny¹⁶⁶.

-
4. Simplifikace jazyka není empiricky podepřena studii nebo výzkumy.	Je pravdou, že většina literatury na téma jazykové simplifikace neobsahuje odkazy na výzkumy, protože je zaměřena na širokou laickou veřejnost. Druhý protipól však tvoří příručky a doporučení, které citace na empirické výzkumy přímo obsahují. Empirické ověřování efektivnosti simplifikace probíhá již poměrně dlouhou dobu. Několik desítek konkrétních studií vč. jejich výsledků uvádí např. KIMBLE ¹⁶⁷ (odkaz).
5. Využitím simplifikačních metod dochází k porušení nebo nahrazování pravidel daného jazyka. Je vytvářen dojem, že předpokladem pro psaní uživatelsky přijatelným a srozumitelným způsobem je výlučně užití simplifikačních pravidel.	Metody simplifikace jsou koncipovány převážně ve formě jazykových příruček, které obsahují jazyková <i>doporučení</i> a <i>vodítka</i> , která mají autorům právních textů usnadnit jejich tvorbu. V některých příručkách je navíc explicitně uvedeno, že se nejedná o pravidla, ale o doporučení, ze kterých je možno si vybírat podle uvážení ¹⁶⁸ .
6. Úřední nebo obchodní styl psaní je uživatelsky vhodnější než styl simplifikovaný.	Dokumenty psané simplifikovaným stylem se čtou rychleji, běžní uživatelé je upřednostňují před složitějšími styly zejména kvůli větší srozumitelnosti ¹⁶⁹ .
7. Některé instituce obhajující simplifikaci provádějí své služby primárně za úplatu. Jejich komerční zájmy mohou vést k dogmatické obhajobě svých činností a neústupném trvání na aplikaci navržených jazykových doporučení.	Implementace simplifikačních metod může mít ekonomický přínos nejen po instituce, které simplifikaci komerčně nabízejí. Praktikujícím právníkům může využití simplifikace zvýšit ekonomický potenciál při práci s klienty, kteří budou lépe rozumět poskytovaným právním službám a tím pádem jich s vyšší pravděpodobností budou využívat i v budoucnu ¹⁷⁰ . Obchodní korporace i státní orgány mohou navíc snížit své náklady na publikování tištěných dokumentů, jejichž obsah se simplifikací zredukuje ¹⁷¹ .
-

¹⁶⁶ Revisiting Plain Language. *Plain Language* [online]. 2000 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/mazur.cfm>

¹⁶⁷ KIMBLE, Joseph. Answering the Critics of Plain Language. *SCRIBES J. LEGAL WRITING*. 1995, 5(51), 1-37.

¹⁶⁸ Revisiting Plain Language. *Plain Language* [online]. 2000 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/mazur.cfm>

¹⁶⁹ KIMBLE, Joseph. Answering the Critics of Plain Language. *SCRIBES J. LEGAL WRITING*. 1995, 5(51), 1-37.

¹⁷⁰ KIRBY, Joh. Plain language a commercial edge? In: *UnGarbl'd Thoughts* [online]. 2012 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://garbl.blogspot.cz/2012/08/plain-language-commercial-edge-joh.html#.VvE6cHpu3PZ>

¹⁷¹ COSTA, Luis a Miguel AUBYN ST. *The Macroeconomic Effects of Legal- Simplification Programmes*. Technical Universtiy of Lisbon, 2012.

8. Požadavek na tvorbu práva podle pravidel simplifikace by mohl zpomalit legislativní proces tím, že by se vytvořil prostor k politickým obstrukcím při přijímání právních norem.	Nekvalitně sepsané návrhy legislativních předpisů jsou předmětem následných diskuzí, vyžadují dodatečná vysvětlení a další jazykové úpravy. Legislativní návrhy psané simplifikovanou formou tedy spíše urychlí legislativní proces, protože jsou předmětem méně následných jazykových úprav ¹⁷² .
9. Simplifikovaný jazyk je významově nepřesný.	Simplifikace jazyka není relevantní pro posouzení přesnosti původního významu. Cílem simplifikace je změnit formu jazyka, přičemž význam zůstává stejný. Odborné termíny, jejichž přítomnost je v textu nutná, zůstávají ponechány. Ukázalo se však, že tyto termíny představují přibližně jen kolem 3% celého textu. Naprostá většina zbylého textu může být transformována do zjednodušené podoby ¹⁷³ .

8.7 Stručný přehled jazykově optimalizačních metod v právní oblasti

a. Plain English movement (PEM)

Důraz na jasnost a stručnost textů. Obsahuje tyto principy: krátké věty, rozdělení složitých textových částí do jednodušších, preferování činného rodu, užití osobních zájmen, minimalizování nominalizace, užití každodenního jazyka atp.

b. Textové mapování (Bathia)

Text je rozdělen do menších částí, aby byl více srozumitelný a přehledný. Na rozdíl od PEM se nezasahuje do syntaktické ani lexikální struktury.

c. Vyznačení účelu a úmyslu (Conrad, 1985)

Simplifikovaný text se od originálního neliší. Navíc jsou však vloženy odstavce, pododstavce, nebo poznámky, které popisují nebo vysvětlují problematiku. Příklad vložené vysvětlivky: „*Tento zákon platí pro každého, kdo se nachází v USA a jedná*

¹⁷² CHEEK, Annetta a Joe KIMBLE. Blog The Plain Regulations Act, HR 3786: Making Federal Regulations Accessible. In: *Center for Plain Language* [online]. 2012 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://centerforplainlanguage.org/the-plain-regulations-act-hr-3786-making-federal-regulations-accessible/>

¹⁷³ CHEEK, Annetta a Joe KIMBLE. Blog The Plain Regulations Act, HR 3786: Making Federal Regulations Accessible. In: *Center for Plain Language* [online]. 2012 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://centerforplainlanguage.org/the-plain-regulations-act-hr-3786-making-federal-regulations-accessible/>

s *cizinci*“. Nevýhodou této metody někdy je, že je někdy úmysl autora předpisu diskutabilní.

d. Ilustrace obsahu na příkladech (Conrad 1985)

Originální text zůstává stejný. Vedle textu se vkládají příklady, na kterých se obsah norem ilustruje. Příklady mohou být založeny na reálných právních kauzách, nebo fiktivních.

e. Přidávání popisků (Bathia 1993)

Podobná metoda jako v bodě *d*. Podle Bathii se tato metoda často užívá u veřejných dokumentů (např. něco jako v ČR legenda u formulářů OSSZ, zdrav poj., nebo Finančního úřadu) nebo v pamfletech. Základ této metody je postaven na vkládání popisků a vysvětlujících komentářů do různých částí právních norem. Cílem je vysvětlit právní materii a do jisté míry vzdělat veřejnost v oblasti práva.

f. Technika otázek a odpovědí (Kelly 1988)

Norma se skládá z otázek, které jsou v textu zodpovězeny. Metoda je vhodná u specifických druhů právních norem, nedá se použít univerzálně.

g. Zobrazení prostřednictvím vývojových diagramů a logických stromů (Bathia, 1967)

Založena na předpokladu, že informace v textu nemusí být uvedeny lineárně. Opuštění od lineárního formátu textu a přechod k členitému zobrazení může usnadnit pochopení obsahu textu. Metoda je vhodná u norem, které představují svým obsahem instrukce, nebo chronologický sled událostí (v ČR by to mohl být vhodné např. u procesně-právních předpisů, které stanovují postupy při domáhání se práv).

h. Diagramatické zobrazení informací (Bathia 1993)

Syntaktické i lexikální vlastnosti originálního textu jsou zachovány. Informace jsou zobrazeny prostřednictvím diagramů. Text je rozdělen na menší části. Čtenář je při čtení naváděn šipkami nebo značkami umístěnými mezi jednotlivými částmi. Čtenář se může nejprve zaměřit na základní textovou strukturu a přeskokovat detailní části – k nim se může později vrátit po pochopení hlavních myšlenek textu.

9 Vlastní výzkum

Smyslem výzkumu je otestovat jazykově optimalizační metody na vybraných právních předpisech v České republice. Není nám známo, že by se podobné snahy na bázi teoretické či praktické v českém prostředí kdy objevily. Stejně tak jsme se doposud nesečkali s tuzemskými studiemi, které by zjišťovaly míru srozumitelnosti právního řádu přímo na adresátech norem. Je třeba konstatovat, že zcela opačnou situaci lze pozorovat ve většině států Evropské unie i v mnoha státech v zahraničí, kde se jazykově-optimalizační a simplifikační metody užívají již několik desítek let.

Náš výzkum tak představuje určitý druh sondy do českého právně-jazykového prostředí z hlediska možností uplatnění optimalizačních metod na konkrétních právních normách, účinných v době psaní této práce.

9.1 Výzkumné otázky

Cílem praktické části je odpovědět na následující otázky:

1. Jaká je míra obeznámenosti probandů s vybranými spotřebitelskými zákony?
2. Jak hodnotí probandi srozumitelnost právního řádu v ČR?
3. Má jazyková optimalizace vliv na subjektivní hodnocení srozumitelnosti právních norem ze strany jejich adresátů?
4. Má jazyková optimalizace vliv na objektivní porozumění právním normám ze strany adresátů?

9.2 Metodika výzkumu

Výzkum byl původně koncipován jako replika práce N. Ahmada a N. Katsose z Cambridge Univerzity z roku 2012, ve které byla srovnávána efektivnost simplifikačních metod na anglickém jazyce. U tohoto vzorového souboru jsme se nakonec přidrželi pouze struktury výzkumu. Metodika byla do značné míry modifikována především z hlediska způsobu kvantifikace a vyhodnocení nasbíraných dat. Zvolili jsme i odlišné výzkumné otázky.

Na počátku výzkumu byly vytvořeny dvě jazykové sady z korpusu obsahujícího vybrané pasáže norem se spotřebitelskou tematikou. Každá sada obsahovala celkem 7 vybraných pasáží právních norem. První sada byla vytvořena ze sedmi pasáží norem v originálním,

neoptimalizovaném znění. Druhá sada obsahovala taktéž sedm pasáží právních norem, které prošly procesem jazykové optimalizace - simplifikace.

Obsahová stránka norem zůstala u obou sad zachována, u druhé sady se však změnila výrazová forma, použité jazykové prostředky.

9.3 Výběr právních norem a vytvoření jazykových sad

Obě analyzované jazykové sady byly vybrány z korpusu obsahujícího vytipované pasáže právních norem z oblasti spotřebitelského práva, které mohly být pro adresáty problematické z hlediska srozumitelnosti. Výběr problematických pasáží jsme nejprve konzultovali s právními odborníky z akademické obce, s praktikujícími právníky a s vybranými členy spolků zaměřujících se na ochranu spotřebitelů v ČR. Kromě shody na tom, že stav legislativy je z hlediska srozumitelnosti a přístupnosti neuspokojivý, jsme však od nikoho z oslovených nedostali konkrétní příklady pasáží právních předpisů, které by mohly být relevantní pro náš výzkum. Z tohoto důvodu zůstal výběr předpisů a problematických pasáží na naší subjektivní úvaze. Z oblasti spotřebitelského práva jsme vybrali tyto předpisy:

- a) Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele
- b) Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru
- c) Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (Díl 4 - Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem)

Části norem s potenciálně nižší srozumitelností pro adresáta byly vybrány v délce a podobě, která umožňovala odpovědět na položené testové otázky bez znalosti širšího kontextu nebo spotřebitelské problematiky.

První sada byla sestavena z norem v originálním znění, které neprošly procesem jazykové optimalizace. Jednalo se kontrolní jazykovou sadu, která měla poskytnout základní náhled na realizaci výzkumu a ukázat potenciální slabá místa ve výběru norem či v použité metodice. Takto došlo např. k vyřazení dvou pasáží zákonů a zredukování jazykových sad z původních 9 pasáží na 7. Vyřazené pasáže jsme krátce po zjištěné zpětné vazbě respondentů vyhodnotili jako nesprávně zvolené pro účely výzkumu. U první pasáže byla nevhodně sestavena kazuistika a matoucí zadání. Druhá pasáž byla příliš dlouhá na zpracování a zadání příliš složitá.

Druhá sada právních norem byla jazykově optimalizovaná převážně podle pravidel *plain language*, popsanych v teoretické části a s přihlédnutím ke specifikům českého jazyka. Jazykové změny proběhly na úrovni syntaktické, lexikální a diskurzivní. Tato jazyková verze se ve zkratce vyznačovala především kratšími větami, jednodušší slovní zásobou a přehlednější vizuální strukturou textu.

9.4 Organizace experimentu

Experiment byl proveden formou elektronického dotazníku. Dotazník byl rozdělen na dvě části.

První část dotazníku obsahovala obecné otázky, které zjišťovaly základní informace o probandovi. Jednalo se o pohlaví, věk a oblast vzdělání či profesního zaměření. Za pomoci škály měly dále zúčastněné osoby za úkol ohodnotit, do jaké míry jim připadá právní řád v ČR srozumitelný. Na konci první části dotazníku probandí odpovídali na otázku, zda mají zkušenost s některým s uvedených zákonů, které byly předmětem výzkumu, popř. zda s některým z nich někdy pracovali.

Druhá část dotazníku obsahovala jednu z vyhotovených jazykových sad, a to buď originální, nebo jazykově optimalizovanou. Smyslem druhé části bylo zjišťování *subjektivní míry srozumitelnosti testovaných pasáží zákona* a určení *objektivního stupně porozumění testovaným pasážím*. Jinými slovy řečeno, cílem bylo stanovit, na kolik srozumitelný se probandovi jeví čtený materiál a zda mu objektivně rozumí.

9.5 Hodnotící kritéria

V první části dotazníku byly zkoumány vlastnosti zúčastněných osob z hlediska pohlaví, věku, studijního či profesního zaměření. U pohlaví respondenti vybírali z možností *žena* – *muž*, věk byl vyplněn do příslušného políčka numerickou číslovkou, u studijního či profesního zaměření mohl respondent volit z možností *právní* – *neprávní*. Dalším cílem bylo zjistit, jak je probandy hodnocena srozumitelnost právního řádu v ČR. Na otázku „*Nakolik je podle Vás srozumitelná legislativa v České republice?*“ mohla zúčastněná osoba odpovědět prostřednictvím hodnotící škály a hodnotami 1 – 10, přičemž hodnota 1 představovala naprostou nesrozumitelnost legislativy ČR, hodnota 10 její opak, a to skutečnost, že je legislativa v ČR zcela srozumitelnou. Položenou otázku považujeme za přínosnou, jelikož nám nejsou známe žádné tuzemské studie, které by systematicky

zkoumaly, jak je srozumitelnost právního jazyka českou veřejností vnímána. Na konci první části dotazníku mohl proband zaznačit zákony, se kterými měl zkušenost, popř. se kterými již v minulosti pracoval. Tato otázka byla do dotazníku zařazena pro zjištění míry obeznámení zúčastněných osob s oblastí spotřebitelského práva.

Předmětem druhé části dotazníku bylo

- a) zhodnocení subjektivní míry srozumitelnosti vybraných pasáží právních norem,
- b) otestování efektivity jazykově optimalizačních metod prostřednictvím určení stupně objektivního porozumění pasážím v obou jazykových sadách.

Pro určení *subjektivní míry srozumitelnosti* vybrané pasáže zákona byla použita stejná metoda jako v první části dotazníku. Proband mohl i zde zhodnotit srozumitelnost testované pasáže zákona prostřednictvím škály s hodnotami 1 – 10. Hodnota 1 představovala naprostou nesrozumitelnost pasáže, hodnota 10 přesný opak, tedy skutečnost, že je pasáž pro probanda zcela srozumitelná.

Určení, zda z pasáže zákona daný závěr vyplývá či nikoliv, mělo ukázat na *objektivní stupeň porozumění* čtenému textu. Předpokládala se totiž diskrepance mezi subjektivním hodnocením srozumitelnosti normy a skutečným porozuměním. Jednalo se např. o případy, kdy osoba sice hodnotila srozumitelnost normy pozitivně, avšak nedokázala označit správnou odpověď u druhého úkolu. Za účelem zjištění objektivního stupně porozumění byla u každé pasáže zákona připojena krátká kazuistika, resp. klausura, obsahující fiktivní případ z praxe a s ním související tvrzení. Proband měl určit, zda dané tvrzení vyplývá z uvedeného úryvku zákona či nikoliv. Vytváření kazuistik a hodnocení správnosti odpovědí probandů bylo založeno na obsahu testovaných předpisů, souvisejících komentářích a důvodových zprávách.

Aby mohlo dojít ke srovnání jazykových sad z hlediska stupně objektivního porozumění, byly odpovědi probandů kvantifikovány. Za tímto účelem byl vytvořen model číselného bodování, který odrážel jednak správnost probandových odpovědí, tj. zda daný závěr z textu vychází, či nikoliv a také projevenou míru probandovy jistoty při řešení daného úkolu. Takto navržený model umožňoval především odstupňovat míru objektivního porozumění čteného materiálu. Vycházeli jsme při tom z předpokladu, že porozumění či neporozumění čtenému materiálu nelze pojímat absolutně, tedy nesetkáváme se v praxi pouze s případy, kdy čtenář rozumí textu buďto zcela, nebo vůbec.

Za kazuistikou zakončenou tvrzením následovala otázka, zda dané tvrzení, popř. závěr vyplývá z textu. Proband měl na výběr jednu z následujících možností:

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil (a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil (a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Výchozím se stal předpoklad, že mohou nastat následující situace:

- a) osoba textu rozumí velice dobře a snadno označí správnou odpověď
- b) osoba sice nerozumí textu zcela, avšak na základě úvahy či určitého stupně porozumění je schopna správnou odpověď označit
- c) osoba textu nerozumí dostatečně a přizná, že neví, zda daný závěr z textu vychází
- d) osoba textu nerozumí dobře a není si odpovědí jistá, i tak označí jednu z možností, která je však nesprávná
- e) osoba textu neporozuměla, protože označila nesprávnou odpověď a navíc vyjádřila vysokou míru jistoty

Ad a)

Pokud nastala situace a), byl započítán 1 bod. Mohlo se jednat o možnosti *ANO, jasně to vyplývá z textu*, popř. *NE, jasně to vyplývá z textu*, v závislosti na správné odpovědi. Osoba označila správnou odpověď a projevila vysokou míru jistoty při zodpovídání položené otázky.

Ad b)

V případě situace b), kdy byla sice na základě úvahy či vyvození označena správná odpověď, avšak osoba vyjádřila nižší jistotu při zodpovídání otázky, se započítalo 0,5 bodu. Toto hodnocení mohlo odpovídat možnostem *NEJSPÍŠ ANO, vyvodil (a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)*, resp. *NEJSPÍŠ ANO, vyvodil (a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)*.

Ad c)

Jestliže se naplnily podmínky stanovené v bodě c), započítalo se 0 bodů. Proband dal najevo, že si s odpovědí neví rady. Z hlediska správnosti a vyjádřené jistoty byla odpověď *NEVÍM*, z *textu mi to není jasné*, pojímá bodově jako neutrální.

Ad d)

V případě naplnění podmínek v bodě d) se odečetlo 0,5 bodů. Jedná se již o situaci, kdy může být formulace zákona nejen nesrozumitelná, ale navíc matoucí. Proband textu nerozumí a není si odpovědí jistý. I přesto označí jednu z možností, která je však nesprávná.

Ad e)

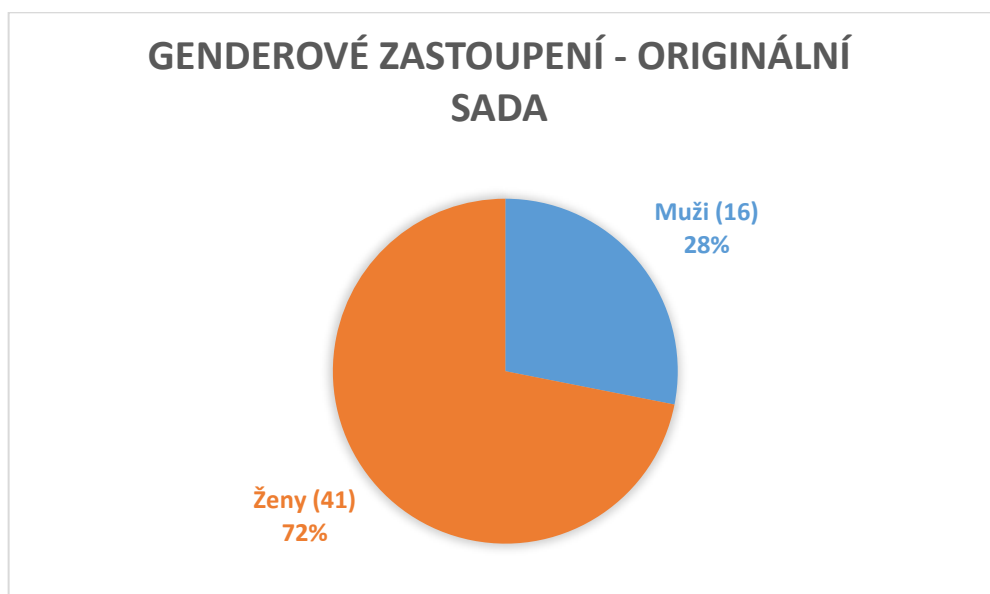
Jako nejproblematičtější spatřujeme variantu e), kdy si je proband správností své odpovědi jistý, odpověď je však nesprávná. Proband byl chybným porozuměním doveden k opačné interpretaci, než jaká legislativec zamýšlel. V takovém případě byla formulace zákona v kombinaci s testovou otázkou považována za objektivně nesrozumitelnou a navíc matoucí. Byl proto odečten 1 bod.

Podle výše uvedeného postupu došlo u každé testované pasáže zákona k sečtení všech hodnot, získaných z odpovědí jednotlivých probandů. Následně byl vypočítán jejich aritmetický průměr. Tím, že model pracoval i se zápornými hodnotami, mohl aritmetický průměr u konkrétní pasáži nabývat hodnot -1 až 1. Čím více se hodnota blížila číslu -1, tím vyšší byl stupeň neporozumění testované pasáži. Pokud by průměrná hodnota vyšla číslo 0, rovnal by se průměrný skóre všech správných odpovědí průměrnému skóre všech nesprávných odpovědí. Aritmetický průměr vyšší jak 0 indikoval určitou míru porozumění testované pasáži. Čím více se jeho hodnota blížila číslu 1, tím vyšší byl objektivní stupeň porozumění.

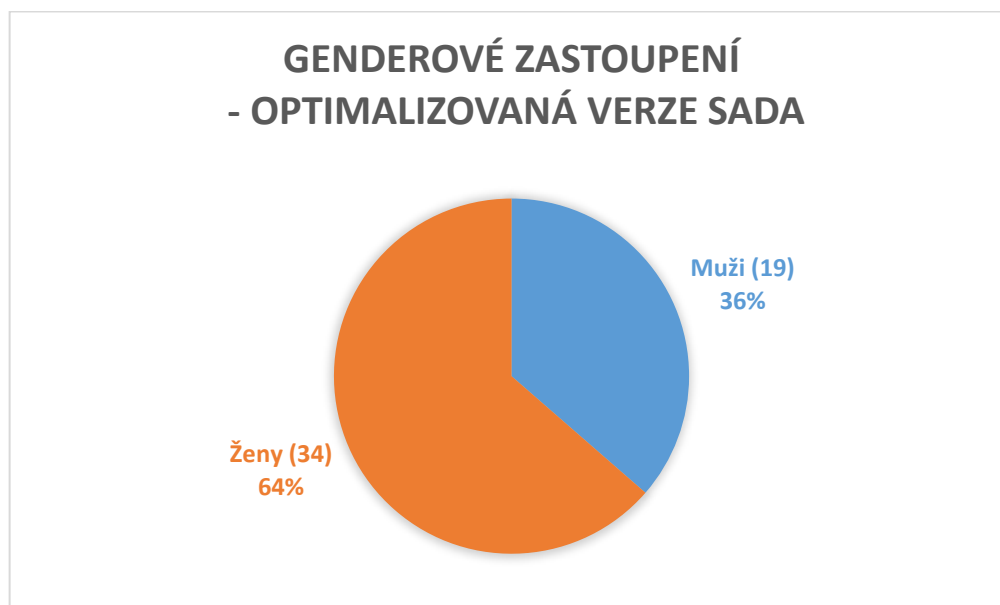
9.6 Výběr respondentů

Soubor osob zúčastněných na výzkumu byl sestaven z vysokoškolských studentů bez právního vzdělání či podobného profesního zaměření. Všichni probandi měli stejnou jazykovou úroveň českého jazyka, jednalo se o rodilé mluvčí. Celkově se výzkumu zúčastnilo 110 respondentů. Průměrný věk respondentů byl 24,43 let. Dotazník obsahující sadu originálních právních norem bez jazykové optimalizace vyplnilo celkem 57 osob,

z toho 16 mužů a 41 žen. Dotazník se sadou jazykově optimalizovaných právních norem vyplnilo celkem 53 osob, z toho 19 mužů a 43 žen. Celkově se na výzkumu podílelo 35 mužů a 75 žen. V grafech č. 1 a č. 2 je uvedeno procentuální zastoupení obou pohlaví v obou jazykových sadách.

Graf č. 1 – Genderové zastoupení u originální jazykové sady. Zdroj: Autor

Graf č. 2 – Genderové zastoupení u optimalizované jazykové sady. Zdroj: Autor

Podíl mužů byl o 8 % větší u optimalizované jazykové sady v porovnání se sadou originální. Tento rozdíl však nepovažujeme za statisticky významný vzhledem k vlastnostem a velikosti celé populace. Průměrné genderové zastoupení ve výzkumu bylo 67,7 % žen a 32,25 % mužů.

9.7 Provedení experimentu

Hlavním zdrojem pro sběr dat se stal zmíněný elektronický dotazník. Čas na jeho vyplnění nebyl omezen, předpokládaná doba pro jeho zpracování byla 30 minut. Instrukce k vyplnění dotazníku a účel výzkumu byly uvedeny na jeho začátku. Dotazník byl vytvořen v elektronické podobě (pomocí aplikace Google Forms), což umožňovalo jeho efektivní distribuci mezi cílovou skupinou. Rozposílání dotazníku proběhlo prostřednictvím sociálních sítí a přímým oslovováním probandů prostřednictvím emailu. Do výzkumu byly zapojeni studenti Univerzity Palackého v Olomouci a Masarykovy Univerzity. Tento soubor osob se ukázal jako nejsnáze dosažitelný. Výběr se týkal pouze studentů s neprávním zaměřením. Odpovědi studentů, kteří v dotazníku zatrhlí právní vzdělání, nebyly započítány.

9.8 Výsledky výzkumu

V následující kapitole jsou prezentovány podrobné výsledky výzkumu. Výsledky zobrazují zjištěnou míru srozumitelnosti právního řádu České republiky, míru obeznámenosti probandů s testovanými předpisy, subjektivní hodnocení srozumitelnosti testovaných předpisů a dále stupeň porozumění testovaným normám v originální a optimalizované jazykové sadě.

9.8.1 Hodnocení srozumitelnosti právního řádů v ČR

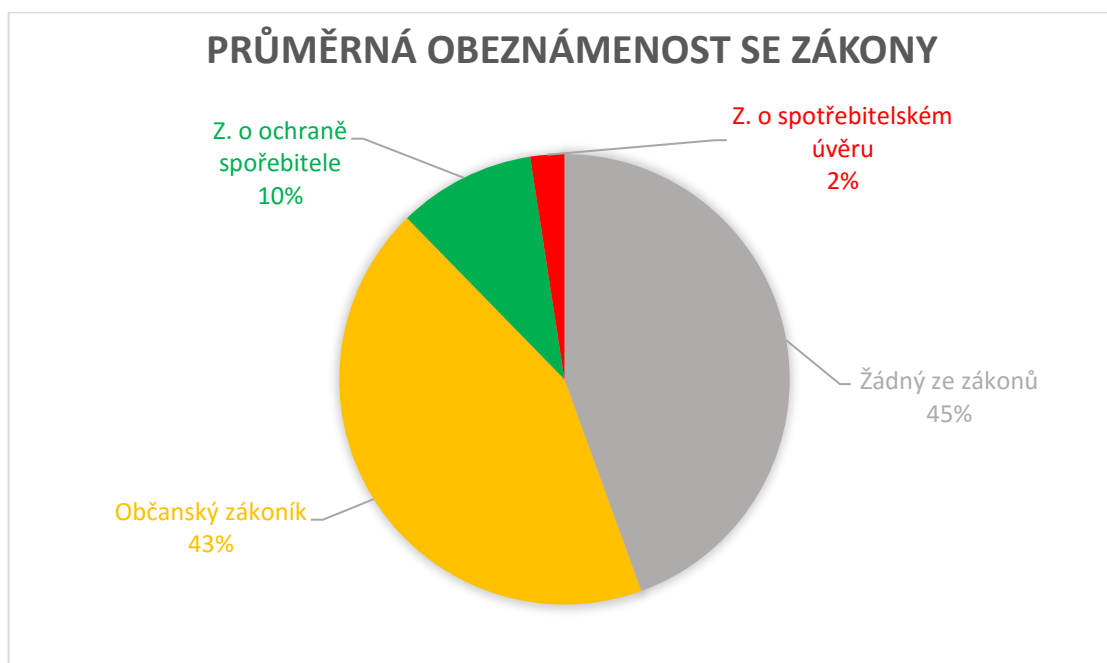
Jedním z cílů výzkumu bylo zjištění, do jaké míry připadá probandům srozumitelný právní řád v České republice. Subjektivní míra srozumitelnosti tuzemské legislativy byla hodnocena na škále 1-10. Hodnota 1 znamenala, že je pro probandy legislativa zcela nesrozumitelná, při hodnotě 10 naopak zcela srozumitelná. Naměřená průměrná míra srozumitelnosti byla 4,35. Srozumitelnost právního řádu v ČR tak byla probandy hodnocena jako podprůměrná.

9.8.2 Míra obeznámení probandů s testovanými předpisy

Jak bylo avizováno dříve, předmětem výzkumu se staly vybrané pasáže ze tří zákonných předpisů se spotřebitelskou tematikou. Jednalo se o zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele, zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (Díl 4 - Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem). Související výzkumná otázka zjišťovala stav obeznámenosti probandů s vybranými předpisy. Obeznámeností se myslela osobní zkušenost probanda získaná prostřednictvím nahlížení do předpisu či samostatné práce s ním.

Nejmenší míra obeznámenosti byla naměřena u zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Z celkového počtu 110 probandů měli pouze 3 zkušenost s tímto předpisem. Znalost zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele uvedlo 12 probandů. Nejvyšší míru obeznámenosti vykazoval zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, se kterým se setkalo celkem 52 probandů. Zbývajících 54 probandů uvedlo, že se osobně nesetkali s žádným z uvedených zákonů.

Průměrná procentuální míra obeznámenosti probandů s vybranými předpisy je znázorněna na následujícím grafu.

Graf č. 3 – Průměrná míra obeznámenosti proband s testovanými. Zdroj: Autor

Na základě naměřených hodnot lze konstatovat, že míra obeznámenosti probandů se zkoumanými právními předpisy byla poměrně nízká.

Uvedený závěr považujeme za platný i přes skutečnost, že téměř každý druhý proband uvedl osobní zkušenost se zákonem č. 89/2012 Sb. občanským zákoníkem, což je relativně vysoký počet osob. Je však třeba mít na paměti, že je občanský zákoník na rozdíl od dvou zmíněných spotřebitelských předpisů zákonů mnohem šířeji koncipován. Jeho hlavní část se spotřebitelskou materií¹⁷⁴ zabírá 57 paragrafů, což představuje přibližně pouhé 2% z celé materie občanského zákoníku.

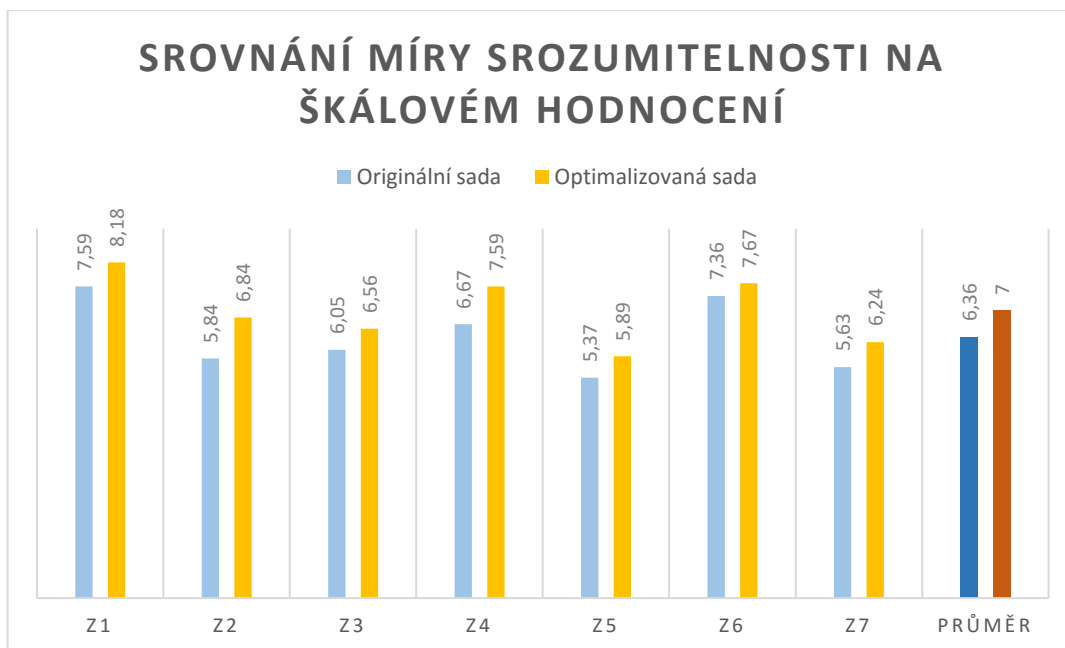
Otázka obeznámenosti byla v dotazníku koncipována obecně a mířila na občanský zákoník jako celek bez uvedení jeho konkrétní části. Tuto skutečnost vnímáme jako rozhodující pro vysledovanou, poměrně vysokou obeznámenost s tímto předpisem. Současně předpokládáme, že bude míra obeznámenosti probandů se spotřebitelskou částí občanského zákoníku podobná, jako u výše uvedených spotřebitelských zákonů.

9.8.3 Hodnocení míry srozumitelnosti testovaných zákonů

Subjektivní míru srozumitelnosti testovaných pasáží zákonů hodnotili probandi na škále 1 – 10. Hodnota 1 odpovídala situaci, kdy proband vnímal čtený úryvek zákona jako zcela nesrozumitelný. Naopak hodnota 10 signalizovala, že je pro probanda čtený materiál zcela srozumitelný.

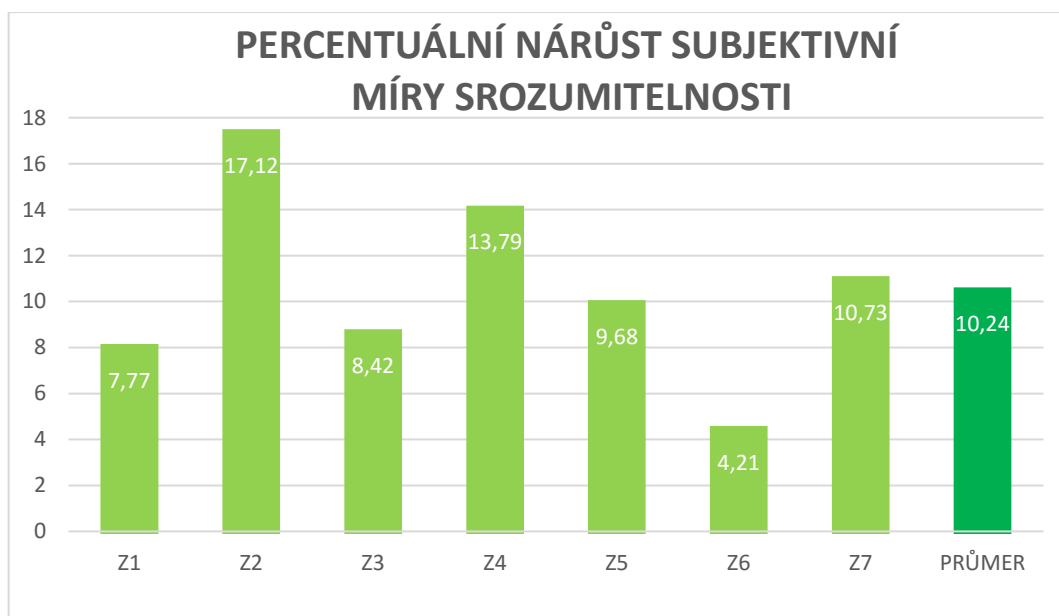
Na následujícím grafu jsou srovnávány průměrné hodnoty naměřené prostřednictvím škálového bodování u vybraných pasáží zákonů, a to u sady s originálním zněním, tak u sady jazykově optimalizované. Jednotlivé pasáže zákonů jsou označeny písmenem „Z“ a konkrétním číslem 1 - 7. Modré sloupce znázorňují pasáže zákonů originální jazykové sady, oranžové sloupce pasáže zákonů jazykové sady optimalizované. V posledním sloupci umístěném vpravo jsou uvedeny průměrné hodnoty pro každou sadu.

¹⁷⁴ Viz. Část IV, Díl 4 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku

Graf č. 4 – Srovnání míry srozumitelnosti jazykových sad prostřednictvím škálového hodnocení. Zdroj: Autor

Na grafu č. 4 lze vypočítat vyšší míru srozumitelnosti optimalizované jazykové sady oproti originální jazykové sadě, obsahující texty zákonů v původním znění. Změna míry srozumitelnosti optimalizované jazykové sady je viditelnější, pokud se rozdíly ve škálových hodnotách u jednotlivých pasáží vyjádří v procentech, viz graf č. 5.

Graf č. 5 – Procentuální nárůst subjektivní míry srozumitelnosti testovaných zákonů.

Zdroj: Autor

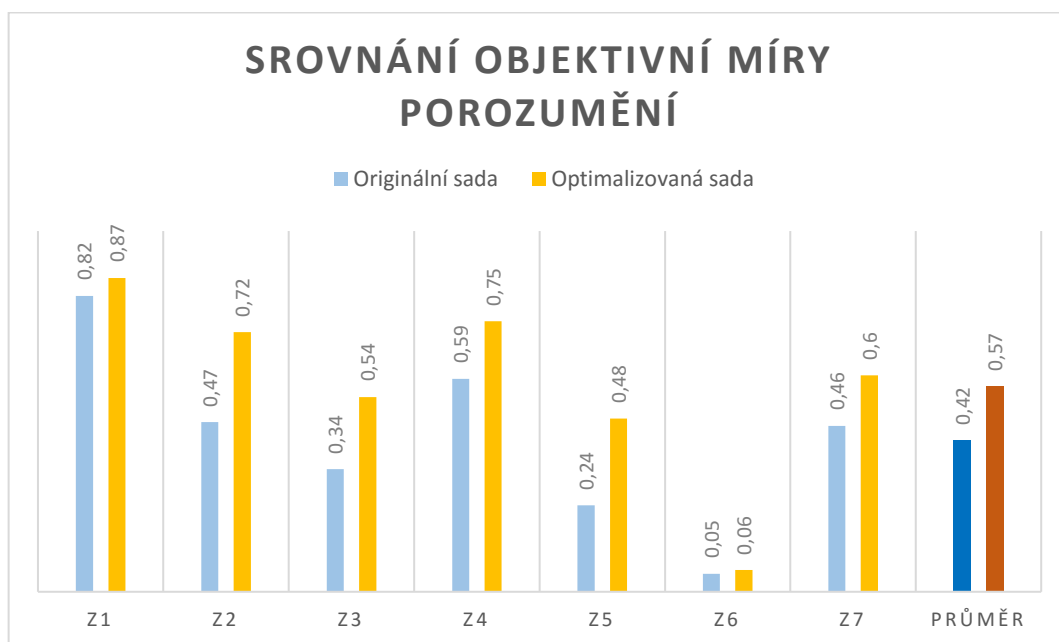
Ze zjištěných výsledků plyne, že se jazykově optimalizované pasáže staly pro probandy subjektivně srozumitelnější v porovnání s originálními pasážemi. Nejnižšího zlepšení bylo dosaženo u pasáže Z6, kde subjektivní srozumitelnost narostla o 4,20 %. Nejlepšího výsledku bylo dosaženo u pasáže Z2, kde se srozumitelnost zvýšila o 17,11%.

Optimalizovaná jazyková sada pasáží právních norem byla probandy hodnocena jako srozumitelnější v průměru o 10,24%.

9.8.4 *Objektivní míra porozumění testovaných zákonů*

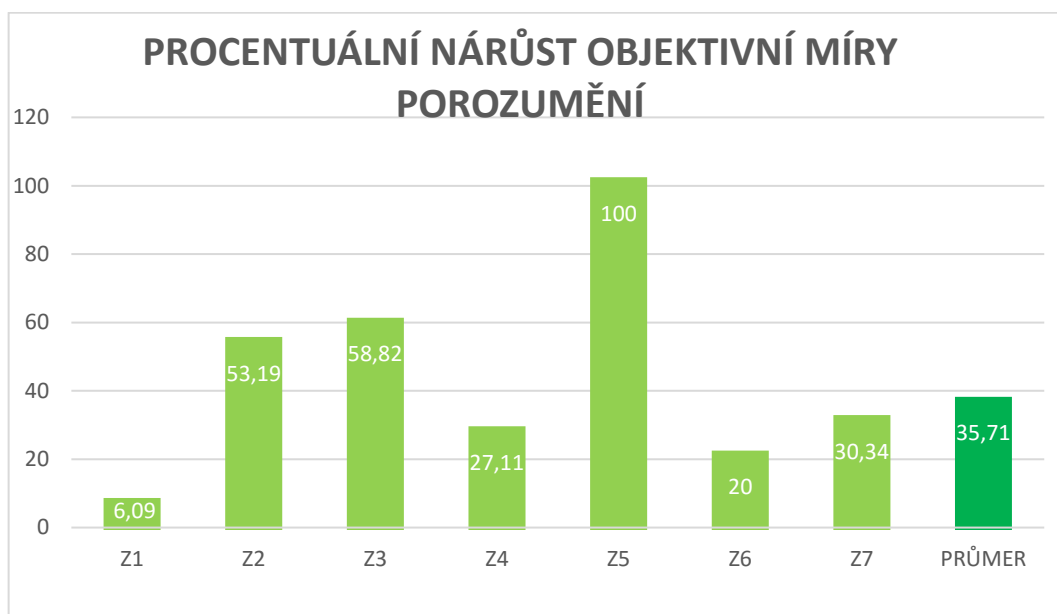
Způsob hodnocení srozumitelnosti, při kterém proband uvádí, do jaké míry mu připadá čtený materiál srozumitelný, je subjektivního charakteru. Aby bylo možné zjistit objektivní míru porozumění testovaným zákonům, byl použit model popsany v kapitole 9.8.5., který umožňoval kvantitativně porovnat vlastnosti obou sad.

Na grafu č. 6 je zobrazeno srovnání míry porozumění testovaným zákonům jazykových sad – vyjádřeno v bodech. Graf č. 7 ilustruje procentní srovnání. U všech testovaných zákonů došlo ke zvýšení míry porozumění. Nejnižšího zlepšení bylo dosaženo u pasáže Z1, kde stupeň objektivního porozumění narostla o 6,09 %. Nejlepšího výsledku bylo dosaženo u pasáže Z2. Zde se srozumitelnost zvýšila o 17,11%. V průměru byli probandi v odpovědích úspěšnější o 0,15 bodů, což představuje zlepšení o 35,71%.

Graf č. 6 – Bobový nárůst subjektivní míry srozumitelnosti u testovaných zákonů.

Zdroj: Autor

Graf č. 7 – Procentuální nárůst objektivní míry srozumitelnosti testovaných zákonů.

Zdroj: Autor

9.9 Shrnutí výsledků výzkumu

V praktické části byly uvedeny čtyři výzkumné otázky. Na základě výsledků výzkumu lze dané otázky zodpovědět následujícím způsobem:

1. Jaká je míra obeznámenosti probandů s vybranými spotřebitelskými zákony?

Zjištěná míra obeznámenosti vybraných právních předpisů byla u probandů poměrně nízká. Nejnižší míru obeznámenosti vykazoval zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Z celkového počtu 110 probandů měly pouze 3 lidé zkušenost s tímto předpisem, což představuje pouhých 1,81% osob z celé zkoumané populace. Znalost zákona č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele uvedlo 12 probandů, tj. 10,90% z celkového počtu zúčastněných osob. Nejvyšší míra obeznámenosti byla vysledována u zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku, se kterým mělo zkušenost celkem 52 respondentů, tedy 47,27% všech respondentů. Zbývajících 54 osob, představujících 49,09% celého souboru, uvedlo, že se osobně nesetkalo s žádným z uvedených zákonů. Jak již bylo uvedeno, je třeba mít na paměti, že relativně vysoká míra obeznámenosti probandů s občanským zákoníkem byla pravděpodobně způsobena dotázaním se na celý předpis bez specifikování jeho spotřebitelské části. Z tohoto důvodu předpokládáme, že je míra

obeznámenosti probandů s touto částí občanského zákoníku podobná jako u výše uvedených spotřebitelských zákonů.

2. Jak hodnotí probandi srozumitelnost právního řádu v ČR?

Škálou naměřená průměrná hodnota míry srozumitelnosti tuzemského právního řádu byla 4,35 bodů z maximálního počtu 10 bodů. Srozumitelnost právního řádu v ČR tedy byla probandy hodnocena jako podprůměrná.

3. Má jazyková optimalizace vliv na subjektivní hodnocení srozumitelnosti právních norem ze strany jejich adresátů?

Bylo zjištěno, že jazyková optimalizace má pozitivní vliv na vnímání srozumitelnosti zákonných předpisů. Míra zvýšení míry srozumitelnosti se lišila u jednotlivých pasáží. Nejnižšího zlepšení bylo dosaženo u pasáže Z6, kde subjektivní srozumitelnost narostla o 4,20%. Nejlepšího výsledku bylo dosaženo u pasáže Z2, kde se srozumitelnost zvýšila o 17,11%. Optimalizovaná jazyková sada pasáží právních norem byla probandy hodnocena jako srozumitelnější v průměru o 10,24%.

Má jazyková optimalizace vliv na objektivní porozumění právním normám ze strany jejich adresátů?

Na základě zjištěných skutečností lze konstatovat, že jazyková optimalizace pozitivně ovlivňuje míru porozumění právním předpisům. U všech testovaných zákonů došlo ke zvýšení míry porozumění. Nejnižšího zlepšení bylo dosaženo u pasáže Z1, kde stupeň objektivního porozumění narostl o 6,09 %. Nejlepšího výsledku bylo dosaženo u pasáže Z2, kde se srozumitelnost zvýšila o 100%. V průměru byli probandi v odpovědích úspěšnější zlepšením o 35,71% u optimalizované jazykové sady oproti sadě s originálními pasážemi zákonů.

Summary

This paper examines the effectivity of language simplification methods and their possible effect on the Czech language. In the first part we briefly review features of legal language. In the second part we conduct our own research based on a previous study on text simplification methods by Naveed Ahmad (Bahauddin Zakariya University Multan) and Napoleon Katos (University of Cambridge). The particular target audience is non-law university students whose mother tongue is Czech. The texts concern laws that protect consumer rights. After consultation with specialists, we selected seven representative laws from a corpus containing laws that protect consumes rights. Next, we simplified those laws using the plain language guideline. Comprehension increased significantly for both female and male participants. The empirical findings are the first set of results on text simplification for a Czech native speakers. They are useful providing guidelines to legal draftsmen and writers and researchers in the area of text simplification.

Seznam pramenů a literatury

1. *About us* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/about-us.html>
2. Address at the PLAIN language conference on “Plain language, citizens and the European Ombudsman”. *Evropský veřejný ochránce práv* [online]. Salzburg, 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/activities/speech.faces/en/60938/html.bookmark>
3. AHMAD, Naveed. TEXT SIMPLIFICATION OF LEGAL ENGLISH: LAWS ON WOMEN'S RIGHTS IN PAKISTAN. *Cambridge occasional papers in linguistics*. 2012, **6**, 295–310. ISSN 2050-5949.
4. ARVIDSSON, Lisa. *The Swedish Government promotes clear drafting*. Stockholm: Ministry of Justice Sweden, 2005.
5. ASPREY, Michele M. *Plain language for lawyers*. 3rd ed. Sydney: Federation Press, 2003. ISBN 1-86287-464-6.
6. BACHMANNOVÁ, Jarmila, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ (eds.). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 978-80-7106-484-8.
7. Boilerplate. *The Free Dictionary by Farlex* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.thefreedictionary.com/boilerplate>
8. BULATOVIĆ, Vesna. LEGAL LANGUAGE: THE PASSIVE VOICE MYTH. *ESP Today*. Montenegro, 2013, **1**(1), 94-97.
9. BURUKINA, Olga. Legal Language: A Realm of Contradictions. *Contemporary Readings in Law and Social Justice*. Moskva, 2012, **4**(2), 17. ISSN 1948-9137.
10. BURUKINA, Olga. *Legal Language: A Realm of Contradictions*. Moskva, 2012, **4**(2), 17. ISSN 1948-9137.
11. Ceskatelevize. *Česko má rekordní počet zákonů na počet obyvatel* [online]. 2007 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1448338-cesko-ma-rekordni-pocet-zakonu-na-pocet-obyvatel>
12. Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. Obecný zákoník občanský
13. *Clairity: an international asociation promoting plain language* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.clarity-international.net/>
14. *Clarity: A movement to simplify legal language*. 2002, (47).
15. Comma quirk irks Rogers. *Globe Advisor* [online]. Monday's Globe and Mail, 2006 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://secure.globeadvisor.com/servlet/ArticleNews/story/RTGAM/20060806/wr-rogers07>
16. CONLEY, John M a William M O'BARR. *Just words: law, language, and power*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, c2005. ISBN 0226114880
17. COSTA, Luis a Miguel AUBYN ST. *The Macroeconomic Effects of Legal- Simplification Programmes*. Technical Universtiy of Lisbon, 2012.
18. CUTTS, Martin: *Plain English Guide*. 3 vyd. Oxford: Oxford University Press, 1999.
19. CVRČEK, František. *Právní informatika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. 371 s. ISBN 978-80-87439-00-5.

20. ČĚSNIENĚ, Žaneta a Rasa DARÁČIENĚ. COMPATIBILITY of SYNTACTIC FEATURES of LEGALENGLISH and PLAIN ENGLISH. *RES HUMANITARIAE*. 2014, **XVI**, 22-36. ISSN 1822-7708.
21. ČĚSNIENĚ, Žaneta. Lexical Units Impeding the Perception of Legalese in the Context of Plain Language Principles. *RES HUMANITARIAE*. 2014, **XVI**, 37-53. ISSN 1822-7708
22. *Die Industrie- und Handelskammern* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.dihk.de/>
23. DŽUGANOVÁ, Božena. Terminológia ako vedná disciplína. In: *Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied* [online]. 2000 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: www.juls.savba.sk/ediela/ks/2002/3/ks2002-3.pdf
24. ELDEN, Stuart. *The birth of territory*. London: University of Chicago Press, 2013. ISBN 978-0-226-20257-0.
25. Franchising Law. *HG.org Legal Resources* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.hg.org/franchise-law.html>
26. FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český, česko-anglický slovník: Comprehensive English-Czech, Czech-English dictionary*. 1. vyd. Voznice: Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-114-4.
27. GALDIA, Marcus. *Legal linguistics*. New York: Peter Lang, 2009. ISBN 3631594631.
28. GARNER, Bryan A. *Legal writing in plain English: a text with exercises*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press, 2013. Chicago guides to writing, editing and publishing. ISBN 978-0-226-28393-7.
29. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-233-2.
30. *Gesellschaft für deutsche Sprache* [online]. Wiesbaden: Gesellschaft für deutsche Sprache, 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://gfds.de/>
31. HALE, Sandra Beatriz. *The discourse of court interpreting: discourse practices of the law, the witness, and the interpreter*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co., c2004. ISBN 9027216584.
32. HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2.
33. HOFFMAN, Craig. Using Discourse Analysis Methodology to Teach "Legal English". *International Journal of Law, Language & Discourse*. 2011, **1**(2), 1-20.
34. CHARACTERISTICS AND ANALYSIS OF LEGAL DISCOURSE. *Iwona Lang* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://iwonalang.blogspot.cz/p/characteristics-and-analysis-of-legal.html>
35. CHEEK, Annetta a Joe KIMBLE. Blog The Plain Regulations Act, HR 3786: Making Federal Regulations Accessible. In: *Center for Plain Language* [online]. 2012 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://centerforplainlanguage.org/the-plain-regulations-act-hr-3786-making-federal-regulations-accessible/>
36. CHENG, Le. Discourse and judicial thinking: a corpus-based study of court judgments in Hong Kong, Taiwan and Mainland China. *The International Journal of Speech, Language and the Law* [online]. 2010 [cit. 2016-02-21]. ISSN 1748-8885. Dostupné z: <https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewjGtqeI5InLAhUEKpoKHWnICUEQFggeMAA&url=https%3A%2F%2Fjournals.equinoxpub.com%2Findex.php%2FIIJSL%2Farticle%2FviewFile%2F9139%2F7638&usg=AFQjCNHizmy1F SUC2e171b72RzkObvGYQ&sig2=E22z-bdQROgQbVhdAzSepA>

37. CHOVANEC, Jan a Barbora BUDÍKOVÁ. Reforma anglického právního jazyka: lingvistická perspektiva. In VARIA XVIII. Zborník príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov Prešov Kokošovce-Sigord 3.-5.12.2008. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Slovenská akadémia vied, 2009. s. 255-261, 7 s. ISBN 978-80-555-0083-6.
38. CHRISTOPHER HUTTON. *Language, meaning and the law*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009. ISBN 9780748633524.
39. KIMBLE, Joseph. Answering the Critics of Plain Language. *SCRIBES J. LEGAL WRITING*. 1995, 5(51), 1-37.
40. KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.
41. KIRBY, Joh. Plain language a commercial edge? In: *UnGarbl'd Thoughts* [online]. 2012 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://garbl.blogspot.cz/2012/08/plain-language-commercial-edge-joh.html#VvE6cHpu3PZ>
42. KNAPP, Viktor. Právní pojmy a právní terminologie. *Bulletin Ústavu Státní správy*. 1978, 4, 21-23.
43. KNAPP, Viktor. *Právo a informace*. Vyd. 1. Praha, 1988.
44. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
45. KOFFMAN, Laurence a Elizabeth MACDONALD. *The law of contract*. 7th ed. Oxford: Oxford University Press, 2010. Online resource centre. ISBN 978-0-19-957020-1.
46. KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů: (právněinformatický přístup)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0730-x.
47. KOŘENSKÝ, Jan, František CVRČEK a František NOVÁK. *Juristická a lingvistická analýza právních textů*. 1. Praha: Academia, 1999.
48. KROUPOVÁ, Libuše, FILIPEC, Josef (ed.). *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 4. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1347-4.
49. KUBŮ, Lubomír, Pavel HUNGR a Petr OSINA. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-637-2.
50. KWARCÍŃSKI, Wojciech. What is legal discourse? – a pragmatic account. In: *Adam Mickiewicz University in Poznań* [online]. Poznań, 2003 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://wa.amu.edu.pl/plm_old/2003/abs_kwarcinski.htm
51. LEGISLATIVNÍ PRAVIDLA VLÁDY. *Vláda České republiky* [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>
52. LEMMES, Koen, (ed.). : The slow dynamics of legal language: Festina lente? In: , Rita Temmerman a Marc Van Campenhout. *The dynamics of terms in specialized communication: An interdisciplinary perspective*. 1. Amsterdam: John Benjamins, 2011, 74 –93. DOI: .1075/term.17.1.05lem. ISSN 0929-9971. ISSN 0929-9971.
53. LITZMAN, Marek. Legislativní inflace a její vliv na ekonomiku. In: *Jiné právo* [online]. 2014 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: jinepravo.blogspot.cz/2014/05/marek-litzman-legislativni-inflace-jeji.html
54. LUCHJENBROERS,, June. Discourse dynamics in the courtroom: some methodological points of description. *La Trobe working papers in linguistics* [online]. 1991, 4, 85-110 [cit. 2016-02-21]. ISSN 1036-0808. Dostupné z:

<http://arrow.latrobe.edu.au:8080/vital/access/manager/Repository/latrobe:33123;jsessionid=06476F2B3FA040A582E919B5774B3935>

55. MACHÁČKOVÁ, Eva. [Http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6857](http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6857). *Vesmír* [online]. 1989, **72**(3), 1 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz>
56. MARMOR, Andrei. *The Pragmatics of Legal Language. Ratio Juris*. Oxford: Blackwell Publishing, 2008, **21**(4), 423-452.
57. MATTILA, Heikki E a Christopher GODDARD. *Comparative legal linguistics: language of law, Latin and modern lingua Francas*. Burlington, VT: Ashgate Pub. Co., c2013. ISBN 1409439321.
58. MATTILA, Heikki E. *Comparative legal linguistics*. Burlington, VT: Ashgate, c2006. ISBN 9780754648741.
59. Nařízení Rady 1994 No. 3159 pro spotřebitelské kontrakty.
60. Nařízení Rady 1999 No. 2083 o nepřeměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách.
61. NASCA-TATIRE, Dana Nora. GETTING TO GRIPS WITH LEGAL LANGUAGE. *STUDIA UBB PHILOLOGIA*. 2011, **LVI**(2), 1-9.
62. NOLLET, Andrei, cit. dle NASCA-TATIRE, Dana Nora. GETTING TO GRIPS WITH LEGAL LANGUAGE. *STUDIA UBB PHILOLOGIA*. 2011, **LVI**(2), 1-9.
63. ORWELL, George. *Politics and the English language and other essays*. S.l.: Oxford City Press, 2009. ISBN 1849028362.
64. OSINA, Petr. *Teorie práva*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-65-6.
65. Parlamentní listy. *Základní principy právního státu jsou ohroženy, říká jeden z nejvyšších soudních činitelů* [online]. 2013 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zakladni-principy-pravniho-statu-jsou-ohrozeny-rika-jeden-z-nejvyssich-soudnich-cinitelu-292712>
66. PEREGRIN, Jaroslav. *Wittgenstein a pravidla našich jazykových her*. Pusté Úřany: Schola Philosophica, 2008.
67. *Plain English Campaign* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/>
68. *Plain language asocciation internationale* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://plainlanguagenetwork.org/>
69. *Plain Language Commision: Clear Englih Standard* [online]. Whaley Bridge, 2011 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainenglish.co.uk/>
70. Plain language in Sweden, the results after 30 years. *Plain language* [online]. 2004 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/usingPL/world/world-sweden.cfm>
71. Pragmatics. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. 2015 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/entries/pragmatics/>
72. PYM, Anthony, cit. podle BURUKINA, Olga. *Legal Language: A Realm of Contradictions*. Moskva, 2012, **4**(2), 17. ISSN 1948-9137.
73. RASULOV, Akbar. *The Structure of the International Legal Discourse*. European Society of International Law Florence Founding Conference, 2004.
74. Revisiting Plain Language. *Plain Language* [online]. 2000 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/history/mazur.cfm>

75. SHOIKOVA, Anush M. a Evgeniya V. The Development of Students' Mental Lexicon in Legal Discourse by Means of Authentic Materials. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014, , 522 – 526.
76. Short Definition of Plain Language. *Plain Language* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov>
77. SCHANE, Sanford A. *Language and the law*. New York: Continuum, c2006. ISBN 9780826488299.
78. SCHANE, Sanford. LANGUAGE AND THE LAW. In: *Linguistic department, UCSanDiego* [online]. San Diego, US, 2012 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: ling.ucsd.edu/~schane/law/introduction.pdf
79. SCHIFFRIN, Deborah, Deborah TANNEN a Heidi Ehernberger HAMILTON (eds.). *The handbook of discourse analysis*. 1st pub. Oxford: Blackwell, 2001. Blackwell handbooks in linguistics. ISBN 978-0-631-20595-1.
80. SCHUMAN, Alexander, Ulrike BELAND a Chritopher GOSAU. *18 Proposals to Simplify EU Law*. Berlin: Association of German Chambers of Industry and Commerce e. V. (DIHK), 2014.
81. Směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.
82. SOBOTKA, Martin. *Interpretace práva jako komunikační akt*. 2014. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce Tatiana Machalová.
83. Spočítejme zákony. Ale jak? *Česká advokátní komora* [online]. 2012 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3126>
84. Statens offentliga utredningar (SOU) SOU 1998:114
85. STONE, Julius. *Legal system and lawyers' reasoning*. Stanford (Calif.): Stanford university press, 1968. ISBN 9780804702140.
86. SUTHERS, alison a Michael ROBERTS. TIPS FOR EFFECTIVE PUNCTUATION IN LEGAL WRITING. In: *Georgetown Law* [online]. 2005 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.law.georgetown.edu/academics/academic-programs/legal-writing-scholarship/writing-center/usefuldocuments.cfm>
87. SYAM, Piyali. What is the Difference Between Common Law and Civil Law? In: *Washington University School of Law* [online]. 2014 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <https://onlinelaw.wustl.edu/blog/common-law-vs-civil-law/>
88. ŠÍŇ, Zbyněk. *Tvorba práva: pravidla, metodika, technika*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-162-8.
89. ŠKOP, Martin. *--právo, jazyk a příběh*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2013. ISBN 978-80-87284-37-7.
90. TĚŠITELOVÁ, Marie. *Současná česká administrativa z hlediska kvantitativního*. Praha: ČSAV, 1985.
91. The Elements of Plain Language. *Plain Language* [online]. 2016 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.plainlanguage.gov/whatisPL/definitions/Kimble.cfm>
92. THE PLAIN ENGLISH MOVEMENT. *Languageandlaw.org* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.languageandlaw.org/PLAINENGLISH.HTM>
93. TIERSMA, Peter M. a Lawrence M. *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 019874496X.
94. TIERSMA, Peter M. *Legal language*. Paperback edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2000. ISBN 978-0-226-80302-9.

95. Tips from the Editor – Legalese Gobbledygook – The Need for Clarity in Legal Writing. *Legal Sourcery* [online]. 2014 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://lsslib.wordpress.com/2014/05/28/tips-from-the-editor-legalese-gobbledygook-the-need-for-clarity-in-legal-writing/>
96. TOMAN, Petr. Advokát Petr Toman: V českém právním řádu se vyzná málokterý odborník. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/11/advokat-petr-toman-v-ceskem-pravnim-radu-se-vyzna-maloktery-odbornik/>
97. TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*. 1. vyd. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-125-1.
98. TRANSLATED BY ALFRED JOHN CHURCH AND WILLIAM JACKSON BRODRIBB. *The annals of imperial Rome*. Stilwell, KS: Digireads.com, 2005. ISBN 1420926683.
99. TWARDZISZ, Piotr. Metaphors in commercial contracts. In: *ACADEMIE.edu* [online]. Varšava, 2013 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: http://www.academia.edu/6655946/Twardzisz_Piotr._2013._Metaphors_in_commercial_contracts_._.In_Selected_Papers_from_the_2008_Stockholm_Metaphor_Festival_ed._by_Nils-Lennart_Johannesson_and_David_C_Minugh_pp._207-220
100. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.
101. VAN DIJK, Teun A. Editor's Introduction: The Study of Discourse: An Introduction. In: *Discourse in Society*" [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: www.discourses.org/OldArticles/The%20study%20of%20discourse.pdf
102. WAGNER, Anne a Sophie Cacciaguidi-Fahy. *Legal language and the search for clarity: practice and tools*. New York: Peter Lang, 2006. Linguistic insights, v. 37.
103. WAGNER, Anne. Sophie Cacciaguidi-Fahy. *Obscurity and clarity in the law: prospects and challenges*. Aldershot, Hampshire, England: Ashgate, 2008. ISBN 0754671437.
104. WAGNER, Emma a Martin CUTTS (eds.). *Clarity: A movement to simplify legal language* [online]. 2002 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: www.clarity-international.net/journals/47.pdf
105. WAGNEROVÁ, Zdenka. Tři roviny svobody a čtvrtá nesvoboda. In: *IDnes.cz* [online]. 2015 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://zdenkawagnerova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=483495>
106. WYDICK, Richard C.: *Plain English for Lawyers*. 4. vyd. Carolina Academic Press 1998.
107. YOVEL, Jonathan. Rights and Rites: Initiation, Language and Performance in Law and Legal Education 1. *Legal perspectives* [online]. 2002, **3**, 1-30 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://agora.stanford.edu/agora/volume2/articles/yovel/yovel.pdf>
108. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník
109. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

Seznam příloh

1. Dotazník – jazyková sada s testovanými úryvky zákonů v originálním znění
2. Dotazník – jazyková sada s testovanými úryvky zákonů v jazykově optimalizovaném/simplifikovaném znění

DOTAZNÍK K VÝZKUMU SROZUMITELNOSTI PRÁVNÍHO JAZYKA V ČESKÉ REPUBLICE

Děkujeme Vám, že se účastníte našeho výzkumu, zaměřujícího se na srozumitelnost právního řádu České republiky.

Dotazník, který se chystáte vyplnit, obsahuje několik obecných otázek a dále 9 úryvků zákonů se spotřebitelskou tematikou. Vyplňování dotazníku není časově omezeno, nemělo by Vám však zabrat více jak 20 minut.

Veškeré údaje jsou anonymní a budou použity pouze pro účely této studie.

Výzkum je součástí závěrečné práce vedené na Katedře obecné lingvistiky FF UPOL.

1. Pohlaví

Označte jen jednu elipsu.

Žena

Muž

2. Věk

.....

3. Oblast Vašeho vzdělání/profese

Označte jen jednu elipsu.

Právní

NE-právní

4. Nakolik je podle Vás srozumitelná legislativa v České republice?

Označte jen jednu elipsu.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

vůbec zcela

5. Nahlížel/a jste někdy do některého z níže uvedených zákonů? Pokoušel/a jste se s nimi popř. někdy pracovat? Pokud ANO, zatrhněte se kterým.

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 89/2012 Sb. (Nový) občanský zákoník

S žádným z uvedených zákonů jsem nikdy nepracoval/a

Intstrukce k vyplnění praktické části

Následující část obsahuje celkem 8 úryvků zákonů se spořebitelskou tematikou. Postupujte prosím tak, že si nejprve daný úryvek přečtete a poté odpovězte na otázky umístěné pod ním.

V rámci úkolu č. 1 zhodnoťte na škále, nakolik Vám případně dané ustanovení zákona

srozumitelné.

V rámci úkolu č. 2 si nejprve přečtete "Případ z praxe" a určete, zda na jeho konci uvedený závěr nebo tvrzení vyplývá z informací uvedených v úryvku zákona. Vycházejte přitom pouze z informací uvedených v daném úryvku zákona.

Pro výzkum samotný není relevantní počet správně zodpovězených otázek, ale zjištění, na kolik je pro čtenáře tuzemské právo srozumitelné. Proto, pokud si nebudete s odpovědí jisti, nebo nebudete textu zcela rozumět, zatrhněte bez váhání možnost, která nejlépe vystihuje Vaši ne/jistotu při rozhodování o tom, zda dané tvrzení z textu vyplývá či nikoliv.

Úryvek zákona č. 1

§19

- (1) S výjimkou případů, kdy je k provedení opravy určena jiná osoba, je prodávající povinen přijmout reklamaci v kterékoli provozovně, v níž je přijetí reklamace možné s ohledem na sortiment prodáváných výrobků nebo poskytovaných služeb, případně i v sídle nebo místě podnikání. Prodávající je povinen spotřebiteli vydat písemné potvrzení o tom, kdy spotřebitel právo uplatnil, co je obsahem reklamace a jaký způsob vyřízení reklamace spotřebitel požaduje; a dále potvrzení o datu a způsobu vyřízení reklamace, včetně potvrzení o provedení opravy a době jejího trvání, případně písemné odůvodnění zamítnutí reklamace. Tato povinnost se vztahuje i na jiné osoby určené k provedení opravy.

6. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

7. Případ z praxe: Koupil jsem si pár nových bot v prodejně společnosti Baťa v Olomouci. Boty se mi začaly párat, proto jsem se rozhodl, že je budu reklamovat. Zjistil jsem, že se prodejny Baťa nachází i v Přerově a Prostějově. Můžu boty reklamovat ve kterékoliv z uvedených prodejen?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 2

Klamavé obchodní praktiky

Obchodní praktiky jsou vždy považovány za klamavé, pokud prodávající

- a) ...
- b) ...
- c) ...
- d) nabízí ke koupi výrobky nebo služby za určitou cenu, aniž by zveřejnil důvody, na jejichž základě se může domnívat, že nebude sám nebo prostřednictvím jiného podnikatele schopen zajistit dodávku uvedených nebo rovnocenných výrobků nebo služeb za cenu platnou pro dané období a v přiměřeném množství vzhledem k povaze výrobku nebo služby, rozsahu reklamy a nabízené ceny (vábivá reklama), - snížená srozumitelnost textu
- e) ...

(text u písmen a), b), c), d) a e) byl vynechán, protože není relevantní pro výzkum)

8. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

9. Příklad z praxe: Internetový portál s názvem Kup-notebook inzeruje prodej notebooku za velmi výhodnou cenu bez toho, aby měl přiměřenou zásobu na skladě, kterou lze na základě rozsáhlosti inzerce a ceny předpokládat. Informace ohledně omezené dostupnosti notebooku prodejce neuvádí. Dopouští se internetový portál klamavé obchodní praktiky podle výše uvedeného úryvku zákona?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 3

Klamavé obchodní praktiky

Obchodní praktiky jsou vždy považovány za klamavé, pokud prodávající

- a) ...
- b) ...
- c) ...
- d) ...
- e) s úmyslem propagovat jiný výrobek nebo službu nabízí ke koupi výrobek nebo službu za určitou cenu a poté je odmítá ukázat spotřebiteli nebo odmítá přijetí objednávky nebo dodání výrobku nebo služby v přiměřené lhůtě nebo předvede vadný výrobek,
- d) ...

(text u písmen a),b),c), d)|a e) byl vynechán, protože není relevantní pro výzkum)

10. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

11. Příklad z praxe: Petr uviděl reklamu na vysoce výkonný domácí vysavač. Vyhledal proto prodejce, společnost Ultralux, aby si tento vysavač koupil. V prodejně mu však bylo sděleno, že zásoby jsou vyprodané na všech pobočkách a další kusy nebudou k dostání ani v budoucnu. Jako náhradu mu byl nabídnut průmyslový vysavač, jež sice přesně nesplňuje váhové, velikostní a designové parametry slibovaného domácího vysavače, nicméně jeho výkon je stejný. Dopustil se prodejce klamavé obchodní praktiky podle výše uvedeného úryvku zákona?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 4

§ 1 Předmět úpravy

„Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem. Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.

§2

Tento zákon se nevztahuje na odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu

a) poskytnutou pro účely bydlení, v níž je pohledávka zajištěna zástavním právem k nemovitosti a jejímž účelem je

1. nabytí vlastnického práva k nemovitosti, vypořádání vlastnických vztahů k nemovitosti nebo výstavba nemovitosti...“

2. (část textu byla záměrně vynechána – není relevantní pro výzkum)

12. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

13. Případ z praxe: Jan si chtěl koupit byt, ale neměl dostatečné finanční prostředky. Rozhodl se proto vzít si hypoteční úvěr u jedné z bank v ČR. Banka však k bytu zřídila zástavní právo pro případ, že by Jan přestal hypoteční úvěr splácet. Bude na tuto situaci dopadat zákon, který je zmíněný ve výše uvedeném úryvku?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 5

§ 9 Posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr

„Věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. **Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná.**

14. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

15. Příklad z praxe: Banka s názvem B bank uzavřela spotřebitelský úvěr s panem Novákem. Předtím si však od pana Nováka vyžádala detailní informace o jeho finanční situaci. Pracovník B bank navíc prověřil finanční situaci pana Nováka prostřednictvím dostupných finančních databází (registr dlužníků, aj.). Finanční situace pana Nováka se na základě získaných informací zdála velice dobrá Proto B bank spotřebitelský úvěr panu Novákovi poskytla. Po třech měsících však pan Novák nebyl z osobních důvodů schopen spotřebitelský úvěr splácet. Je uzavřená smlouva platná?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 6

§ 10 Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr

(1) Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr se rovná současné hodnotě všech peněžitých plnění nákladů spotřebitele sjednaných mezi věřitelem a spotřebitelem ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a počítá se na roční bázi podle vzorce uvedeného v příloze č. 5 k tomuto zákonu.

(2) Pro účely výpočtu roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr se použijí celkové náklady úvěru pro spotřebitele s výjimkou nákladů splatných spotřebitelem v důsledku neplnění některé z povinností stanovených ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a jiných nákladů než kupní ceny, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je transakce uskutečněna s využitím spotřebitelského úvěru nebo bez jeho využití. Náklady na vedení účtu zaznamenávajícího platební transakce a čerpání, náklady na používání platebních prostředků pro platební transakce a čerpání a další náklady spojené s platebními transakcemi se zahrnují do celkových nákladů úvěru pro spotřebitele, s výjimkou případů, kdy je zřízení účtu nepovinné a náklady na tento účet byly samostatně uvedeny ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem.

16. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

17. Příklad z praxe: Domníváte se podle uvedeného úryvku zákona, že se do roční procentní sazby nákladů může promítat i poplatek za příchozí a odchozí platby?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 7

§7

(1) Věřitel je povinen po dobu trvání spotřebitelského úvěru informovat spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat o každé změně výpůjční úrokové sazby, a to v přiměřeném předstihu před nabytím její účinnosti, jinak není tato změna vůči spotřebiteli účinná. Informace zahrnují výši splátek po úpravě výpůjční úrokové sazby a četnost těchto splátek. **V případě možnosti přečerpání je věřitel povinen informovat spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat o každém zvýšení výpůjční úrokové sazby nebo poplatků, a to v přiměřeném předstihu před nabytím jeho účinnosti, jinak není tato změna vůči spotřebiteli účinná. V případě možnosti přečerpání je dále věřitel povinen informovat spotřebitele o každém zvýšení splatných poplatků.**

(2) Smluvní strany se však mohou dohodnout, že informace o změně výpůjční úrokové sazby uvedené v odstavci 1 mají být poskytovány spotřebiteli pravidelně a v přiměřeném intervalu, pokud změna výpůjční úrokové sazby závisí na změně referenční úrokové sazby a nová referenční úroková sazba je vhodným způsobem zveřejněna a informace o nové referenční úrokové sazbě jsou rovněž zpřístupněny v provozovnách věřitele.

18. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

19. **Případ z praxe: Je věřitel povinen hlásit spotřebiteli v dostatečném předstihu změnu referenční úrokové sazby?**

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 8

§ 1860
Jazyk smlouvy

„Podnikatel uzavře smlouvu se spotřebitelem podle jeho volby v úředním jazyce členského státu Evropské unie, v němž má spotřebitel bydliště nebo jehož je spotřebitel státním příslušníkem. Liší-li se tento jazyk od jazyka členského státu Evropské unie, na jehož území se nachází nemovitá věc nebo její část, ke které se vztahuje smlouva, kterou spotřebitel nabývá právo užívat ubytovací zařízení podle § 1852 odst. 1 písm. a), vydá podnikatel spotřebiteli i úřední překlad textu smlouvy do tohoto jazyka“

20. **Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)**

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

21. **Případ z praxe: Britská společnost Eurotrip uzavřela s panem Tomanem (českým spotřebitelem), smlouvu opravňující pana Tomana užívat ubytovací zařízení v německém městě Arnstadt. Smlouva byla uzavřena v českém jazyce. Pan Toman navíc od společnosti Eurotrip dostal i úředně ověřený překlad smlouvy do anglického jazyka. Postupovala společnost Eurotrip v souladu s výše uvedeným zněním zákona?**

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 9

§1805

(1) Není-li doba placení úroků ujednána, platí se úroky s jistinou, a je-li jistina splatná později než za rok, platí se úroky ročně pozadu.

(2) Věřitel, který bez rozumného důvodu otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu tak, že úroky činí tolik co jistina, pozbývá právo požadovat další úroky. Ode dne, kdy uplatnil právo u soudu, mu však další úroky náleží.“

22. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

23. Příklad z praxe: Tomáš zapůjčil Martinovi 100 tis. Kč. Martin peníze následně nevrátil ve stanoveném termínu. Tomáš napadlo, že po Martinovi nebude ihned požadovat zaplacení zapůjčených peněz a místo toho počká, až Martinovi naroste dluh na úrocích alespoň o 200 tis. Kč. Potom bude po Martinovi požadovat naráz celkem 300 tis. K, (tj. 100 tis. jistinu a 200 tis. na úrocích). Bude mít Tomáš podle uvedeného úryvku zákona nárok vůči Martinovi na zaplacení 200 tis. Kč na úrocích?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Používá technologii

DOTAZNÍK K VÝZKUMU SROZUMITELNOSTI PRÁVNÍHO JAZYKA V ČESKÉ REPUBLICE

Děkujeme Vám, že se účastníte našeho výzkumu, zaměřujícího se na srozumitelnost právního řádu České republiky.

Dotazník, který se chystáte vyplnit, obsahuje několik obecných otázek a dále 9 úryvků zákonů se spotřebitelskou tematikou. Vyplňování dotazníku není časově omezeno, nemělo by Vám však zabrat více jak 20 minut.

Veškeré údaje jsou anonymní a budou použity pouze pro účely této studie.

Výzkum je součástí závěrečné práce vedené na Katedře obecné lingvistiky FF UPOL.

1. Pohlaví

Označte jen jednu elipsu.

Žena

Muž

2. Věk

.....

3. Oblast Vašeho vzdělání/profese

Označte jen jednu elipsu.

Právní

NE-právní

4. Nakolik je podle Vás srozumitelná legislativa v České republice?

Označte jen jednu elipsu.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

vůbec zcela

5. Nahlížel/a jste někdy do některého z níže uvedených zákonů? Pokoušel/a jste se s nimi popř. někdy pracovat? Pokud ANO, zatrhněte se kterým.

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 89/2012 Sb. (Nový) občanský zákoník

S žádným z uvedených zákonů jsem nikdy nepochoval/a

Intstrukce k vyplnění praktické části

Následující část obsahuje celkem 9 úryvků zákonů se spořebitelskou tematikou. Postupujte prosím tak, že si nejprve daný úryvek přečtete a poté odpovězte na otázky umístěné pod ním.

V rámci úkolu č. 1 zhodnoťte na škále, nakolik Vám případně dané ustanovení zákona

srozumitelné.

V rámci úkolu č. 2 si nejprve přečtete "Případ z praxe" a určete, zda na jeho konci uvedený závěr nebo tvrzení vyplývá z informací uvedených v úryvku zákona. Vycházejte přitom pouze z informací uvedených v daném úryvku zákona.

Pro výzkum samotný není relevantní počet správně zodpovězených otázek, ale zjištění, na kolik je pro čtenáře tuzemské právo srozumitelné. Proto, pokud si nebudete s odpovědí jisti, nebo nebudete textu zcela rozumět, zatrhnete bez váhání možnost, která nejlépe vystihuje Vaši ne/jistotu při rozhodování o tom, zda dané tvrzení z textu vyplývá či nikoliv.

Úryvek zákona č. 1

§19

(1) Výrobek nebo službu lze reklamovat ve kterékoliv provozovně prodávajícího, v jeho sídle či místě podnikání, za předpokladu, že je to možné vzhledem k povaze výrobku či služby nebo pokud nebyla k přijetí reklamace určena jiná osoba.

Ten, kdo reklamaci provádí, je povinen vydat spotřebiteli písemné potvrzení obsahující:

- datum přijetí reklamace
- předmět a důvod reklamace
- spotřebitelem požadovaný způsob vyřízení reklamace

a následně potvrzení data a způsobu vyřízení reklamace, včetně potvrzení o opravě a době jejího trvání nebo písemné odůvodnění zamítnutí reklamace.

6. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

7. Případ z praxe: Koupil jsem si pár nových bot v prodejně společnosti Baťa v Olomouci. Boty se mi začaly párat, proto jsem se rozhodl, že je budu reklamovat. Zjistil jsem, že se prodejny Baťa nachází i v Přerově a Prostějově. Můžu boty reklamovat ve kterékoliv z uvedených prodejen?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 2

Klamavé obchodní praktiky

O klamavou obchodní praktiku se jedná vždy, pokud prodávající

a) ...

b) ...

c) ...

d) prostřednictvím lákavé ceny a rozsahu užití reklamy vyvolá nepřiměřeně vysokou poptávku po výrobcích nebo službách, kterou není schopen uspokojit (vábivá reklama). Obchodní praktika však není klamavá, pokud prodávající současně uvede důvody, na jejichž základě se lze domnívat, že nebude možné zajistit dodávku nabízených nebo rovnocenných výrobků či služeb v přiměřeném množství vzhledem k jejich povaze a uváděné ceně.

(text v písmenech a), b), c) byl vynechán, protože není relevantní pro výzkum.)

8. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

9. Příklad z praxe: Internetový portál s názvem Kup-notebook inzeruje prodej notebooku za velmi výhodnou cenu bez toho, aby měl přiměřenou zásobu na skladě, kterou lze na základě rozsáhlosti inzerce a ceny předpokládat. Informace ohledně omezené dostupnosti notebooku prodejce neuvádí. Dopouští se internetový portál klamavé obchodní praktiky podle výše uvedeného úryvku zákona?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

.
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .
. .

Úryvek zákona č. 3

Klamavé obchodní praktiky

Obchodní praktiky jsou vždy považovány za klamavé, pokud prodávající

a) ...

b) ...

c) ...

d) ...

e) v úmyslu přimět spotřebitele ke koupi určitého výrobku nebo služby nabízí jiný výrobek či službu, přičemž tyto nabízené výrobky či služby následně odmítá spotřebiteli

- ukázat,
- objednat,
- dodat,

popř. pokud předvede nabízený vadný výrobek.

(text v písmenech a), b), c), d) byl vynechán, protože není relevantní pro výzkum.)

10. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

11. Příklad z praxe: Petr uviděl reklamu na vysoce výkonný domácí vysavač. Vyhledal proto prodejce, společnost Ultralux, aby si tento vysavač koupil. V prodejně mu však bylo sděleno, že zásoby jsou vyprodané na všech pobočkách a další kusy nebudou k dostání ani v budoucnu. Jako náhradu mu byl nabídnut průmyslový vysavač, jež sice přesně nesplňuje váhové, velikostní a designové parametry slibovaného domácího vysavače, nicméně jeho výkon je stejný. Dopustil se prodejce klamavé obchodní praktiky podle výše uvedeného úryvku zákona?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 4

§ 1 Předmět úpravy

Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem.

Spotřebitelským úvěrem se rozumí:

- odložená platba (platba po vyzkoušení),
- půjčka,
- úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.

§2

Tento zákon se nevztahuje na spotřebitelské úvěry

a) poskytnuté pro účely bydlení, kdy je dluh zajištěn zástavním právem k nemovitosti a pokud spotřebitelský úvěr slouží k

1. nabytí vlastnického práva k nemovitosti, vypořádání vlastnických vztahů k nemovitosti nebo výstavba nemovitosti...

12. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

13. Případ z praxe: Jan si chtěl koupit byt, ale neměl dostatečné finanční prostředky. Rozhodl se proto vzít si hypoteční úvěr u jedné z bank v ČR. Banka však k bytu zřídila zástavní právo pro případ, že by Jan přestal hypoteční úvěr splácet. Bude na tuto situaci dopadat zákon, který je zmíněný ve výše uvedeném úryvku?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 5

§ 9 Posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr

Před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, je jeho poskytovatel povinen posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet. Schopnost splácet úvěr posuzuje poskytovatel na základě dostatečných informací od spotřebitele, a pokud je to nutné, nahlédnutím do databází, které takové posouzení umožňují. U změn spotřebitelské smlouvy, spočívajících ve významném navýšení spotřebitelského úvěru, postupuje poskytovatel úvěru obdobně.

Spotřebitelský úvěr může být poskytnut pouze v případě, kdy je z informací získaných v době uzavírání smlouvy zřejmé, že bude spotřebitel schopen úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná.

14. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

15. Příklad z praxe: Banka s názvem B bank uzavřela spotřebitelský úvěr s panem Novákem. Předtím si však od pana Nováka vyžádala detailní informace o jeho finanční situaci. Pracovník B bank navíc prověřil finanční situaci pana Nováka prostřednictvím dostupných finančních databází (registr dlužníků, aj.). Finanční situace pana Nováka se na základě získaných informací zdála velice dobrá. Proto B bank spotřebitelský úvěr panu Novákovi poskytla. Po třech měsících však pan Novák nebyl z osobních důvodů schopen spotřebitelský úvěr splácet. Je uzavřená smlouva platná?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 6

§ 10 Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr

(1) Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr (RPSN) představuje procentuální podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit za období jednoho roku v souvislosti s celkovými náklady na úvěr. Vzorec pro výpočet RPSN je uveden v příloze č. 5 k tomuto zákonu.

(2) Pro účely výpočtu RPSN u spotřebitelského úvěru se použijí tzv. celkové náklady na úvěr pro spotřebitele.

Celkové náklady na úvěr pro spotřebitele zahrnují:

- náklady na vedení úvěrového účtu,
- náklady na používání platebních prostředků pro platební transakce a čerpání
- jiné náklady spojené s platebními transakcemi

Celkové náklady na úvěr pro spotřebitele nezahrnují:

- náklady související se zřízením nepovinného účtu, kdy náklady na tento účet byly samostatně uvedeny ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo v jiné smlouvě uzavřené se spotřebitelem.
- náklady vzniklé spotřebiteli v důsledku neplnění některé z povinností stanovených ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr,
- jiné nákladů než kupní cena za nemovitost, které je spotřebitel povinen při koupi zboží nebo poskytnutí služeb zaplatit bez ohledu na to, zda je využit spotřebitelský úvěr či nikoliv.

16. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

17. Příklad z praxe: Domníváte se podle uvedeného úryvku zákona, že se do roční procentní sazby nákladů může promítat i poplatek za příchozí a odchozí platby?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 7

§7

(1) Věřitel je povinen po dobu trvání spotřebitelského úvěru informovat spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat o

- každé změně výpůjční úrokové sazby, a to v přiměřeném předstihu před nabytím její účinnosti. Pokud tak věřitel neučiní, není tato změna vůči spotřebiteli účinná. Informace zahrnují výši a počet splátek po úpravě výpůjční úrokové sazby.
- každém zvýšení výpůjční úrokové sazby nebo poplatků v případě dohodnuté možnosti přečerpání účtu, a to v přiměřeném předstihu před nabytím jeho účinnosti. Pokud tak věřitel neučiní, není tato změna vůči spotřebiteli účinná.

(2) Smluvní strany se však mohou dohodnout, že informace o změně výpůjční úrokové sazby mají být poskytovány spotřebiteli pravidelně a v přiměřeném intervalu. Taková dohoda je možná, pokud jsou splněny současně tyto podmínky:

- změna výpůjční úrokové sazby se mění podle referenční úrokové sazby
- nová referenční úroková sazba je vhodným způsobem zveřejněna
- informace o nové referenční úrokové sazbě jsou zpřístupněny v provozovnách věřitele.

18. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

19. Příklad z praxe: Je věřitel povinen hlásit spotřebiteli v dostatečném předstihu změnu referenční úrokové sazby?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 8

§ 1860

Jazyk smlouvy

Podnikatel uzavře smlouvu se spotřebitelem v úředním jazyce, který si zvolí spotřebitel podle členského státu Evropské unie, v němž má své bydliště nebo jehož je státním příslušníkem.

Liší-li se jazyk zvolený spotřebitelem od jazyka členského státu Evropské unie, na jehož území se nachází nemovitá věc nebo její část, ke které se vztahuje smlouva, kterou spotřebitel nabývá právo užívat ubytovací zařízení podle § 1852 odst. 1 písm. a), vydá podnikatel spotřebiteli i úřední překlad textu smlouvy do jazyka tohoto členského státu.

20. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

21. Příklad z praxe: Britská společnost Eurotrip uzavřela s panem Tomanem (českým spotřebitelem), smlouvu opravňující pana Tomana užívat ubytovací zařízení v německém městě Arnstadt. Smlouva byla uzavřena v českém jazyce. Pan Toman navíc od společnosti Eurotrip dostal i úředně ověřený překlad smlouvy do anglického jazyka. Postupovala společnost Eurotrip v souladu s výše uvedeným zněním zákona?

Označte jen jednu elipsu.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Úryvek zákona č. 9

§1805

(1) Pokud si strany období pro placení úroků nesjednaly, platí se úrok současně při placení jistiny. Pokud je jistina splatná později než za rok, platí se úroky ročně pozadu.

(2) Věřitel, který se bez rozumného důvodu nedomáhá práva na zaplacení dluhu, má nárok na zaplacení úroků maximálně do výše jistiny. Ode dne, kdy se u soudu tohoto práva začal domáhat, mu však další úroky náleží.

22. Na kolik je pro Vás daný zákon srozumitelný? (Čím více bodů, tím srozumitelnější pro Vás zákon je)

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
vůbec	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	zcela

23. Příklad z praxe: Tomáš zapůjčil Martinovi 100 tis. Kč. Martin peníze následně nevrátil ve stanoveném termínu. Tomáš napadlo, že po Martinovi nebude ihned požadovat zaplacení zapůjčených peněz a místo toho počká, až Martinovi naroste dluh na úrocích alespoň o 200 tis. Kč. Potom bude po Martinovi požadovat naráz celkem 300 tis. K, (tj. 100 tis. jistinu a 200 tis. na úrocích). Bude mít Tomáš podle uvedeného úryvku zákona nárok vůči Martinovi na zaplacení 200 tis. Kč na úrocích?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ANO, jasně to vyplývá z textu
- NEJSPÍŠ ANO, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NEVÍM, z textu mi to není jasné
- NEJSPÍŠ NE, vyvodil(a) bych to z textu, ale nejsem si zcela jistý(á)
- NE, jasně to vyplývá z textu

Používá technologii

